WOLAŃSKI

BADANIE EWALUACYJNE GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI MIASTA GDAŃSKA NA LATA 2017-2023

RAPORT KOŃCOWY

SIERPIEŃ 2022

dr Michał Wolański
Rajmund (Kuba) Ryś
Karolina Orcholska
Beata Paczek
Dominik Makurat
Jakub Kaczorowski
Wiktor Kijania

Słownik skrótów i akronimów ... 3

1. Wprowadzenie ... 4

2. Koncepcja badawcza ... 5

3. Kontekst badania ... 7

4. Ocena stopnia realizacji GPR ... 9

5. Ocena efektów wdrażania GPR ... 21

6. Ocena wpływu GPR na rozwój podobszarów rewitalizacji ... 24

7. Ocena modelu parterstw lokalnych gminy w podobszarach rewitalizacji ... 31

8. Analiza trendów na podstawie wyników Systemu Monitorowania i Oceny Gminnego Programu Rewitalizacji ... 37

8.1. Analiza wskaźnikowa ... 37

8.1.1. Biskupia Górka i Stary Chełm ... 39

8.1.2. Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem ... 40

8.1.3. Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście ... 41

8.1.4. Orunia ... 43

8.2. Wskaźniki produktu, rezultatu oraz oddziaływania ... 44

8.2.1. Biskupia Górka i Stary Chełm ... 48

8.2.2. Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem ... 54

8.2.3. Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście ... 61

8.2.4. Orunia ... 68

9. Ocena spójności wdrażania GPR z pierwotnymi założeniami ... 74

10. Ocena aktualności oraz komplementarności GPR ... 76

11. Ocena trafności założeń GPR w stosunku do potrzeb ... 79

12. Podsumowanie i główne wnioski ... 80

13. Rekomendacje ... 82

13.1. Rekomendacje zmian w GPR ... 82

13.2. Rekomendacje do wdrożenia w dalszym toku procesu rewitalizacji ... 83

Załącznik 1. Wykaz wybranych przedsięwzięć uzupełniających ... 86

SŁOWNIK SKRÓTÓW I AKRONIMÓW

BRG	Biuro Rozwoju Gdańska
FGI	Zogniskowany Wywiad Grupowy (ang. *Focus Group Interview*)
GPR	Gminny Program Rewitalizacji Miasta Gdańska na lata 2017-2023
IDI	Indywidualny wywiad pogłębiony (ang. *Individual In-depth Interview*)
NGO	Organizacje pozarządowe (ang. *Non-governmental organisation*)
OPZ	Opis Przedmiotu Zamówienia
OR	Obszar Rewitalizacji
OZ	Obszar Zdegradowany
PR	Program Rewitalizacji
RPO WP	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego
SSR	Specjalna Strefa Rewitalizacji
UE	Unia Europejska
UM	Urząd Miejski w Gdańsku
UMWP	Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego
WPF	Wieloletnia Prognoza Finansowa

1. WPROWADZENIE

Dokument ten stanowi raport końcowy powstały w ramach badania ewaluacyjnego Gminnego Programu Rewitalizacji miasta Gdańska na lata 2017-2023 (dalej: GPR). W dokumencie zawarto rekomendacje zmian GPR oraz rekomendacje działań do wdrożenia w kolejnych latach wraz z ich adresatami. Niniejsza ewaluacja ma charakter on-going, co oznacza, że jest realizowana w trakcie interwencji, w tym przypadku procesu rewitalizacji.

Głównym założeniem ewaluacji jest ocena stopnia osiągnięcia celów Programu oraz zebranie rekomendacji do jego aktualizacji.

Podczas analizy GPR zwracano uwagę na kontekst zdarzeń i procesów, które nastąpiły od momentu uchwalenia Programu do rozpoczęcia badania ewaluacyjnego i mogły mieć istotny wpływ na aktualność jego założeń.

Zgodnie z założeniami, koncepcja badawcza opierała się o następujące kryteria ewaluacyjne:

- efektywność rozumiana jako ocena efektów wdrażania GPR mierzona na dzień 31 grudnia 2021 r.;
- oddziaływanie: tj. ocena wpływu realizacji GPR na rozwój podobszarów rewitalizacji;
- spójność: tj. ocena zgodności celów i założeń Programu z rzeczywistym przebiegiem jego wdrażania;
- trwałość: rozumiana wyłącznie jako ocena trwałości wypracowanego modelu partnerstw lokalnych Gminy z organizacjami pozarządowymi oraz wspólnotami lokalnymi.

Proces badawczy odnosił się do następujących obszarów badawczych:

- Ocena efektów wdrażania GPR;
- Ocena wpływu GPR na rozwój podobszarów rewitalizacji;
- Ocena spójności wdrażania GPR z pierwotnymi założeniami;
- Ocena modelu partnerstw lokalnych Gminy w podobszarach rewitalizacji;
- Analiza trendów na podstawie Systemu Monitorowania i Oceny Gminnego Programu Rewitalizacji.
- Ocena aktualności GPR;
- Ocena stopnia realizacji GPR;
- Ocena trafności założeń GPR w stosunku do potrzeb;
- Ocena komplementarności GPR.

2. KONCEPCJA BADAWCZA

Generalne podejście badawcze podzielone zostało na trzy etapy badawcze – identyfikację, eksplorację i syntezę (por. Rysunek 1).

Rysunek 1. Główna koncepcja badawcza

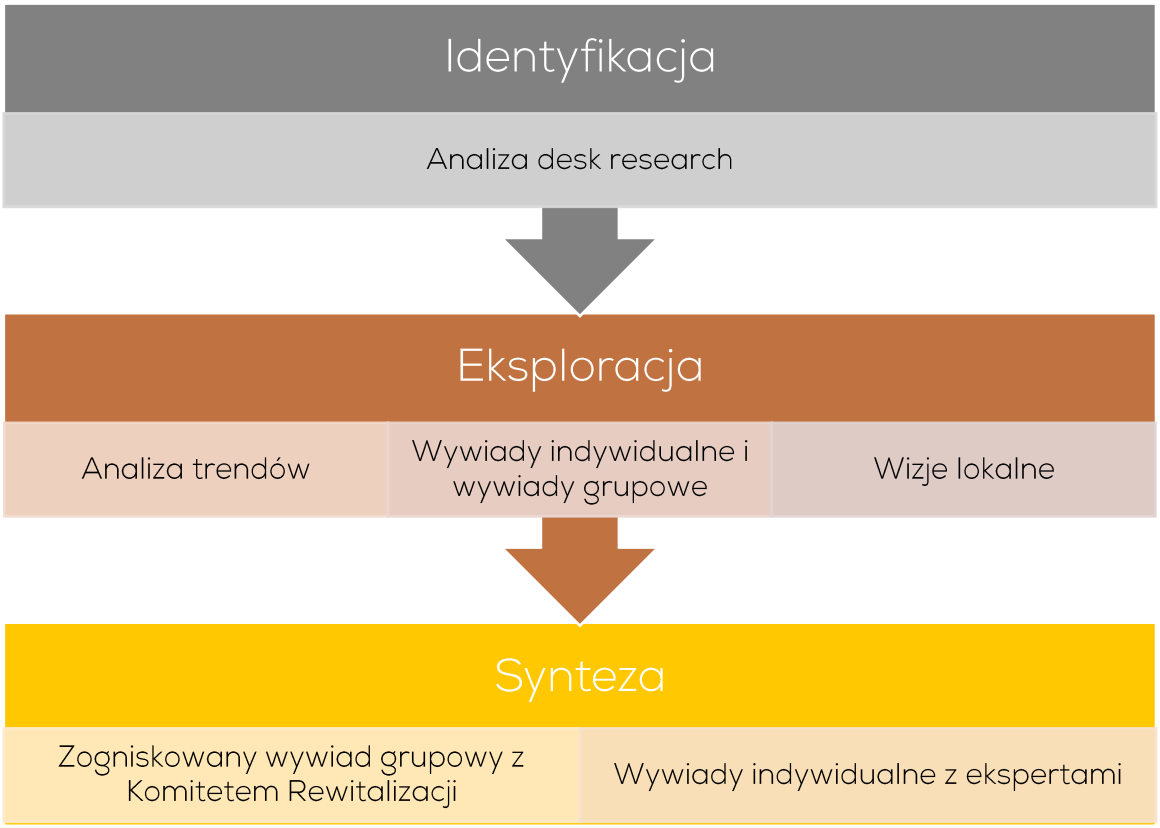

Źródło: opracowanie własne

Pierwszy etap badawczy – etap identyfikacji – polegał na odtworzeniu logiki zaprogramowanej interwencji tj. sprawdzono w jaki sposób zaplanowano przeprowadzenie procesu rewitalizacji w Gdańsku. Do zrealizowania tego kroku zastosowana została analiza *desk research*, która polegała na analizie dokumentów pozwalających na określenie założeń związanych z projektowaną interwencją.

Kolejnym etapem prac badawczych była eksploracja, w ramach której zastosowane zostały następujące metody/ techniki badawcze:

- Analiza trendów, która pozwoliła na określenie zmian i ich kierunku w poszczególnych podobszarach na podstawie wyników Systemu Monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji;
- Analiza jakościowa treści wywiadów (indywidualnych i grupowych), która pozwoliła na pozyskanie informacji od różnych grup podmiotów o sytuacji i zachodzących zmianach na poszczególnych podobszarach. W ramach badania przeprowadzono 5 wywiadów grupowych (po jednym na każdym z podobszarów rewitalizacji oraz 1 z przedstawicielami Komitetu Rewitalizacji) oraz 15 wywiadów indywidualnych (5 z przedstawicielami UM w Gdańsku, 2 z podmiotami

realizującymi projekty inwestycyjne na OR, 5 z organizacjami pozarządowymi działającymi na OR, 2 z podmiotami gospodarczymi, 1 z przedstawicielem Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego);
- Wizje lokalne, które umożliwiły identyfikację wizualną efektów prowadzonej interwencji (4 wizje lokalne połączone z realizacją wywiadów swobodnych).

Ostatnim etapem procesu badawczego była synteza wyników, w ramach której przeprowadzony został wywiad grupowy z przedstawicielami Komitetu Rewitalizacji, pozwalający na uzupełnienie bądź polemikę z wnioskami, które zostały uzyskane przez zespół badawczy we wcześniejszych fazach badania. Dodatkowo przeprowadzone zostały dwa wywiady indywidualne z ekspertami, które umożliwiły otrzymanie szerszego kontekstu badawczego.

Tak jak wskazano, w badaniu zastosowane zostały różnorodne metody badawcze (m.in. wywiady, wizje lokalne, analizy dokumentów) co pozwoliło na uzyskanie wiarygodnych wyników i postawienie wniosków pomocnych w dalszym wdrażaniu procesu rewitalizacji w Gdańsku.

3. KONTEKST BADANIA

Tradycje procesu rewitalizacji sięgają w Gdańsku 2004 roku, kiedy to został uchwalony pierwszy Program Rewitalizacji Obszarów Zdegradowanych[1]. Dokument ten został zaktualizowany w 2010 roku[2]. W okresie tym rozpoczął się proces rewitalizacji podobszarów rewitalizacji Nowy Port oraz Dolne Miasto, który to jest nadal kontynuowany.

Wejście w życie ustawy o rewitalizacji[3] i wytycznych Ministra Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020[4] spowodowały konieczność przygotowania nowego programu rewitalizacji.

Według definicji ustawowej „rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji”[5]. Obecne znaczenie pojęcia rewitalizacji różni się od wcześniejszych definicji, które zwracały w szczególny sposób uwagę na aspekty techniczne i przestrzenne. Od momentu wejścia w życie ustawy kluczowe dla procesu rewitalizacji stały się kwestie społeczne.

Zgodnie z założeniami ustawy przygotowanie Programu Rewitalizacji poprzedzone jest delimitacją obszaru zdegradowanego (OZ) i obszaru rewitalizacji (OR). Dokonywana jest ona np. na podstawie szczegółowej analizy wskaźnikowej oraz badań jakościowych. Ustawa o rewitalizacji zwraca szczególną uwagę na partycypacyjny charakter procesu rewitalizacji, wskazując na konieczność zapewnienia aktywnego udziału interesariuszy w procesie rewitalizacji. GPR dla Gdańska sporządzany był zgodnie z założeniami ustawy – obejmując etapy delimitacji OZ i OR, opracowania GPR oraz konsultacje społeczne.

Gminny Program Rewitalizacji został przyjęty przez Radę Miasta Gdańska uchwałą nr XXXVIII/1012/17 z dnia 25 kwietnia 2017 roku. W 2019 roku uchwalone zostały zmiany do pierwotnej wersji dokumentu.

W dokumencie wyznaczono cztery podobszary rewitalizacji:

- Podobszar Biskupia Górka/Stary Chełm;
- Podobszar Dolne Miasto/Plac Wałowy/Stare Przedmieście;
- Podobszar Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście;
- Podobszar Orunia.

Łącznie OR złożony z czterech podobszarów obejmuje około 502,39 ha, co stanowi około 1,92% całej powierzchni Gdańska. Liczba mieszkańców OR w 2016 roku wynosiła 33 390 osób, co stanowiło 7,22% ludności miasta. Wskazane parametry spełniają założenia ustawowe wskazujące na to, iż OR nie może

[1] Dokument przyjęto Uchwałą nr XXIII/689/04 Rady Miasta Gdańska z dnia 29 kwietnia 2004 r.

[2] Uchwała Nr XLVII/1308/10 Rady Miasta Gdańska z dnia 25 marca 2010 r.

[3] Ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r., art. 2, Dz. U. 2015 poz. 1777

[4] Wytyczne Ministra Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, Warszawa, 2016

[5] Ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r., art. 2, Dz. U. 2015 poz. 1777

obejmować więcej niż 20% powierzchni gminy i być zamieszkały przez powyżej 30% mieszkańców gminy.

Obszary te charakteryzowały się zróżnicowanymi problemami związanymi ze sferą społeczną oraz sferą przestrzenno-funkcjonalną, techniczną, gospodarczą i środowiskową.

Zgodnie z art. 22 ustawy o rewitalizacji „gminny program rewitalizacji podlega ocenie aktualności i stopnia realizacji co najmniej raz na 3 lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym programie". Niniejsze badanie ewaluacyjne ma na celu ocenę stopnia osiągnięcia celów Programu oraz zebranie rekomendacji do jego aktualizacji.

4. OCENA STOPNIA REALIZACJI GPR

Pytania badawcze:

- **W jakim stopniu zrealizowano założenia GPR?**
- **Jaki jest stan zaawansowania prac nad realizacją przedsięwzięć? Jakie czynniki wpływały na ewentualne zmiany terminów realizacji projektów wpisanych do GPR czy ich zakresów?**
- **Jaka jest, a jaka powinna być rola Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w procesie rewitalizacji?**

GPR jest dokumentem, w ramach którego podejmowane są działania realizowane przez różne jednostki miejskie np. Dyrekcję Rozbudowy Miasta Gdańska, Gdańskie Nieruchomości oraz innych partnerów np. wspólnoty mieszkaniowe, organizacje pozarządowe. Biuro Rozwoju Gdańska odpowiedzialne jest za koordynację wdrażania procesu rewitalizacji w ramach GPR. **Jest on w dużym stopniu wdrażany zgodnie z przyjętymi założeniami -** podejmowane działania są realizowane na obszarze rewitalizacji i w dużej mierze ukierunkowano je na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów. Łączenie projektów infrastrukturalnych ze społecznymi np. poprzez wykorzystanie obiektów infrastrukturalnych do realizacji projektów społecznych ocenia się wysoko. Szeroka skala prowadzonych działań pozwoliła na zachowanie zasady komplementarności.

W Gminnym Programie Rewitalizacji miasta Gdańska na lata 2017-2023 założono realizację łącznie 70 przedsięwzięć rewitalizacyjnych na 4 podobszarach (Biskupia Górka i Stary Chełm, Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem, Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście, Orunia). Połowę z nich stanowiły przedsięwzięcia podstawowe, a drugą uzupełniające.

W przypadku projektów uzupełniających (szczegółowy ich wykaz uwzględniający informacje o stanie ich realizacji znajduje się w załączniku 1) w GPR nie wskazano planowanego okresu realizacji. W ramowym harmonogramie w GPR znajduje się ogólna informacja, że realizacja przedsięwzięć uzupełniających będzie odbywać się w latach 2017- 2023 bez wyznaczania konkretnych zakresów czasowych. Według stanu na 08.2022 roku 50% przedsięwzięć uzupełniających zostało już zrealizowanych, a 44% jest w trakcie realizacji.

Zgodnie z założeniami w WPF szacunkowa wartość przedsięwzięć podstawowych planowanych do realizacji na obszarze rewitalizacji wynosiła ok. 96,0 mln złotych, jednakże na dzień 31.07.2022 aktualna wartość projektów określona w WPF to ok. 256 mln zł. Warto więc zauważyć, że mimo iż proces rewitalizacji jest w trakcie i nie wszystkie zakładane przedsięwzięcia podstawowe zostały już wykonane, to kwota zaplanowana na realizację działań była wyższa o 166% od początkowo zakładanej. Na podobszarze Biskupia Górka i Stary Chełm wartość przedsięwzięć podstawowych oszacowano na 28 mln zł, natomiast obecnie zgodnie z WPF zakłada się wydatkowanie ok. 100,1 mln zł. W przypadku podobszaru Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem wartości te wynoszą kolejno 23,1mln zł oraz 72,5 mln zł. W przypadku Nowego Portu z Twierdzą Wisłoujście szacunkowa wartość przedsięwzięć podstawowych wyniosła 22,7mln zł, a obecnie zgodnie z WPF zakłada się wydatkowanie na poziomie 33,5 mln zł. Na Oruni wartość przedsięwzięć podstawowych wyceniono na etapie przygotowania GPR na poziomie 22,1 mln zł na przedsięwzięcia podstawowe, a obecnie zakłada się w WPF wydatkowanie 49,8 mln zł. Znaczący wzrost cen realizacji przedsięwzięć w stosunku do założeń powoduje konieczność wygospodarowania wyższej kwoty z budżetu Miasta Gdańska - łącznie na projekty inwestycyjne planuje się wydatkowania/bądź już wydano z tego źródła ok. 70% ogólnej wartości projektów. Pozostałe środki pochodziły z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego.

Rysunek 2 Wartości rewitalizacyjnych projektów podstawowych – wartość bazowa i wartość aktualna projektu na dzień 31.07.2022 w WPF [stan na dzień 30.06.2022]

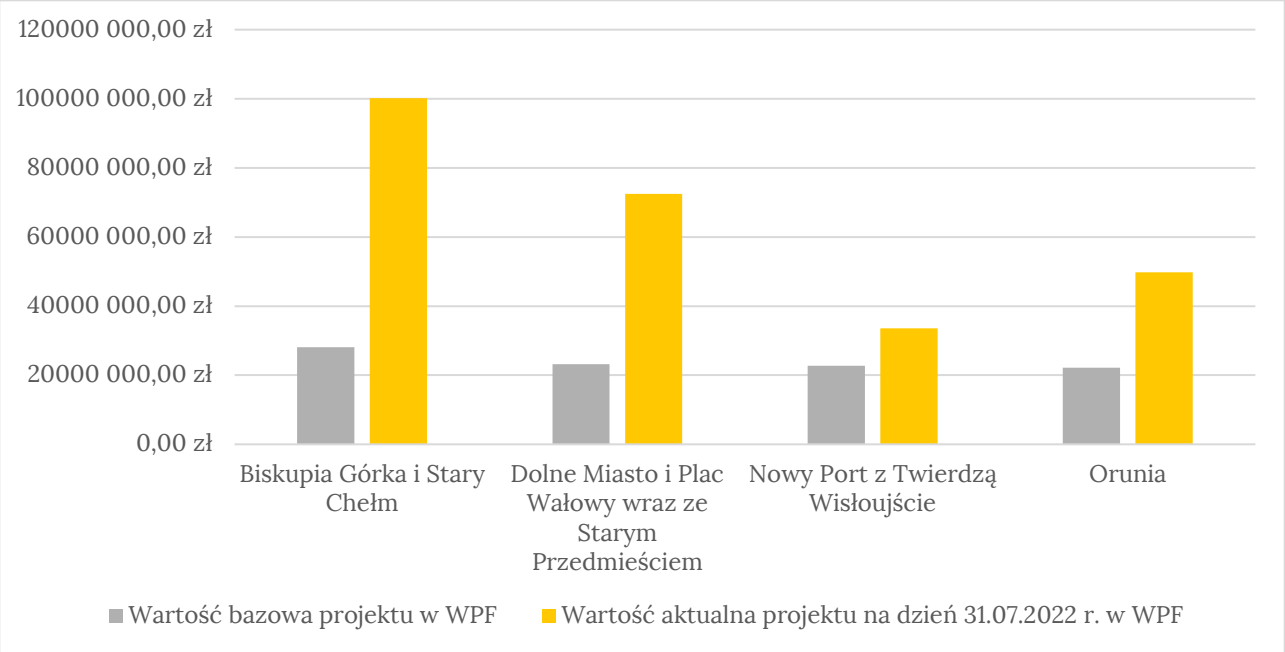

Źródło: opracowanie własne na podstawie przekazanych przez Biuro Rozwoju Gdańska

Biorąc pod uwagę przedsięwzięcia podstawowe, to 13 (37%) z nich zostało już zakończonych, a 22 (63%) są w trakcie realizacji. Warto jednak zaznaczyć, że niektóre przedsięwzięcia składają się z wielu projektów, których część została już zakończona. Przykładem tego są np. cykliczne projekty realizowane w ramach przedsięwzięć „Animacje społeczności lokalnej w przestrzeni dzielnicy w ramach integracji mieszkańców" czy remont lub modernizacja budynków komunalnych lub należących do wspólnot mieszkaniowych (prace dotyczące części budynków zostały już ukończone). W przypadku 4 przedsięwzięć zakończonych trwa utrzymanie trwałości działań.

Rysunek 3. Stopień realizacji GPR biorąc pod uwagę przedsięwzięcia podstawowe

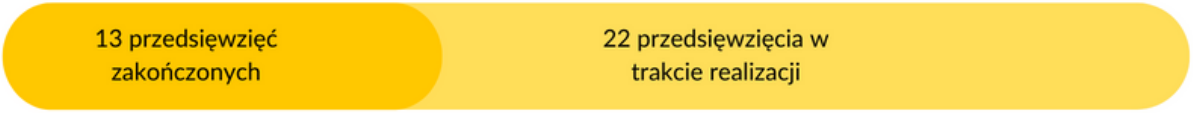

Źródło: opracowanie własne

Analizując stan realizacji przedsięwzięć oraz zgodności ich wdrażania z zakładanym harmonogramem należy zauważyć, że prace nad ok. 26% podstawowych projektów rozpoczęły się z opóźnieniem - wynikały one jednak głównie z konieczności przygotowania projektów/ dokumentacji i ich uzgodnień.

W przypadku kilku innych projektów, biorąc pod uwagę stan zaawansowania prac, istnieje obawa o brak możliwości ich realizacji w ramach perspektywy 2014-2020. Wśród głównych powodów trudności w realizacji prac zgodnie z założeniami wskazywano problemy z ustaleniami wspólnej wizji zmian z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków – przedłuża się czas oczekiwania na jego decyzje w sprawie np. lokalizacji małej architektury czy zmian przestrzennych. Zauważano, że zdarzały się

sytuacje, w których trudności we współpracy z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków spowodowały brak otrzymania wiążących ustaleń na wczesnym etapie planowania działań, co skutkowało późniejszą negatywną opinią na temat zmian przestrzeni. Brak dialogu i wypracowania kompromisu skutkował brakiem realizacji części działań infrastrukturalnych w założonym terminie.

Należy przy tym zauważyć, że udział służb konserwatorskich w procesach rewitalizacji i poszczególnych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych stanowi systemowe wyzwanie wymagające działań na szczeblu regionalnym i krajowym. Charakter tego wyzwania zdeterminowany jest przez dwa czynniki. Pierwszy z nich to ustawowe umocowanie służb konserwatorskich w procesach inwestycyjnych. Uczestniczą one w nich przede wszystkim poprzez uzgodnienia – sformalizowane działania o charakterze dyrektywnym i nadrzędnym nad innymi procesami i dokumentami. Takie umocowanie formalne wytwarza praktykę działania, która odległa jest od tego, co jest niezbędne w procesach rewitalizacji: chęć udziału w pogłębionych aktywnościach partycypacyjnych, umiejętność skutecznego udziału w dialogu między różnymi stronami, gotowość do kompromisu. Drugim czynnikiem jest potrzeba spojrzenia na dziedzictwo kulturowe w szerszy sposób niż to tradycyjnie wymagane od konserwatorów. Nie tylko poprzez pryzmat ochrony i eksponowania wartości kulturowych, ale także aktywnego wykorzystania dziedzictwa na rzecz wzmacniania lokalnej społeczności, integracji społecznej, przeciwdziałania wykluczeniu, poprawy jakości życia, rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji. Biorąc pod uwagę wskazane aspekty należałoby poszukiwać możliwości wypracowania modelu efektywnej współpracy środowisk konserwatorskich i rewitalizatorów.

Czynnikami wpływającymi na terminowość realizacji projektów są również zmiany wynikające z sytuacji społeczno–gospodarczej – wzrost cen wpływający na rozstrzygnięcia przetargów, pandemia COVID-19 i jej implikacje. Również działania społeczne nie były realizowane zgodnie z harmonogramem w okresie pandemii.

Największy odsetek przedsięwzięć podstawowych, które zostały już zakończone znajduje się na podobszarach rewitalizacji Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem oraz Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście (44%), a najmniejszy (25%) na podobszarze: Orunia.

Biskupia Górka i Stary Chełm

Biorąc pod uwagę przedsięwzięcia podstawowe w podobszarze Biskupia Górka i Stary Chełm, to 3 z nich zostały już zrealizowane (2 z nich zgodnie z harmonogramem, a 1 zostało ukończone wcześniej niż początkowo zakładano), a 6 jest w trakcie realizacji (prace nad czterema z nich rozpoczęte zostały zgodnie z harmonogramem, a w dwóch przypadkach były one opóźnione) (por. Tabela 1).

Tabela 1. Przebieg realizacji działań rewitalizacyjnych w podobszarze Biskupia Górka i Stary Chełm

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	ZAKŁADANY PRZEBIEG REALIZACJI GPR	RZECZYWISTY PRZEBIEG REALIZACJI GPR		
	ZAKŁADANY OKRES REALIZACJI	ROK ROZPOCZĘCIA PRAC	ROK ZAKOŃCZENIA PRAC	STATUS
Miejsca wsparcia i zajęcia usprawniające	2019–2021	2019	2021	Zakończone

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	ZAKŁADANY PRZEBIEG REALIZACJI GPR	RZECZYWISTY PRZEBIEG REALIZACJI GPR		
	ZAKŁADANY OKRES REALIZACJI	ROK ROZPOCZĘCIA PRAC	ROK ZAKOŃCZENIA PRAC	STATUS
dla osób niesamodzielnych: Centrum Wsparcia Seniora				
Wsparcie rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi w Centrum Wsparcia Rodziny	2020–2022	2022	2023	W trakcie realizacji
Remont i adaptacja lokalu w celu prowadzenia działań społecznych (z powiększeniem lokalu) (ul. Biskupia 4)	2018-2019	2018	2019	Zakończony
Remont i adaptacja lokalu w celu prowadzenia działań społecznych (ul. Styp-Rekowskiego 16)	2018-2020	2018	-	W trakcie realizacji
Przebudowa ulic wraz z infrastrukturą techniczną	2018-2022	2022	-	W trakcie realizacji (obawa o brak możliwości terminowej realizacji projektu)
Modernizacja elementów budynków	2018-2023	2018	-	W trakcie realizacji[6]

[6] Budynki komunalne – 2 budynki w trakcie realizacji, a 11 oczekuje na rozpoczęcie prac remontowych. Budynki wspólnot mieszkaniowych – zakończono prace dotyczące 10 budynków, 5 jest w trakcie realizacji, a 22 oczekują na rozpoczęcie prac [30.06.2022].

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	ZAKŁADANY PRZEBIEG REALIZACJI GPR	RZECZYWISTY PRZEBIEG REALIZACJI GPR		
	ZAKŁADANY OKRES REALIZACJI	ROK ROZPOCZĘCIA PRAC	ROK ZAKOŃCZENIA PRAC	STATUS
mieszkalnych wraz z otoczeniem (13 budynków komunalnych, 37 budynków WM)				(obawa o brak możliwości terminowej realizacji projektu)
Zagospodarowanie terenów jako przestrzeni publicznej i zieleni urządzonej (Teren pomiędzy ul Biskupia i Pohulanka, sąsiadujący z obszarem należącym do Komendy Wojewódzkiej Policji w Gdańsku)	2018-2022	2018	-	W trakcie realizacji[7] (obawa o brak możliwości terminowej realizacji projektu)
Zagospodarowanie terenów jako przestrzeni publicznej i zieleni urządzonej (Teren w kwartale ulic Odrzańska, Styp-Rekowskiego i Wronki)	2018-2022	2018	2021	Zakończony
Animacja społeczności lokalnej w przestrzeni dzielnicy w ramach integracji mieszkańców w ramach działań podwórkowych	2018-2022	2018	-	Zakończony etap I – lata 2018-2019 W trakcie realizacji etap II – lata 2020-2022 Równolegle projekty roczne w poprzednich

[7] W trakcie realizacji dokumentacja techniczna ze środków własnych – przesunięcie w czasie - wycofanie z projektu dofinansowanego w trakcie procedowania.

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	ZAKŁADANY PRZEBIEG REALIZACJI GPR	RZECZYWISTY PRZEBIEG REALIZACJI GPR		
	ZAKŁADANY OKRES REALIZACJI	ROK ROZPOCZĘCIA PRAC	ROK ZAKOŃCZENIA PRAC	STATUS
				lokalizacjach – będą kontynuowane w 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji przekazanych przez Biuro Rozwoju Gdańska

Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem

Na podobszarze Dolne Miasto/Plac Wałowy/Stare Przedmieście zrealizowano już 4 przedsięwzięcia (wszystkie przebiegały zgodnie z zakładanym harmonogramem), a 5 jest w trakcie realizacji (prace nad dwoma z nich rozpoczęte zostały zgodnie z harmonogramem, a w trzech przypadkach były one opóźnione) (por. Tabela 2).

Tabela 2. Przebieg realizacji GPR w podobszarze Dolne Miasto/Plac Wałowy/Stare Przedmieście

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	ZAKŁADANY PRZEBIEG REALIZACJI GPR	RZECZYWISTY PRZEBIEG REALIZACJI GPR		
	ZAKŁADANY OKRES REALIZACJI	ROK ROZPOCZĘCIA PRAC	ROK ZAKOŃCZENIA PRAC	STATUS PROJEKTU
Rozwój istniejącej placówki wsparcia dziennego: utworzenie nowych miejsc oraz rozszerzenie zakresu (ul. Królikarnia 13)	2020-2022	2020	2021	Zakończony[8]
Wsparcie rodzin z trudnościami opiekuńczo-	2019-2021	2019	2021	Zakończony[9]

[8] Trwa utrzymanie trwałości przedsięwzięcia w ramach środków gminnych (MOPR)

[9] Trwa utrzymanie trwałości przedsięwzięcia w ramach środków BRG na wsparcie społecznej rewitalizacji.

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	ZAKŁADANY PRZEBIEG REALIZACJI GPR	RZECZYWISTY PRZEBIEG REALIZACJI GPR		
	ZAKŁADANY OKRES REALIZACJI	ROK ROZPOCZĘCIA PRAC	ROK ZAKOŃCZENIA PRAC	STATUS PROJEKTU
wychowawczymi w Centrum Wsparcia i Terapii Rodziny (ul. Radna 3/2)				
Adaptacja budynku wraz z zagospodarowaniem terenu z przeznaczeniem na prowadzenie Placówki Wsparcia Dziennego (ul. Królikarnia 13)	2018-2021	2018	2021	Zakończony[10]
Modernizacja i adaptacja lokalu przeznaczonego na Centrum Wsparcia i Terapii Rodziny (ul. Radna 3/2)	2018-2019	2018	2019	Zakończony
Zagospodarowanie Placu Wałowego wraz z przebudową dróg i infrastruktury podziemnej	2018-2021	2021	-	W trakcie realizacji[11]
Zagospodarowanie terenu Opływu Motławy wraz z bastionami	2018-2022	2021	-	W trakcie realizacji (obawa o brak możliwości terminowej realizacji projektu)

[10] bez zagospodarowania terenu – PWKZ wstrzymał realizację na czas przeprowadzenia badań archeologicznych.
[11] W trakcie realizacji dokumentacja techniczna ze środków własnych – przesunięcie w czasie - wycofanie z projektu dofinansowanego w trakcie procedowania.

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	ZAKŁADANY PRZEBIEG REALIZACJI GPR	RZECZYWISTY PRZEBIEG REALIZACJI GPR		
	ZAKŁADANY OKRES REALIZACJI	ROK ROZPOCZĘCIA PRAC	ROK ZAKOŃCZENIA PRAC	STATUS PROJEKTU
Modernizacja elementów budynków mieszkalnych wraz z otoczeniem (10 budynków komunalnych, 29 budynków wspólnot mieszkaniowych)	2018-2023	2018	-	W trakcie realizacji[12]
Przebudowa i modernizacja dróg i infrastruktury podziemnej wraz z zagospodarowaniem terenu	2018-2022	2020	-	W trakcie realizacji
Animacja społeczności lokalnej w przestrzeni dzielnicy w ramach integracji mieszkańców w ramach działań podwórkowych	2018-2022	2018	-	Zakończony etap I – lata 2018-2019 W trakcie realizacji etap II – lata 2020-2022 Równolegle projekty roczne w poprzednich lokalizacjach – będą kontynuowane w 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji przekazanych przez Biuro Rozwoju Gdańska

Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście

Na podobszarze Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście zrealizowano 4 przedsięwzięcia (dwa zgodnie z zakładanym harmonogramem, dwa niezgodnie – jedno zakończyło się rok później niż zakładano, a jedno rozpoczęło się rok później niż zakładano, jednakże udało się je skończyć w terminie), 5 jest w trakcie realizacji (prace nad dwoma z nich rozpoczęte zostały zgodnie z harmonogramem a trzy rozpoczęły się z opóźnieniem). Prace nad przedsięwzięciem „Zagospodarowanie parku na Szańcu

[12] Budynki komunalne – remonty dot. 3 budynków zostały zakończone, 7 jest w trakcie realizacji. Budynki wspólnot mieszkaniowych – zakończono prace remontowe dotyczące 22 budynków, w realizacji są 2 obiekty, a 3 oczekują na rozpoczęcie prac [30.06.2022].

Zachodnim wzdłuż nabrzeży Martwej Wisły" zostały rozpoczęte w 2022 roku – przeprowadzana jest remediacja terenu. Zrezygnowano z finansowania tego przedsięwzięcia ze środków UE. Projekt jest realizowany ze środków Gminy Miasta Gdańska. (por. Tabela 3).

Tabela 3. Przebieg realizacji GPR w podobszarze Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	ZAKŁADANY PRZEBIEG REALIZACJI GPR	RZECZYWISTY PRZEBIEG REALIZACJI GPR		
	ZAKŁADANY OKRES REALIZACJI	ROK ROZPOCZĘCIA PRAC	ROK ZAKOŃCZENIA PRAC	STATUS PROJEKTU
Zajęcia dla rodzin dysfunkcyjnych w ramach Klubu Aktywnego Mieszkańca	2019-2020	2019	2021	Zakończony[13]
Utworzenie miejsc w placówce wsparcia dziennego dla osób w wieku 13-18 lat	2019-2021	2019	2021	Zakończony[14]
Modernizacja budynku na Klubu Aktywnego Mieszkańca (ul. Floriańska 3)	2018-2020	2019	2020	Zakończony
Remont lokalu na potrzeby świadczenia usług społecznych (ul. Na Zaspę 53)	2018-2019	2018	2019	Zakończony
Przebudowa placu przy przystani promowej	2018-2023	2022	-	W trakcie realizacji (obawa o brak możliwości terminowej realizacji projektu)

[13] Trwa utrzymanie trwałości przedsięwzięcia w ramach środków pozyskanych przez organizacje w ramach komplementarnych projektów.

[14] Trwa utrzymanie trwałości przedsięwzięcia w ramach środków gminnych (MOPR).

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	ZAKŁADANY PRZEBIEG REALIZACJI GPR	RZECZYWISTY PRZEBIEG REALIZACJI GPR		
	ZAKŁADANY OKRES REALIZACJI	ROK ROZPOCZĘCIA PRAC	ROK ZAKOŃCZENIA PRAC	STATUS PROJEKTU
Zagospodarowanie parku na Szańcu Zachodnim wzdłuż nabrzeży Martwej Wisły	2018-2023	2022	-	W trakcie realizacji[15]
Przebudowa i modernizacja elementów budynków mieszkalnych wraz z otoczeniem (10 budynków komunalnych oraz 34 należących do wspólnot mieszkaniowych)	2018-2023	2018	-	W trakcie realizacji[16]
Przebudowa i modernizacja dróg i infrastruktury podziemnej	2018-2023	2020	-	W trakcie realizacji
Animacja społeczności lokalnej w przestrzeni dzielnicy w ramach integracji mieszkańców w ramach działań podwórkowych	2018-2023	2018	-	Zakończony etap I – lata 2018-2019 W trakcie realizacji etap II – lata 2020-2022 Równolegle projekty roczne w poprzednich lokalizacjach – będą kontynuowane w 2023 r.

[15] W trakcie realizacji dokumentacja techniczna ze środków własnych – przesunięcie w czasie – nastąpiło wycofanie z projektu dofinansowanego

[16] Budynki komunalne – prace dot. wszystkich 10 budynków zostały zakończone. Budynki wspólnot mieszkaniowych - zakończono prace remontowe dotyczące 15 budynków, w przypadku 3 są one w trakcie realizacji, a pozostałe oczekują na rozpoczęcie prac [30.06.2022].

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji przekazanych przez Biuro Rozwoju Gdańska

Orunia

Na podobszarze Orunia zrealizowano już 2 przedsięwzięcia (oba ukończone zostały przed terminem założonym w harmonogramie), a 6 jest w trakcie realizacji (prace nad wszystkimi z nich rozpoczęte zostały zgodnie z harmonogramem) (por Tabela 4).

Tabela 4. Przebieg realizacji GPR w podobszarze Orunia

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	ZAKŁADANY PRZEBIEG REALIZACJI GPR	RZECZYWISTY PRZEBIEG REALIZACJI GPR		
	ZAKŁADANY OKRES REALIZACJI	ROK ROZPOCZĘCIA PRAC	ROK ZAKOŃCZENIA PRAC	STATUS PROJEKTU
Rozszerzenie działalności w istniejącej placówce wsparcia dziennego	2021-2023	2021	-	W trakcie realizacji
Usługi społeczne o charakterze profilaktycznym przy wykorzystaniu metody pracy podwórkowej	2021-2023	2021	-	W trakcie realizacji
Budowa placówki na potrzeby realizacji zadań z zakresu usług społecznych	2018-2021	2018	-	W trakcie realizacji
Przebudowa budynku dawnego ratusza wraz z adaptacją na cele społeczne	2018-2022	2018	2021	Zakończony
Rewaloryzacja rynku Oruńskiego wraz z przebudową układu drogowego i infrastrukturą techniczną	2019-2023	2019	-	W trakcie realizacji (obawa o brak możliwości terminowej realizacji projektu)
Kompleksowe zagospodarowanie lokalnych przestrzeni publicznych	2018-2023	2018	2020	Zakończony

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	ZAKŁADANY PRZEBIEG REALIZACJI GPR	RZECZYWISTY PRZEBIEG REALIZACJI GPR		
	ZAKŁADANY OKRES REALIZACJI	ROK ROZPOCZĘCIA PRAC	ROK ZAKOŃCZENIA PRAC	STATUS PROJEKTU
Modernizacja elementów budynków mieszkalnych wraz z otoczeniem (12 budynków komunalnych, 20 budynków wspólnot mieszkaniowych, 1 spółdzielnia mieszkaniowa)	2018-2023	2018	-	W trakcie realizacji[17]
Animacja społeczności lokalnej w przestrzeni dzielnicy w ramach integracji mieszkańców w ramach działań podwórkowych	2018-2022	2018	-	Zakończony etap I – lata 2018-2019 W trakcie realizacji etap II – lata 2020-2022 Równolegle projekty roczne w poprzednich lokalizacjach – będą kontynuowane w 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji przekazanych przez Biuro Rozwoju Gdańska

[17] Budynki komunalne – trwają prace budowlane na 11 budynkach. Wspólnoty mieszkaniowe zrealizowały modernizacje w przypadku 12 budynków. W trakcie prac są 2 budynki. [30.06.2022].

5. OCENA EFEKTÓW WDRAŻANIA GPR

Pytania badawcze:

- **Jakie są pozytywne, a jakie negatywne efekty wdrażania GPR? Jak można je ocenić?**
- **Które ze zidentyfikowanych efektów były zamierzone, a które nie zostały wcześniej przewidziane?**
- **Na które grupy interesariuszy w największym stopniu oddziałują efekty wdrażania GPR?**

W GPR zapisane zostały oczekiwane efekty z przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych. Zgodnie z założeniami podjęta interwencja ma przyczynić się do realizacji sformułowanej w dokumencie wizji związanej np. z poprawą wizerunku podobszarów czy poprawą spójności społecznej.

Badanie pokazało, iż istnieje **szereg pozytywnych efektów wdrażania GPR**. Kluczowym aspektem, który uległ poprawie jest zmiana postrzegania podobszarów rewitalizacji. Obszary te były wcześniej uważane za mniej bezpieczne od innych, zgodnie z zapisami GPR „cieszyły się złą sławą".

Dolne Miasto to dzielnica, która przez wiele lat uchodziła za gorszą – mimo, że bardzo blisko Śródmieścia to tutaj czuć było to wykluczenie, zaniedbanie. [organizacja pozarządowa]

Dokonująca się zmiana społeczna, jak i zmiany infrastrukturalno-przestrzenne wpłynęły na **wzrost atrakcyjności tych terenów jako miejsca odwiedzin czy miejsca zamieszkania**. Należy zauważyć, że jest to efekt zamierzony, do którego spełnienia dążono zgodnie z założeniami GPR. Uczestnicy wywiadów pogłębionych wskazywali, że wzrasta zainteresowanie zakupem mieszkań np. na Dolnym Mieście czy Starym Chełmie. Bardzo dobra lokalizacja (bliskość centrum miasta oraz Dworca Głównego) i relatywnie niższe ceny nieruchomości wpływają na osiedlanie się na tych podobszarach nowych mieszkańców.

Realizowane projekty o charakterze infrastrukturalnym i przestrzennym pomagają **zwiększyć estetykę przestrzeni**. Wykonano remonty elewacji kamienic, co w połączeniu z zasadą koncentracji przestrzennej remontowanych budynków przyniosło wyraźną wizualną zmianę. Podjęto również działania mające na celu podniesienie jakości przestrzeni publicznych (wzrosła liczba obiektów małej architektury, dokonano nowych nasadzeń), co pozytywnie wpłynęło na poprawę postrzegania podobszarów rewitalizacji wśród mieszkańców.

Zdjęcie 1. Nowe budynki mieszkalne TBS Motława na Dolnym Mieście,

Źródło: materiał własny [czerwiec 2022 r]

Szereg realizowanych działań społecznych wpływa również na **budowanie zaufania lokalnej społeczności do podejmowanych**

inicjatyw oraz podmiotów je wdrażających. Rozmowy z mieszkańcami pokazały, że są oni świadomi toczącego się procesu rewitalizacji, interesują się stanem zaawansowania realizacji projektów, w szczególności, gdy ich efekty końcowe mają przysłużyć się danej grupie społecznej np. gdy w remontowanym budynku planowane jest uruchomienie zajęć dla seniorów. Zwrócono uwagę, że współpraca organizacji pozarządowych na podobszarach rewitalizacji kształtuje więzi pomiędzy nimi a mieszkańcami, co wpływa na zaangażowanie lokalnej społeczności w podejmowane na podobszarach inicjatywy. Jest to niewątpliwie wartość dodana procesu rewitalizacji.

Lokalna społeczność zaakceptowała nas w okresie pandemii COVID-19. Byliśmy na obszarze, pomagaliśmy, chodziliśmy na pogrzeby. [organizacja pozarządowa]

Zdjęcie 2. Plakaty zapraszające na: oddolne wydarzenie na Dolnym Mieście oraz wydarzenie współfinansowane przez UM

Źródło: materiał własny [czerwiec 2022 r.]

Powoli wykształcają się także grupy interesariuszy (m.in. mieszkańców), które są coraz bardziej świadome korzyści wynikających z aktywnego korzystania z możliwości udziału w procesach decyzyjnych zachodzących w najbliższej okolicy. Osoby te zwracają uwagę np. na sposób i jakość wykonania przedsięwzięć infrastrukturalnych. Starają się również uczestniczyć w konsultacjach społecznych oraz wykazują zainteresowanie realizowanymi działaniami m.in. poprzez wysyłanie zapytań do poszczególnych jednostek miejskich na temat realizowanych przez nie projektów. Dochodzi także do sytuacji, w których grupy te protestują przeciwko zmianom, które ich zdaniem, nie są wprowadzane w sposób partycypacyjny. Wskazuje to na zacieśnianie się więzi sąsiedzkich oraz wzmacnianie umiejętności podejmowania współpracy w różnych sytuacjach. Na podobszarach rewitalizacji powstają także grupy nieformalne, które organizują wydarzenia służące integracji sąsiedzkiej np. grille sąsiedzkie, wspólne sprzątanie okolicy. Dotychczas tego rodzaju wydarzeń było niewiele, jednakże widoczna jest chęć do dalszej organizacji tego typu „eventów". Kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego, które chce mieć wpływ na jakość życia na danym podobszarze to niewątpliwie pozytywny efekt, który przynajmniej częściowo wynika z prowadzonych działań rewitalizacyjnych.

Sukcesem procesu rewitalizacji jest także **pogłębienie współpracy pomiędzy różnymi podmiotami działającymi na podobszarach rewitalizacji**. Niektóre podmioty posiadają wieloletnie doświadczenie w realizacji działań społecznych (m.in. rewitalizacyjnych), co przyczynia się do realizacji działań oddolnych, które często organizowane są przez lokalnych liderów, znających potrzeby lokalnych społeczności oraz efektywne kanały komunikacji z nimi. Przyczynia się to do zwiększenia skuteczności podejmowanych działań.

Proces rewitalizacji oddziałuje również na inne aspekty społeczne – związane z przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu – wsparcie grup, które wymagają pomocy z uwagi na kumulacje problemów społecznych. Warto jednak zaznaczyć, że procesy dotyczące przemian społecznych są długotrwałe i z dużym prawdopodobieństwem efekty tych działań będą widoczne w dłuższej perspektywie czasowej.

Ok. 10-15 lat potrzeba by zobaczyć pozytywne efekty podejmowanych obecnie działań społecznych– zmiana społeczna dokonuje się bardzo powoli, ale warto podkreślić, że widać, że zmiany następują [organizacja pozarządowa]

Aspektem, który w zdecydowany sposób należy poprawić w procesie rewitalizacji są działania w sferze gospodarczej. W analizowanym okresie nie przewidziano i nie przeprowadzono dedykowanych działań mających wpływ na sferę gospodarczą. Zmiana zachodząca w tej dziedzinie, jest wynikiem oddziaływania realizowanych zadań w pozostałych sferach. Szczególnie widoczne jest to na Dolnym Mieście, gdzie projekty społeczne i infrastrukturalne konsekwentnie prowadzone od 2009 roku spowodowały pojawienie się nowych podmiotów gospodarczych w tamtym rejonie. –

W pozostałych podobszarach nie udało się działaniami rewitalizacyjnymi wpłynąć na zmianę w sferze gospodarczej. Jednocześnie należy zauważyć, że badani przytaczali przykłady możliwego negatywnego wpływu podejmowania działań rewitalizacyjnych na lokalną gospodarkę bądź braku wsparcia w prowadzeniu działalności w tej przestrzeni. Zwrócono uwagę na zamknięcie się dwóch lokali świadczących usługi podstawowe w okresie dokonywania remontu ulic w obszarze Nowego Portu (należy jednak wziąć pod uwagę okres pandemii Covid-19 i możliwe pogorszenie sytuacji gospodarczej podmiotów czy względy osobiste, które mogły wpłynąć na podjęcie decyzji) czy trudności z prowadzeniem działalności w lokalach usługowych znajdujących się w kamienicach na Biskupiej Górce z uwagi na ich niedostateczny stan techniczny.

Respondentom trudno było także zidentyfikować, czy na podobszarach rewitalizacji powstały podmioty ekonomii społecznej. Wskazano jednak, że tego typu inicjatywy powinny być realizowane w dużej mierze na obszarze rewitalizacji, szczególnie biorąc pod uwagę, że jest on zamieszkiwany przez osoby wykluczone, które spełniają przesłanki tworzenia PES. Podkreślono, że dużą rolę w tym zakresie powinien odgrywać Obszar Metropolitalny Gdańsk-Gdynia-Sopot, prowadzący Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej „Dobra Robota". Animatorzy odpowiedzialni za działania nie są identyfikowani na obszarach rewitalizacji.

Problemem, który wpływa na postrzeganie efektów wdrażania GPR jest stan realizacji projektów. Mieszkańcy czują się często rozczarowani oczekiwaniem na zakończenie działań infrastrukturalnych, które miały podnieść ich jakość życia i zwiększyć dostęp do usług publicznych, w szczególności dotyczy to podobszarów Orunia oraz Biskupia Górka i Stary Chełm. Należy jednak zaznaczyć, że rewitalizacja to proces, który nastawiony jest na długofalowe efekty – wieloaspektowość działań i czas realizacji projektów mają wpływ na obecne opinie interesariuszy.

Tak jak wspomniano realizowane projekty zwiększyły estetykę przestrzeni podobszarów rewitalizacji. Jednocześnie interesariusze zwracają uwagę na niedociągnięcia związane z realizacją projektów infrastrukturalnych – działania często są ich zdaniem nieprzemyślane, przygotowywane z niską dbałością o szczegóły i efekt końcowy. Najczęściej negatywne opinie wskazywano na obszarze Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście oraz Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem.

6. OCENA WPŁYWU GPR NA ROZWÓJ PODOBSZARÓW REWITALIZACJI

Pytania badawcze:

- **Jaki jest wpływ procesu rewitalizacji na rozwój podobszarów rewitalizacji?**
- **W jakich obszarach (sfera społeczna, gospodarcza, środowiskowa, techniczna, przestrzenno – funkcjonalna) odnotowano największe zmiany? Jakich aspektów one dotyczyły?**

Rewitalizacja była i jest procesem, z którym wiążą się duże oczekiwania mieszkańców i innych podmiotów działających na OR. Respondenci wskazywali, że przez wiele lat tereny te były zaniedbywane:

> *Nigdy wcześniej nie było pieniędzy na podjęcie jakichkolwiek działań rewitalizacyjnych. Zawsze ważniejsze były potrzeby np. powodzian, ofiar innych zdarzeń losowych, ale na naszą dzielnicę środków nigdy nie było. Dzielnica była coraz bardziej zaniedbana, ludzie nie chcieli identyfikować się z nią. [grupowy wywiad pogłębiony]*

Podjęcie interwencji na OR wpłynęło, w opinii wszystkich grupy interesariuszy, pozytywnie na rozwój poszczególnych podobszarów w różnych aspektach.

Na zachodzące zmiany w obszarze **społecznym** wskazywały przede wszystkim organizacje pozarządowe. Według nich następuje powolna poprawa sytuacji w podobszarach rewitalizacji. Wskazano przede wszystkim walkę z problemami wykluczenia społecznego, pomoc osobom w kryzysach. Zaznaczano równocześnie, że zmiany te dotyczą przede wszystkim beneficjentów programów pomocowych – szczególnie ludzi młodych, którzy chętnie sięgali po pomoc kierowaną do nich przez organizacje. Wskazano także na pozytywną zmianę postrzegania większości terenów objętych rewitalizacją – w szczególności Dolnego Miasta. Zmiana ta nie jest w pełni odczuwalna na całym obszarze rewitalizacji (z badań wynika, że jest ona najmniej odczuwalna w podobszarze Orunia), jednakże w ocenie mieszkańców lokalizacje objęte działaniami rewitalizacyjnymi pozytywnie wpływają na poczucie wartości lokalnej społeczności oraz postrzeganie ich miejsca zamieszkania.

> *Kiedy wyremontowano ulice, odnowiono elewacje kamienic wzrosło morale mieszkańców. Kiedy żyje się w miejscu, gdzie jest czysto i ładnie, mieszkańcy sami zaczynają się dostosowywać do otaczającej ich rzeczywistości [grupowy wywiad pogłębiony].*

Zdaniem uczestników badania, miasto stało przed ogromnym wyzwaniem w zakresie zmiany postrzegania dzielnic rewitalizowanych, kojarzących się z wysoką przestępczością oraz niską jakością życia w tych obszarach. Jednakże na przestrzeni kilku ostatnich lat wizerunek podobszarów rewitalizacji uległ poprawie.

Unika się już straszenia naszymi dzielnicami, jako wyróżniającymi się negatywnie na tle całego miasta [grupowy wywiad pogłębiony].

Ważnym elementem w strefie społecznej jest także większa chęć zamieszkania na podobszarach rewitalizacji – dotyczy to przede wszystkim Dolnego Miasta i Starego Chełmu. Zdaniem respondentów znacznie wzrosło zainteresowanie tymi terenami, co niesie za sobą następstwo w postaci– wzrostu cen mieszkań.

Zauważono również, że nowi mieszkańcy chcą bardziej angażować się w życie dzielnicy.

Na Dolnym Mieście mieszka sporo mieszkańców w mieszkaniach komunalnych, socjalnych, którzy nie identyfikują się własnościowo z tym miejscem. Nie jest to ich, to nie chcą się angażować. Nowi mieszkańcy, którzy mieszkanie kupują, zauważają, że swoimi działaniami mogą zmienić najbliższą okolicę. [organizacja pozarządowa]

Podobszary Orunia oraz Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście nie były dotychczas tak atrakcyjne do osiedlania się dla nowych mieszkańców.

Wielu badanych wskazywało także na zachodzący powoli proces gentryfikacji[18]. Zauważano jednak, że jego tempo jest wyraźnie niższe niż w innych częściach Gdańska, co uznawano za pozytywny aspekt pozwalający na utrzymanie lokalnej tożsamości. Wskazywano, że na terenie podobszarów, szczególnie Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście oraz Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem wzrósł, w opinii działających tu podmiotów, poziom poczucia bezpieczeństwa. Jako powód wskazywano np. brak powrotu części dotychczasowych mieszkańców do mieszkań socjalnych po remoncie. Warto jednak zauważyć, że GPR zakłada możliwość powrotu do zajmowanych wcześniej lokali mieszkańców, którzy wyrazili taką chęć i posiadali tytuł prawny do danego lokalu.

Analizując sferę **gospodarczą**, największe zmiany zostały, zdaniem respondentów, zauważone na Dolnym Mieście. Wybrzmiewało to także z wywiadów swobodnych przeprowadzonych z mieszkańcami dzielnicy. W tym kontekście warto zaznaczyć, że Dolne Miasto stanowiło również podobszar rewitalizacji w okresie obowiązywania poprzedniego programu rewitalizacji, co sprawia, że efekty wsparcia są bardziej zauważalne.

Powstają u nas nowe miejsca, w których można spędzić wolny czas. Nie trzeba iść na Główne Miasto. Teraz to przychodzi się do nas, aby zjeść coś dobrego, napić się kawy.

W dzielnicy z inicjatywy prywatnego inwestora został odrestaurowany Dwór Uphagena wraz z kompleksem dawnego szpitala Kieturakisa, który stał się czterogwiazdkowym hotelem. Zrealizowana inwestycja wpłynęła pozytywnie na wizerunek dzielnicy i zaangażowała kapitał prywatny. Spółka LPP natomiast podjęła się rozbudowania siedziby, w której młodzi projektanci tworzą kolekcje modowe. Nowy kompleks ma się składać z czterech budynków biurowych. Jeden z nich został zakończony pod

[18] Zgodnie z literaturą np. A. Jadach – Sepioło „Gentryfikacja Miast" jego istotą jest „napływ dobrze sytuowanej ludności do dzielnic o gorszym standardzie i wypieranie z nich ludności uboższej".

koniec 2020 r. Dzięki temu na Dolnym Mieście pracuje obecnie wielu młodych ludzi. Spółka planuje dalszy rozwój w tym miejscu, w kolejnych latach. W przypadku Oruni dzięki procesowi rewitalizacji powstała kawiarnia Kuźnia, która jest „miejscem dumy lokalnej społeczności", a także przyczyniła się do powstania nowych miejsc pracy (por. Zdjęcie 3).

Zdjęcie 3. Kawiarnia Kuźnia w Oruni

Źródło: materiał własny [czerwiec 2022 r]

W przypadku pozostałych podobszarów rewitalizacji nie zauważono poprawy w tej sferze. Co ważne, respondenci badań nie wskazali na to, aby w poszczególnych podobszarach rewitalizacji pojawiły się mieszkania na najem krótkoterminowy (ukierunkowane na turystów), co jest zjawiskiem, którego się obawiali. Oprócz Oruni (kawiarnia Kuźnia) respondenci nie wskazali także, aby rewitalizacja przyczyniła się do rozwoju podmiotów ekonomii społecznej (PES). W dużej mierze pojęcie to było dla nich obce. Może to świadczyć o tym, że na obszarze tego typu inicjatywy nie powstały.

W zakresie **sfery środowiskowej** należy wskazać na projekty, w wyniku których zostały dokonane nasadzenia, wprowadzona dodatkowa zieleń m.in. teren w kwartale ulic Odrzańska, Styp-Rekowskiego i Wronki (podobszar Biskupia Górka i Stary Chełm) czy skwer przy ulicy Gościnnej i skweru/parku przy ulicy Związkowej (podobszar rewitalizacji Orunia). Dodatkowo w części wskazanych projektów dokonano również realizacji miejsc odpoczynku czy placów zabaw - co służyło uatrakcyjnieniu przestrzeni. Warto również zauważyć zmiany w sferze środowiskowej, które mogą nastąpić w wyniku prowadzonych działań rewitalizacyjnych. Wśród mieszkańców podobszaru Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem istnieje duża obawa o ograniczenie ich dostępu do terenów zielonych w wyniku realizacji partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). Partner (firma EuroStyl) zadeklarował możliwość zapewnienia zastępczych miejsc wypoczynku i rekreacji, jednakże społeczność lokalna uważa, że są one niemożliwe do realizacji (z uwagi na usytuowanie w terenie pasa wodnego).

Respondenci zwracali dużą uwagę na **aspekty techniczne**, w zakresie jakości wykonywanych działań rewitalizacyjnych. Aspekty te często oceniono negatywnie. We wszystkich dzielnicach zwracano uwagę

na remonty elewacji. Respondenci i mieszkańcy uważają, że prace te wykonywane są w niewłaściwej kolejności. Szczególnie zwracano na to uwagę w Nowym Porcie i na Oruni.

> *Przy ul. Gościnnej wyremontowano elewację i dach budynku, w którym mieszkają dwie rodziny. W środku jednak nie poczyniono żadnych prac. Mieszkające tam osoby żyją w pleśni, grzybach i wilgoci. Jaki jest sens tych prac, jeśli budynek od środka nadaje się do wyburzenia, tylko z zewnątrz został wyremontowany, aby nie raził w oczy? [lokalny lider]*

Warto jednak zauważyć, że taka kolejność prac wynika z zapisów umów o dofinansowanie w ramach RPO WP. W ramach perspektywy 2014-2020 – działań rewitalizacyjnej możliwe były jedynie remonty elewacji bądź też części wspólne budynków mieszkalnych. Z pozyskanych informacji wynika, że remonty budynków komunalnych z podobszarów Orunia, Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście oraz Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem dotyczyły przede wszystkim remontu izolacji i elewacji, natomiast na podobszarze Biskupia Górka i Stary Chełm były to kompleksowe remonty wraz z wnętrzem. W kolejnych latach planowane są remonty uzupełniające, które umożliwią dalszą poprawę wizerunkową komunalnych budynków mieszkalnych oraz poprawę warunków mieszkaniowych.

W Nowym Porcie wskazuje się także na niedostateczny sposób wykonywania prac. Dostarczane elementy (np. słupki, barierki) pomimo tego, że były nowe, to według mieszkańców od razu po zamontowaniu były uszkodzone – pordzewiałe, obdrapane (Zdjęcie 4). Mieszkańcy mimo tego, że okolica ich miejsca zamieszkania została poddana działaniom rewitalizacyjnym, „czują się jak obywatele drugiej kategorii" – ich zdaniem do modernizacji wykorzystano niskiej jakości materiały. Podobnie negatywnie oceniano jakość materiałów stosowanych np. do modernizacji ulic w innych podobszarach. Oczekuje się, że Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska, będąca odpowiedzialna za realizację szeregu projektów infrastrukturalnych, będzie zwracała większą uwagę na jakość materiałów stosowanych w remontach i sposób wykonania prac na obszarze rewitalizacji.

Zdjęcie 4. Nowe słupki przy ulicy Strajku Dokerów w Nowym Porcie

Źródło: materiał własny [czerwiec 2022]

We wszystkich podobszarach rewitalizacji respondenci, jak i mieszkańcy zwracali uwagę **na poprawę aspektów przestrzenno-funkcjonalnych**. Wskazywano przede wszystkim na poprawę infrastruktury transportowej. Ciągi komunikacyjne poddawane są pracom modernizacyjnym. Powstaje infrastruktura dla wszystkich uczestników ruchu. Dużym uznaniem cieszą się także remonty elewacji kamienic, które pozytywnie wpływają na estetykę przestrzeni. Ważnym elementem, który ograniczał dotychczasową możliwość poprawy aspektów przestrzenno-funkcjonalnych była z pewnością trudność we współpracy z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Problemy z ustaleniami wspólnej wizji zmian z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i przedłużający się czas oczekiwania na jego decyzje w dużym stopniu ograniczyły możliwość prowadzenia remontów elewacji, budowy nowych budynków przez TBS Motława, a także podjęcia działań inwestycyjnych przez Eurostyl. Zauważyć można także, że w sferze przestrzenno – funkcjonalnej jest jeszcze wiele do zrobienia. Remontom są poddawane główne ulice, a należy zaznaczyć, że stan ulic lokalnych i dojazdowych jest niezadowalający (zarówno w przypadku jezdni, jak i chodników) (por. Zdjęcie 5).

Zdjęcie 5. Ulica Przesmyk – poboczna do ulicy Łąkowej - Dolne Miasto

Źródło: materiał własny [czerwiec 2022 r]

Badani wskazywali także przykłady projektów, które ich zdaniem nie zostały wykonane w sposób właściwy. Jednym z takich przedsięwzięć jest projekt realizowany na terenie ul. Góreckiego (Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście). W ramach przedsięwzięcia torowisko nie zostało poddane modernizacji, przez co efekt pracy wygląda niekompletnie. Wymieniona została asfaltowa nawierzchnia jezdni (zastąpiona brukiem), jednakże na torowisku pozostała nawierzchnia asfaltowa (por. Zdjęcie 6).

Mimo pozytywnej oceny samego faktu realizacji inwestycji w sferze przestrzennej, respondenci zgłaszali uwagi do ich funkcjonalności. Negatywnym przykładem są chodniki w Nowym Porcie, które w wyniku działań rewitalizacyjnych zostały zwężone na rzecz pasów zieleni. Zieleń ta została wygrodzona barierkami, co utrudnia minięcie się dwóch wózków dziecięcych lub dwóch wózków inwalidzkich (por. Zdjęcie 7). Należy jednak zaznaczyć, że projekty dotyczące zmian przestrzennych wymagają uzgodnień pomiędzy szeregiem podmiotów, w tym z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i ostateczny ich kształt jest często wynikiem wypracowanego porozumienia.

Zdjęcie 6. Ulica Góreckiego w Nowym Porcie. Torowisko nie zostało poddane modernizacji

Źródło: materiał własny [czerwiec 2022 r]

Zdjęcie 7. Pas zieleni wygrodzony barierkami w Nowym Porcie

Źródło: materiał własny [czerwiec 2022 r]

Podsumowując, największe zmiany zostały dostrzeżone w sferze społecznej. Wskazywano na pozytywny wpływ procesu rewitalizacji na tę sferę. Duże zmiany zauważalne zostały także w sferze funkcjonalno-przestrzennej. Jednak w tym przypadku, mimo zauważalnych zmian został zgłoszony szereg uwag m.in. do jakości wykonania prac. Podobnie została oceniona sfera techniczna. Nie odnotowano istotnych zmian w kontekście środowiska przyrodniczego. Negatywnie ocenić należy sferę gospodarczą – pomimo zdiagnozowanych problemów związanych z tym obszarem tematycznym nie zrealizowano żadnych działań ukierunkowanych bezpośrednio na poprawę sytuacji gospodarczej. Faktem jest to, że poprawa sytuacji w pozostałych sferach może pozytywnie wpłynąć na atrakcyjność obszaru rewitalizacji pod kątem gospodarczym, jednakże takie podejście jest niewspółmierne w stosunku do zdiagnozowanych problemów.

7. OCENA MODELU PARTERSTW LOKALNYCH GMINY W PODOBSZARACH REWITALIZACJI

Pytania badawcze

- **Które grupy interesariuszy są najbardziej zaangażowane w proces rewitalizacji? Z czego to wynika?**
- **Czy między grupami podmiotów działających na obszarach rewitalizacji zachodzi współpraca? Czy jest ona stała? Czego dotyczy?**
- **Jak oceniane są mechanizmy wsparcia organizacji pozarządowych działających na OR (np. w odniesieniu do zagadnień finansowych, organizacyjnych)?**
- **Jaka jest rola BRG w dotychczasowych partnerstwach? Jak oceniana jest współpraca z BRG?**
- **Jakie problemy identyfikowane są w ramach tworzenia i działania partnerstw lokalnych w podobszarach rewitalizacji? Co można zrobić by je zniwelować?**
- **Jakie są potencjały partnerstw lokalnych w podobszarach rewitalizacji? Jak je uwypuklić?**

Analizując zebrany materiał badawczy, można dojść do wniosku, że głównymi grupami interesariuszy zaangażowanymi w proces rewitalizacji były organizacje pożytku publicznego. Na obszarze rewitalizacji zidentyfikowano podmioty zajmujące się m.in. wsparciem seniorów, pomocą osobom młodym w kryzysach, pomocą psychologiczną, prowadzeniem warsztatów terapeutycznych, promowaniem lokalnej historii, organizowaniem lokalnych wycieczek, tworzeniem programów aktywizujących społeczność lokalną (m.in. przez próby tworzenia ogródków sąsiedzkich). Podmioty gospodarcze są zaangażowane w proces rewitalizacji jedynie na Dolnym Mieście (za sprawą Partnerstwa Publiczno-Prywatnego) – jednak nie jest to działanie określone w GPR w sposób bezpośredni. W innych obszarach rewitalizacji takiej współpracy nie odnotowano. Jednocześnie należy zauważyć, iż w bazie potencjalnych projektów Partnerstwa Publiczno – Prywatnego publikowanej przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej znajduje się projekt „Zagospodarowanie dzielnicy Nowy Port”[19]. Jego realizacja we wskazanej formule umożliwi współpracę z kolejnymi podmiotami gospodarczymi. Ważna jest także rola zarządców nieruchomości – Gdańskich Nieruchomości oraz wspólnot mieszkaniowych (działających na terenie wszystkich podobszarów rewitalizacji), a także Towarzystwa Budownictwa Społecznego „Motława” (które także zajmuje się modernizacją i budową budynków mieszkalnych) działającego na obszarze Dolnego Miasta. Warto podkreślić, iż partnerami i interesariuszami działań rewitalizacyjnych jest ok. 120 wspólnot mieszkaniowych. Dzięki ich włączeniu możliwa jest szersza zmiana w sferze technicznej – obejmująca remonty budynków.

Podkreślić należy, że w trakcie badań zauważono bardzo wysokie zaangażowanie Rad Dzielnic w procesy rewitalizacyjne. Nie bez znaczenia jest także rola policji, szczególnie dzielnicowych, a także Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie (w postaci Centrów Prac Socjalnych na OR) i kuratorów sądowych.

Wśród grup interesariuszy można wyróżnić także grupy nieformalne lub takie, które nie były bezpośrednio zaangażowane w proces rewitalizacji, ale prowadziły działania na jego obszarze. Wyróżnić można więc grupy sąsiedzkie (m.in. na Dolnym Mieście), które aktywnie zaangażowały się w proces tworzenia podwórek sąsiedzkich, a także Fundację LPP (Dolne Miasto), która aktywnie włączała się w procesy aktywizujące mieszkańców, przez prowadzone przez siebie działania.

[19] https://www.ppp.gov.pl/zagospodarowanie-dzielnicy-nowy-port-w-gdansku-z-wykorzystaniem-formuly-ppp/ [dostęp 1.08.2022]

Zaangażowanie się organizacji pożytku publicznego wynika z dużej wagi przykładanej do miękkich działań rewitalizacyjnych. O ile podmioty jak TBS, Gdańskie Nieruchomości czy EuroStyl są skupione wokół twardych działań rewitalizacyjnych, to działania społeczne obejmują tak szerokie spektrum działań, że możliwe jest zaangażowanie wielu podmiotów.

Co ważne, podkreślić należy, że szczególne zaangażowanie organizacji pozarządowych można zaobserwować na Dolnym Mieście. To właśnie w tej dzielnicy najlepiej wygląda także współpraca między nimi:

> *Doskonale wiemy kto co robi, co pozwala nam kierować naszych podopiecznych w bezpieczne i odpowiednie dla nich miejsce. Nawet jeśli nasza organizacja nie może im pomóc, wystarczy często jeden telefon do innej, pomoc może być udzielona bardzo szybko. [organizacja pozarządowa]*

Na Dolnym Mieście można zauważyć szczególną współpracę między wszystkimi organizacjami, podczas organizowanych wydarzeń plenerowych: Mikołajek i Festynu na rozpoczęcie lata (wydarzenie odbywało się w trakcie realizacji badania por. Zdjęcie 8). W wydarzenie zaangażowane są nie tylko organizacje tj. Stowarzyszenie Opowiadacze Historii Dolnego Miasta, Fundacja FOSA, Mrowisko- Centrum Reduta, ale także Eurostyl, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, Policja, Straż Miejska, Fundacja LPP, BRG, Szkoła Podstawowa nr 65 wraz z Radą Rodziców oraz Centrum Sztuki Współczesnej Łaźnia 1.

Zdjęcie 8. Festyn zorganizowany w Dolnym Mieście

Źródło: Gdansk.pl

Dobrym przykładem współpracy na Oruni jest Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych „Orunia" - partnerstwo lokalne, które zrzesza większość działających na Oruni organizacji i instytucji. Podejmują one wieloletnie wspólne działania np. przygotowując festyn czy dzielnicową choinkę. Realizowane przez

nich projekty pozwalają oddziaływać pozytywnie na podobszar rewitalizacji i budować tożsamość lokalną.

W pozostałych podobszarach rewitalizacji również można zaobserwować taką współpracę, jednak na mniejszą skalę. Jest to spowodowane głównie mniejszą liczbą organizacji pozarządowych działających na poszczególnych podobszarach.

Stosunkowo najsłabiej oceniane są więzi i chęć współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w Nowym Porcie. Podawano przykłady wydarzeń np. stawiania Bożonarodzeniowej choinki, gdzie podmioty nie były zainteresowane współdziałaniem.

Podkreślić należy, że przeprowadzone badania wykazały, że **we wszystkich podobszarach zaobserwować można bardzo dobrą współpracę organizacji pozarządowych z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie, policją, a przede wszystkim z Radami Dzielnic oraz BRG.**

Szczególną uwagę badaczy zwrócił fakt, że w proces rewitalizacji, w tym w uczestnictwo w Komitecie Rewitalizacji często zaangażowane są te same osoby reprezentujące różne organizacje (pełniące np. funkcję Radnego Dzielnicy a jednocześnie przedstawiciela NGO). Można to ocenić jako pozytywny obraz procesu rewitalizacji, gdyż osoby z wyższą sprawczością (Rada Dzielnicy) są realnie zaangażowane w proces rewitalizacji. Największą obawę budzić może jednak fakt, że odstąpienie takiej osoby od prac związanych z rewitalizacją może spowodować zahamowanie działań w danym podobszarze rewitalizacji Współpracę na obszarze rewitalizacji można ocenić jako stałą w zakresie bieżącej współpracy – rozwiązywania problemów, kierowania osób z problemami do odpowiednich jednostek, podejmowania działań zmierzających do poprawy bezpieczeństwa. W zakresie organizacji wydarzeń (np. festynów) współpracę można określić jako cykliczną.

Ocena mechanizmu wsparcia organizacji pozarządowych została oceniona we wszystkich podobszarach rewitalizacji **negatywnie, pod kątem zapewnienia ciągłości**. Jako główny problem wskazano finansowanie projektów, w tym tych realizowanych w ramach GPR z funduszy unijnych. Respondenci zauważyli, że po zakończeniu wsparcia unijnego, środki na realizację celów ze środków Miasta zostały w znacznym stopniu ograniczone, zaś pozyskiwane fundusze są przyznawane często na krótkie okresy. Dodatkowo brak spójnej informacji w jaki sposób finansowane będą niektóre projekty w ramach podtrzymania trwałości budzi obawy ich dotychczasowych realizatorów.

> *Nie możemy planować działań długofalowo. Żyjemy w okresach dziesięciomiesięcznych. Potrzebujemy wsparcia, które pozwoli nam na spokojną pracę, która skupi się na niesieniu realnej pomocy, a nie tworzeniu montaży finansowych, aby nie zabrakło środków na wynagrodzenia i bieżące opłaty. [organizacja pozarządowa]*

Wśród największych zagrożeń przedstawiciele NGO wskazują na ryzyko utraty specjalistów, z którymi podjęta jest współpraca terapeutyczna w projektach podtrzymujących trwałość zakończonych już zadań.

> *Fakt, że przez dwa miesiące nie mamy środków na opłacenie dobrego psychoterapeuty, powoduje, że znajduje on nową pracę. Kiedy my po kilku miesiącach znajdziemy na niego fundusze – ten nie chce do nas wrócić, bo udziela wsparcia w nowym miejscu.*

Ludzie odchodzą od nas ze łzami w oczach, ale niestety pracą wolontariusza raty kredytu nie zapłacą. [organizacja pozarządowa]

Zdaniem respondentów sytuacja ta jest także niekorzystna dla samych podopiecznych, ponieważ powoduje to przerwę w procesie terapeutycznym. Z informacji pozyskanych od przedstawicieli NGO wynika, że wielu specjalistów nie chce podejmować z nimi współpracy, głównie z uwagi na fakt braku pewności prowadzenia pacjenta przez dłuższy okres. Podczas prowadzonych badań wybrzmiał także problem ze stabilnością kadr. Z uwagi na projektowy charakter pracy, nie otrzymują oni umów o pracę na czas nieokreślony, co powoduje ogromne problemy z rotacją pracowników i pozyskiwaniem nowych specjalistów realizujących programy społeczne w ramach GPR.

Przedstawiciele NGO zwrócili także uwagę na problem ogólnego trendu wzrostu wynagrodzeń i wzrostu kosztów:

Mamy wrażenie, że w Urzędzie nie ma zrozumienia, że dobry specjalista może kosztować dużo. Konkurujemy z podmiotami komercyjnymi, dlatego też oferując najniższe wynagrodzenie nie mamy szans na ich pozyskanie. Oczekujemy więc zrozumienia i akceptacji dla wyższych niż standardowych wynagrodzeń.

Nie jesteśmy w stanie realizować projektów dot. ogrodów sąsiedzkich według stawek ze stycznia. Koszty materiałów rosną w takim tempie, że potrzebujemy dodatkowych środków, abyśmy mogli zrealizować zadania w takim zakresie, jaki był planowany. [organizacje pozarządowe]

Mimo możliwości przesunięć środków o 10% pomiędzy poszczególnymi kategoriami wydatków po uzgodnieniach z BRG, brak możliwości zwiększenia wartości zadania pozostaje dla organizacji pozarządowych problemem.

Wskazano także, że zastosowany mechanizm finansowania, oparty głównie o środki z RPO WP i określone w projektach wpisanych do GPR zasady sformułowane przez Instytucję Zarządzającą RPO WP, wykluczył z możliwości uzyskania pomocy bardzo szerokie grono potencjalnych odbiorców:

W projekcie jest bardzo szczegółowo określona grupa docelowa osób, którym możemy pomagać. Kiedy przyszedł do nas chłopak, który o 2 lata przekraczał dopuszczalny wiek, nie mogliśmy udzielić mu wsparcia tak szybko jakby potrzebował. [organizacja pozarządowa]

Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że na obszarze rewitalizacji realizowane są inne projekty finansowane również ze środków miejskich, które poszerzają zakres oferowanego wsparcia. Wśród przykładowych projektów tego typu można wskazać działanie centrów lokalnych, w tym domów i klubów sąsiedzkich, które mają na celu integracje wspólnot mieszkańców.

Bardzo wysoko oceniana była współpraca z BRG w zakresie bieżących kontaktów. Wskazywano na wysokie zaangażowanie pracowników związane z bieżącymi problemami:

Jest to jedyna komórka urzędu, która nie ma urzędniczego podejścia do spraw, po ludzku traktuje wszystkie nasze potrzeby i problemy, z którymi się borykamy.

Współpraca z BRG jest rewelacyjna. Mamy partnerskie relacje, nim zaczniemy o coś walczyć formalnie, udaje nam się wypracować dobre rozwiązania. W tym zakresie, jeśli współpraca będzie dalej na takim poziomie jak jest, to będzie rewelacyjnie. [organizacje pozarządowe]

Zauważa się jednak brak decyzyjności i sprawczości BRG. Zdaniem respondentów istnieje ogromny problem współpracy różnych wydziałów Urzędu Miasta czy jednostek organizacyjnych:

Nie może być tak, że realizujemy program podwórkowy, ludzie angażują w to wiele sił, często krwi i potu, a za jakiś czas się okazuje, że Gdańskie Nieruchomości miały inne plany na to miejsce i zostaje ono rozkopane. Obawiamy się, że ludzie drugi raz się nie zaangażują, bo zauważają, że tej pracy się nie szanuje.

Wśród rozwiązań problemów wskazywanych w zakresie tworzenia i działania partnerstw wskazuje się m.in.

- Wsparcie BRG w zakresie przygotowywania dokumentacji dot. rozliczania projektów unijnych (w przypadku, jeśli będą kontynuowane);
- Przeprowadzanie konkursów na okresy 2-3 letnie, co pozwoli organizacjom na zaplanowanie długofalowych działań;
- W przypadku projektów unijnych odpowiednie określanie na poziomie dokumentów strategicznych i operacyjnych grup docelowych, co pozwoli na włączanie większej ilości osób w programy pomocowe;
- Koordynację działań dot. prowadzonych działań rewitalizacyjnych z innymi organami i komórkami Urzędu Miasta;
- Pomoc w zakresie wskazywania sposobów pozyskiwania finansowania np. wsparcie w zakresie udzielania pomocy odpłatnej, pozyskiwania funduszy zewnętrznych z PFRON, ZUS;
- Uatrakcyjnianie obszaru rewitalizacji, aby stawał się miejscem atrakcyjnym przestrzennie, co wpływając na morale społeczności może pobudzić ich chęć działania,

Potencjał partnerstw lokalnych jest bardzo wysoki, co zauważają same organizacje:

Naprawdę my jesteśmy pięknym miejscem, jeśli chodzi o taką dojrzałość organizacji.

Aktualna współpraca wskazuje, że w przyszłości istnieje bardzo duża szansa na jej dalszą realizację. W trakcie badań wszystkie strony wskazywały, że będzie się ona odbywać niezależnie od sposobu kontynuowania działań GPR. jednak może to skutkować ewentualnym zmniejszeniem jej skali.

W każdym podobszarze rewitalizacji istnieje organizacja/organizacje działające od wielu lat, co może w przyszłości przynieść pozytywne efekty w zakresie partnerstw. Podkreślić należy, że doświadczenia z

Dolnego Miasta i Oruni, które mają najsilniej ugruntowane partnerstwa - powinny być wykorzystywane do realizacji partnerstw w innych miejscach. Bez wątpienia należy wykorzystać doświadczenia przedstawicieli organizacji jako inspirację dla innych osób.

Warto także zwracać uwagę na inne podmioty, działające na OR. Przykładem może być Fundacja LPP, która formalnie nie jest włączona w proces rewitalizacji tj. nie realizuje działań wpisanych do GPR, jednak jej działania bardzo dobrze wpisują się w ideę rewitalizacji:

Podczas pandemii we współpracy z organizacjami i lokalnymi przedsiębiorcami przygotowywaliśmy obiady dla osób starszych i samotnych. Dostali od nas realną pomoc.

Podobne działania można zauważyć także na Oruni. Organizacja tam działająca prowadzi m.in. przedszkole pod chmurką. Nie jest to przedsięwzięcie wpisane do GPR, jednak mieszkańcy pozytywnie odbierają tego rodzaju działania:

Pokazuje się nam, że ktoś chce dla nas zrobić coś dobrego. Czasami wydaje się, że miasto o nas zapomina. A dzięki takim inicjatywom my jako mieszkańcy, często możemy zintegrować się z nowoprzybyłymi. Myślę, że to dobre działanie, które wszystkim się podoba. Myślałam, że ktoś zniszczy ten kontener co tutaj stoi, ale nic takiego się nie dzieje. To dobry znak.

Przykłady obrazują, że działania rewitalizacyjne mogą przenosić się poza organizacje, które startują w oficjalnych konkursach. Ważne jest więc wspieranie oddolnych inicjatyw i angażowanie wszystkich organizacji, które prowadzą działalność na OR. Potencjał tkwiący w takich miejscach, jest doskonałym sposobem na oddolne wprowadzanie działań rewitalizacyjnych, które w dłuższej perspektywie czasu mogą przynieść pozytywne efekty.

8. ANALIZA TRENDÓW NA PODSTAWIE WYNIKÓW SYSTEMU MONITOROWANIA I OCENY GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Jakie są trendy dotyczące danych wskaźnikowych i wyników badania „Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji" w poszczególnych latach? Z czego mogą wynikać ewentualne niezgodności trendów w poszczególnych podobszarach rewitalizacji do trendów ogólnomiejskich?

Które czynniki mają największy wpływ na zmiany wartości wskaźników syntetycznych? Jaka jest tego przyczyna?

System monitorowania i oceny jest obowiązkowym[20] elementem gminnego programu rewitalizacji. Polega on na zbieraniu obiektywnych danych, ich analizowaniu i wyciąganiu wniosków pomagających w ocenie efektywności i poprawności realizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach GPR. Proces monitorowania umożliwia ocenę stopnia postępu realizacji prac w ramach programu, identyfikację barier i trudności oraz wskazanie nowych obszarów wymagających wsparcia. W przypadku Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Gdańska na lata 2017-2023 zdecydowano się na realizację systemu monitorowania i oceny na dwóch zależnych od siebie poziomach:

- poziom 1 – diagnoza zjawisk kryzysowych - analiza wskaźnikowa,
- poziom 2 – wskaźniki produktu, rezultatu oraz oddziaływania (sprawdzone przy użyciu badań socjologicznych).

Pozwala to sprawdzić w jakim stopniu cele określone w GPR zostały osiągnięte oraz pomóc w podjęciu decyzji co do kontynuacji działań rewitalizacyjnych we wskazanych podobszarach bądź podjęcia takich działań w innych obszarach miasta.

8.1. ANALIZA WSKAŹNIKOWA

Analiza wskaźnikowa służy monitorowaniu zmian natężenia badanych zjawisk na wyznaczonym obszarze. Jest ona przeprowadzana przy użyciu zestawu dwudziestu wybranych wskaźników, odnoszących się do sfery społecznej i funkcjonalnej. Dane niezbędne dla przeprowadzenia analizy pozyskiwane są bezpośrednio z odpowiednich instytucji, dostępnych baz danych itp. Obejmuje ona swoim zasięgiem całe miasto (w przypadku wskaźników pomocniczych tylko obszar rewitalizacji). Analiza ta po raz pierwszy przeprowadzona została na podstawie danych z 2016 roku (rok bazowy), a dla późniejszych lat była rokrocznie powtarzana (najnowsza ogólnodostępna analiza bazuje na danych z 2020 roku). Wyniki analizy z poszczególnych lat umożliwiają ukazanie dynamiki zmian wszystkich wskaźników z osobna oraz wskaźnika syntetycznego, co powinno pozwolić na określenie przemiany miasta pod względem jakości życia.

[20] Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2021 r. poz. 485.), art. 15, ust. 1

Tabela 5. Wskaźniki monitorowania i oceny gminnego programu rewitalizacji

SFERA SPOŁECZNA	EDUKACJA	BEZPIECZEŃSTWO	KAPITAŁ SPOŁECZNY	DEMOGRAFIA	UBÓSTWO
	Promocja uczniów w szkołach podstawowych	Przestępczość – liczba przestępstw/100 mieszkańców	Frekwencja w wyborach samorządowych	Dynamika zmiany liczby ludności 2016-2017	Zespolony wskaźnik natężenia ubóstwa
	Wyniki ze sprawdzianów gimnazjalnych	Liczba istniejących procedur „niebieskich kart”	Głosujący w budżecie obywatelskim	Starość demograficzna	Zadłużone budynki komunalne
SFERA FUNKCJONALNA	GOSPODARKA	ŚRODOWISKO	USŁUGI SPOŁECZNE	MIESZKALNICTWO	INFRASTRUKTURA
	Poziom bezrobocia	Mieszkańcy narażeni na przekroczone normy hałasu	Dostępność do przychodni lekarskich	Budynki mieszkaniowe wybudowane przed 1970 r.	Dostępność do kanalizacji
	Aktywność gospodarcza – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	Dostępność do terenów zielonych	Dostępność do przystanków komunikacji zbiorowej	Standard zamieszkiwania	Dostępność do sieci wodociągowej

Źródło: Przyk A., Zgórska B. i in., Gminny Program Rewitalizacji Miasta Gdańska na lata 2017-2023, Biuro Rozwoju Gdańska, Gdańsk, 2019, s. 129

Mimo corocznego przedstawiania zmian sytuacji na podobszarach rewitalizacji zgodnie z wskazanymi powyżej wskaźnikami ich analiza niesie za sobą wiele problemów. Głównym problemem jest niejednoznaczna metodologia prezentowania danych na przestrzeni lat. W ogólnodostępnych raportach przyjęto założenia dotyczące pokazywania wartości na przyjętej umownie skali w podziale na 4 przedziały (klasy). Klasy ustalono na podstawie rozkładu wartości oraz wyznaczeniu wartości średniej dla miasta. Wartościom bezwzględnym przypisano wagi od 0 do 3, które pozwalają na porównanie wartości.

Jednakże analiza pozwala zauważyć, że w latach 2016 i 2017 wartości wskaźników głównych dla poszczególnych podobszarów prezentowano z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku, w kolejnych latach zaokrąglano je do pełnych wartości. Co więcej w przypadku wskaźników obrazujących „dostępność” oraz zagrożenie hałasem od 2018 roku zmieniono sposób ich liczenia ze skali ciągłej do skali skokowej. Wskaźniki W13, W14, W16, W19 i W20 od 2018 roku były oceniane ocenami 0 lub 3, natomiast wskaźnik W15 ocenami 0, 1, 2 lub 3. W efekcie wyraźnie wyższe okazały się być wartości wskaźnika syntetycznego, w związku z czym nie jest on właściwą miarą dla określenia efektów zachodzącego procesu rewitalizacji. W dalszej analizie na czerwono zaznaczono wskaźniki, których ocena jest nieadekwatna w związku ze wskazaną zmianą ich prezentacji. Wiązało się to również z brakiem możliwości wzięcia ich pod uwagę podczas wyciągania wniosków na temat osiągniętych efektów.

Należy również zauważyć, że w raportach od 2018 roku nie są prezentowane dane bezwzględne pokazujące sytuację na poszczególnych podobszarach rewitalizacji – bez dodatkowych obliczeń możliwe jest jedynie porównanie danych w odniesieniu do średniej dla miasta. Wykonano jednak szereg analiz, pozwalających określić wartości większości wskaźników z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku (niemożliwe było to w przypadku wskaźników W13, W 14, W15, W 16, W19, W20).

8.1.1. BISKUPIA GÓRKA I STARY CHEŁM

Wszystkie wskaźniki monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji dla podobszaru Biskupia Górka i Stary Chełm uległy poprawie. Na tej podstawie można stwierdzić, że zmniejszyły się dysproporcje względem poziomu jakości życia na terenie podobszaru rewitalizacji względem pozostałych dzielnic w Gdańsku. Największy wzrost oceny odnotowano w kontekście wskaźnika dot. promocji uczniów w szkołach podstawowych (o 1,42). Dużą poprawę odnotowano także w przypadku wskaźników dotyczących: aktywności gospodarczej (o 0,90), dynamiki zmiany liczby ludności (0,80) oraz starości demograficznej (o 0,78). W dużej mierze poprawa tych wskaźników wynika z napływu nowych mieszkańców, którzy coraz częściej wybierają teren podobszaru Biskupia Górka i Stary Chełm do zamieszkania ze względu na jego korzystne położenie oraz stosunkowo niskie ceny mieszkań.

Najniższą poprawę odnotowano natomiast w kontekście liczby istniejących procedur "niebieskich kart" (0,10), poziomu przestępczości (0,34), frekwencji w wyborach samorządowych (0,35) oraz w głosowaniach na projektu z budżetu obywatelskiego (0,28).

Pomimo podjęcia szeregu działań ukierunkowanych na aspekty społeczne, to pozostają one nadal dość dużym problemem tego podobszaru. Były one także spotęgowane obostrzeniami wynikającymi z pandemii Covid-19. Stosunkowo niski wzrost aktywności społecznej mieszkańców również zasługuje na uwagę – możliwe jest, że wynika on z napływu nowych, chętnie angażujących się mieszkańców, podczas gdy dotychczasowa tkanka społeczna nadal wykazuje się niskim zaangażowaniem.

Tabela 6. Wskaźniki monitorowania i oceny gminnego programu rewitalizacji dla podobszaru Biskupia Górka i Stary Chełm w 2017 i 2020 roku (wraz ze wskazaniem trendu)

SKALA OCENY 0 1 2 3		BISKUPIA GÓRKA I STARY CHEŁM	2017	2020	TREND
W1	Promocja uczniów w szkołach podstawowych		1,40	2,82	↗
W2	Wyniki egzaminu gimnazjalnego/egzaminu ósmoklasisty		0,70	1,32	↗
W3	Przestępczość - liczba przestępstw/100 mieszkańców obszaru		1,67	2,01	↗
W4	Liczba istniejących procedur "niebieskich kart" (na 10 tys. mieszkańców)		0,82	0,92	↗
W5	Frekwencja w wyborach samorządowych (%)		0,64	0,99	↗
W6	Frekwencja w głosowaniu na projekty do budżetu obywatelskiego (%)		0,71	0,99	↗
W7	Dynamika zmiany liczby ludności (w %, gdzie 100% to rok poprzedni)		1,05	1,83	↗
W8	Starość demograficzna - odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (%)		1,08	1,88	↗
W9	Zespolony wskaźnik natężenia ubóstwa (liczba gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 mieszkańców)		1,5	1,94	↗
W10	Zadłużone budynki komunalne (Odsetek zadłużonych mieszkań komunalnych w zasobie miejskim wyrażony w %)		1,17	1,8	↗
W11	Poziom bezrobocia [%]		1,35	1,87	↗
W12	Aktywność gospodarcza - liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą /100 osób		0,83	1,73	↗
W13	Mieszkańcy narażeni na przekroczone normy hałasu		2,01	3,00	↗

SKALA OCENY 0 1 2 3	BISKUPIA GÓRKA I STARY CHEŁM	2017	2020	TREND
W14	Dostępność do terenów zielonych	1,92	3,00	↗
W15	Dostępność do przychodni lekarskich	1,78	3,00	↗
W16	Dostępność do przystanków komunikacji zbiorowej	2,04	3,00	↗
W17	Udział budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r. (%)	0,39	1,06	↗
W18	Standard zamieszkiwania (powierzchnia lokali mieszkalnych/liczba ludności wg meldunków)	0,84	1,50	↗
W19	Dostępność do kanalizacji (mieszkańcy w odległości do 100 metrów od sieci kanalizacyjnej)	1,95	3,00	↗
W20	Dostępność do sieci wodociągowej (mieszkańcy w odległości do 100 metrów od sieci wodociągowej)	2,04	3,00	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Turzyński, M., Gralewska, A., System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji - analiza wskaźnikowa 2017, Biuro Rozwoju Gdańska, Gdańsk, 2019 oraz danych przekazanych przez Biuro Rozwoju Gdańska

8.1.2. DOLNE MIASTO I PLAC WAŁOWY WRAZ ZE STARYM PRZEDMIEŚCIEM

W przypadku Dolnego Miasta i Placu Wałowego wraz ze Starym Przedmieściem 18 na 20 wskaźników monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji uległo poprawie. Na tej podstawie można stwierdzić, że w większości badanych aspektów zmniejszyły się dysproporcje względem poziomu jakości życia na terenie podobszaru rewitalizacji względem pozostałych dzielnic w Gdańsku. Największy wzrost oceny odnotowano w kontekście wskaźników starości demograficznej (o 1,05) oraz dynamiki zmiany liczby ludności (o 0,99), a także standardu zamieszkiwania (o 1,05). Poprawa tych wskaźników w dużej mierze wynika z napływu nowych mieszkańców, którzy wybierają ten podobszar rewitalizacji ze względu na bardzo korzystne położenie względem centrum miasta oraz poprawiający się wizerunek dzielnicy. Często wybierają oni do zamieszkania nowopowstałe budynki, z czego może wynikać wzrost oceny wskaźnika standardu zamieszkania. Wysoki wzrost odnotowano także w kontekście aktywności gospodarczej (o 0,97). Z powodu napływu nowych (bardziej zamożnych) mieszkańców oraz bliskości centrum miasta, w której koncentruje się ruch turystyczny, powstają nowe przedsiębiorstwa – często związane z gastronomią. Ma to duży wpływ na poprawę oceny tego wskaźnika.

Bardzo niepokojące jest to, że w przypadku dwóch wskaźników dotyczących edukacji odnotowano spadek. W przypadku wskaźnika dotyczącego promocji uczniów w szkołach podstawowych wyniósł on aż 0,78, a w przypadku tego dotyczącego wyników egzaminu gimnazjalnego/egzaminu ósmoklasisty 0,38. Może to być skutek braku podejmowania działań ukierunkowanych na wsparcie dzieci i młodzieży oraz występowania rodzin dysfunkcyjnych. Należy również zauważyć, że w okresie 2017 -2020 miały miejsce zdarzenia wpływające na przebieg procesu edukacji. W 2019 roku odbywały się strajki nauczycieli, a w 2020 roku nastąpiła pandemia COVID-19 i konieczność nauki zdalnej, co utrudniało uczniom nabywanie wiedzy.

Tabela 7. Wskaźniki monitorowania i oceny gminnego programu rewitalizacji dla podobszaru Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem w 2017 i 2020 roku (wraz ze wskazaniem trendu)

SKALA OCENY 0 1 2 3	DOLNE MIASTO I PLAC WAŁOWY WRAZ ZE STARYM PRZEDMIEŚCIEM	2017	2020	TREND
W1	Promocja uczniów w szkołach podstawowych	0,80	0,02	↘
W2	Wyniki egzaminu gimnazjalnego/egzaminu ósmoklasisty	1,30	0,92	↘
W3	Przestępczość - liczba przestępstw/100 mieszkańców obszaru	1,55	1,99	↗
W4	Liczba istniejących procedur "niebieskich kart" (na 10 tys. mieszkańców)	0,65	0,99	↗
W5	Frekwencja w wyborach samorządowych (%)	0,47	0,96	↗
W6	Frekwencja w głosowaniu na projekty do budżetu obywatelskiego (%)	0,02	0,83	↗
W7	Dynamika zmiany liczby ludności (w %, gdzie 100% to rok poprzedni)	0,9	1,89	↗
W8	Starość demograficzna - odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (%)	0,97	2,02	↗
W9	Zespolony wskaźnik natężenia ubóstwa (liczba gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 mieszkańców)	1,27	1,85	↗
W10	Zadłużone budynki komunalne (Odsetek zadłużonych mieszkań komunalnych w zasobie miejskim wyrażony w %)	1,2	1,64	↗
W11	Poziom bezrobocia [%]	1,19	1,81	↗
W12	Aktywność gospodarcza - liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą /100 osób	0,83	1,80	↗
W13	Mieszkańcy narażeni na przekroczone normy hałasu	1,94	3,00	↗
W14	Dostępność do terenów zielonych	1,94	3,00	↗
W15	Dostępność do przychodni lekarskich	1,89	3,00	↗
W16	Dostępność do przystanków komunikacji zbiorowej	1,94	3,00	↗
W17	Udział budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r. (%)	0,36	1,05	↗
W18	Standard zamieszkiwania (powierzchnia lokali mieszkalnych/liczba ludności wg meldunków)	0,86	1,91	↗
W19	Dostępność do kanalizacji (mieszkańcy w odległości do 100 metrów od sieci kanalizacyjnej)	1,94	3,00	↗
W20	Dostępność do sieci wodociągowej (mieszkańcy w odległości do 100 metrów od sieci wodociągowej)	1,94	3,00	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Turzyński, M., Gralewska, A., System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji - analiza wskaźnikowa 2017, Biuro Rozwoju Gdańska, Gdańsk, 2019 oraz danych przekazanych przez Biuro Rozwoju Gdańska

8.1.3. NOWY PORT Z TWIERDZĄ WISŁOUJŚCIE

Wszystkie wskaźniki monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji dla podobszaru Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście uległy poprawie. Na tej podstawie można stwierdzić, że zmniejszyły się dysproporcje względem poziomu jakości życia na terenie podobszaru rewitalizacji względem

pozostałych dzielnic w Gdańsku. Największy wzrost oceny odnotowano w kontekście wskaźnika promocji uczniów w szkołach podstawowych (o 1,35). Warto zaznaczyć, że ten podobszar był zdecydowanie najgorzej oceniany pod kątem tego wskaźnika w 2017 roku, a pomimo tego udało osiągnąć się znaczący wzrost. Poprawa wyników edukacyjnych oraz integracja młodzieży może częściowo wynikać z działającego na tym podobszarze Youth Point'u, który jest dedykowany właśnie osobom w wieku młodzieńczym oraz innych organizacji pozarządowych prowadzących tutaj działania. Warto także zwrócić uwagę na zdecydowaną poprawę wskaźników demograficznych - dynamiki zmiany liczby ludności (o 1,25) oraz starości demograficznej (o 1,10). Prawdopodobnie wynika to z napływu nowych mieszkańców, którzy przeprowadzają się do tego podobszaru ze względu na poprawę jego wizerunku na tle innych dzielnic. Znaczący wzrost oceny odnotowano także w kontekście wskaźników gospodarczych – poziomu bezrobocia (o 1,01) i aktywności gospodarczej (1,05).

Najniższą poprawę odnotowano natomiast w kontekście udziału budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r. (o 0,40), jednakże wynika to częściowo z uwarunkowań funkcjonalno-przestrzennych dzielnicy. Warto także podkreślić, że pomimo wzrostu wskaźniki związane z kapitałem społecznym i bezpieczeństwem w badanym okresie pozostają na niskim poziomie.

Tabela 8. Wskaźniki monitorowania i oceny gminnego programu rewitalizacji dla podobszaru Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście w 2017 i 2020 roku (wraz ze wskazaniem trendu)

SKALA OCENY 0 1 2 3	**NOWY PORT** Z TWIERDZĄ WISŁOUJŚCIE	2017	2020	TREND
W1	Promocja uczniów w szkołach podstawowych	0,00	1,35	↗
W2	Wyniki egzaminu gimnazjalnego/egzaminu ósmoklasisty	0,00	0,9	↗
W3	Przestępczość - liczba przestępstw/100 mieszkańców obszaru	1,33	2,30	↗
W4	Liczba istniejących procedur "niebieskich kart" (na 10 tys. mieszkańców)	0,00	0,86	↗
W5	Frekwencja w wyborach samorządowych (%)	0,35	0,94	↗
W6	Frekwencja w głosowaniu na projekty do budżetu obywatelskiego (%)	0,04	0,62	↗
W7	Dynamika zmiany liczby ludności (w %, gdzie 100% to rok poprzedni)	0,64	1,89	↗
W8	Starość demograficzna - odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (%)	0,72	1,82	↗
W9	Zespolony wskaźnik natężenia ubóstwa (liczba gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 mieszkańców)	0,83	1,81	↗
W10	Zadłużone budynki komunalne (Odsetek zadłużonych mieszkań komunalnych w zasobie miejskim wyrażony w %)	0,82	1,52	↗
W11	Poziom bezrobocia [%]	0,88	1,89	↗
W12	Aktywność gospodarcza - liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą /100 osób	0,58	1,63	↗
W13	Mieszkańcy narażeni na przekroczone normy hałasu	1,11	3,00	↗
W14	Dostępność do terenów zielonych	0,88	3,00	↗
W15	Dostępność do przychodni lekarskich	1,25	3,00	↗
W16	Dostępność do przystanków komunikacji zbiorowej	1,38	3,00	↗
W17	Udział budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r. (%)	0,34	0,74	↗

SKALA OCENY 0 1 2 3	NOWY PORT Z TWIERDZĄ WISŁOUJŚCIE	2017	2020	TREND
W18	Standard zamieszkiwania (powierzchnia lokali mieszkalnych/liczba ludności wg meldunków)	0,51	1,44	↗
W19	Dostępność do kanalizacji (mieszkańcy w odległości do 100 metrów od sieci kanalizacyjnej)	1,32	3,00	↗
W20	Dostępność do sieci wodociągowej (mieszkańcy w odległości do 100 metrów od sieci wodociągowej)	1,38	3,00	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Turzyński, M., Gralewska, A., System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji - analiza wskaźnikowa 2017, Biuro Rozwoju Gdańska, Gdańsk, 2019 oraz danych przekazanych przez Biuro Rozwoju Gdańska

8.1.4. ORUNIA

W przypadku Oruni 18 na 20 wskaźników monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji uległo poprawie. Na tej podstawie można stwierdzić, że w większości badanych aspektów zmniejszyły się dysproporcje względem poziomu jakości życia na terenie podobszaru rewitalizacji względem pozostałych dzielnic w Gdańsku. Największy wzrost oceny odnotowano w kontekście wskaźnika dot. liczby istniejących procedur "Niebieskich Kart" (o 1,61). Jednocześnie, w opinii uczestników wywiadu grupowego, może wynikać to z braku zgłaszania części przypadków do organów rozpoczynających procedurę założenia „Niebieskiej Karty". Dużą poprawę odnotowano także w kontekście wyników egzaminu gimnazjalnego/egzaminu ósmoklasisty (o 0,89), jednakże pomimo tego wskaźniki dot. edukacji oceniane są dość nisko. Poprawiła się również ocena dynamiki zmiany liczby ludności (o 0,72) oraz starości demograficznej (o 0,69). Poprawie uległy także wskaźniki dotyczące kapitału społecznego (Frekwencja w głosowaniu na projekty do budżetu obywatelskiego – o 0,68, a w wyborach samorządowych – o 0,64). Wzrosła także ocena wskaźnika dotyczącego starości demograficznej (0,69).

Bardzo niepokojące jest to, że spadła ocena zespolonego wskaźnika natężenia ubóstwa (o 0,05). Odnotowano także niezadowalające tempo zmian w kontekście wskaźnika zadłużonych budynków komunalnych (o 0,11), przestępczości (o 0,14), a także poziomu bezrobocia (o 0,16). Zmiany wartości tych wskaźników związane mogą być z napływem na ten podobszar rewitalizacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem.

Tabela 9. Wskaźniki monitorowania i oceny gminnego programu rewitalizacji dla podobszaru Orunia w 2017 i 2020 roku (wraz ze wskazaniem trendu)

SKALA OCENY 0 1 2 3	ORUNIA	2017	2020	TREND
W1	Promocja uczniów w szkołach podstawowych	0,32	0,93	↗
W2	Wyniki egzaminu gimnazjalnego/egzaminu ósmoklasisty	0,00	0,89	↗
W3	Przestępczość - liczba przestępstw/100 mieszkańców obszaru	1,84	1,98	↗
W4	Liczba istniejących procedur "niebieskich kart" (na 10 tys. mieszkańców)	0,01	1,62	↗
W5	Frekwencja w wyborach samorządowych (%)	0,27	0,91	↗

SKALA OCENY 0 1 2 3	ORUNIA	2017	2020	TREND
W6	Frekwencja w głosowaniu na projekty do budżetu obywatelskiego (%)	1,69	2,37	↗
W7	Dynamika zmiany liczby ludności (w %, gdzie 100% to rok poprzedni)	1,17	1,89	↗
W8	Starość demograficzna - odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (%)	1,3	1,99	↗
W9	Zespolony wskaźnik natężenia ubóstwa (liczba gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 mieszkańców)	1,61	1,56	↘
W10	Zadłużone budynki komunalne (Odsetek zadłużonych mieszkań komunalnych w zasobie miejskim wyrażony w %)	1,50	1,61	↗
W11	Poziom bezrobocia [%]	1,63	1,79	↗
W12	Aktywność gospodarcza - liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą /100 osób	1,18	1,76	↗
W13	Mieszkańcy narażeni na przekroczone normy hałasu	2,33	3,00	↗
W14	Dostępność do terenów zielonych	1,38	3,00	↗
W15	Dostępność do przychodni lekarskich	2,04	2,00	↘
W16	Dostępność do przystanków komunikacji zbiorowej	2,54	3,00	↗
W17	Udział budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r. (%)	0,74	1,19	↗
W18	Standard zamieszkiwania (powierzchnia lokali mieszkalnych/liczba ludności wg meldunków)	1,02	1,51	↗
W19	Dostępność do kanalizacji (mieszkańcy w odległości do 100 metrów od sieci kanalizacyjnej)	2,54	3,00	↗
W20	Dostępność do sieci wodociągowej (mieszkańcy w odległości do 100 metrów od sieci wodociągowej)	2,54	3,00	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Turzyński, M., Gralewska, A., System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji - analiza wskaźnikowa 2017, Biuro Rozwoju Gdańska, Gdańsk, 2019 oraz danych przekazanych przez Biuro Rozwoju Gdańska

8.2. WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU ORAZ ODDZIAŁYWANIA

Podstawowymi i bezpośrednimi wskaźnikami realizacji zadań określonych w GPR są wskaźniki produktu i wskaźniki rezultatu. Pokazują one, czy przedsięwzięcia określone w GPR zostały zrealizowane.

Określono następujące wskaźniki produktu:

- liczba osób objętych wsparciem,
- liczba osób uczestniczących w animacjach,
- liczba przebudowanych / nowych obiektów świadczenia usług społecznych,
- długość przebudowanych dróg,
- liczba budynków mieszkalnych objętych remontami,
- liczba zagospodarowanych przestrzeni publicznych.

Określono następujące wskaźniki rezultatu:

- dostępność danego rodzaju usług społecznych do min. 2025 roku,
- liczba zagospodarowanych podwórek,

- liczba osób korzystających z obiektów usług społecznych w ciągu roku,
- podniesienie jakości i warunków życia mieszkańców.

Tabela 10. Wskaźniki produktu

NAZWA WSKAŹNIKA	BISKUPIA GÓRKA I STARY CHEŁM	DOLNE MIASTO I PLAC WAŁOWY WRAZ ZE STARYM PRZEDMIEŚCIEM	NOWY PORT Z TWIERDZĄ WISŁOUJŚCIE	ORUNIA	CAŁY OR
Liczba osób objętych wsparciem	60	75	60	52	248
liczba osób uczestniczących w animacjach	80	100	75	50	305
liczba przebudowanych / nowych obiektów świadczenia usług społecznych	2	2	2	2	8
długość przebudowanych dróg	1,6 km	1,12 km	0,27 km	0,8 km	3,79 km
liczba budynków mieszkalnych objętych remontami	50	40	32	44	166
liczba zagospodarowanych przestrzeni publicznych	2	2	2	2	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Przyk A., Zgórska B. i in., Gminny Program Rewitalizacji Miasta Gdańska na lata 2017-2023, Biuro Rozwoju Gdańska, Gdańsk, 2019, s. 129

Tabela 11. Wskaźniki rezultatu

NAZWA WSKAŹNIKA	BISKUPIA GÓRKA I STARY CHEŁM	DOLNE MIASTO I PLAC WAŁOWY WRAZ ZE STARYM PRZEDMIEŚCIEM	NOWY PORT Z TWIERDZĄ WISŁOUJŚCIE	ORUNIA	CAŁY OR
dostępność danego rodzaju usług społecznych do min. 2025 roku	tak	tak	tak	tak	tak
liczba zagospodarowanych podwórek	2	2	2	2	8
liczba osób korzystających z obiektów usług społecznych w ciągu roku	140	175	150	100	565
podniesienie jakości i warunków życia mieszkańców	↗	↗	↗	↗	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Przyk A., Zgórska B. i in., Gminny Program Rewitalizacji Miasta Gdańska na lata 2017-2023, Biuro Rozwoju Gdańska, Gdańsk, 2019, s. 130

Biorąc pod uwagę stan realizacji projektów – ocena osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu będzie możliwa podczas ewaluacji ex-post.

Wskaźniki oddziaływania natomiast pokazują, czy wykonane zadania przyniosły pozytywne zmiany w jakości życia mieszkańców. W celu określenia poziomu tych wskaźników przeprowadzono badanie ankietowe dotyczące oceny jakości życia i sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze rewitalizacji (w podziale na podobszary) oraz w odniesieniu do całego miasta (w celu porównania). W raportach z badań socjologicznych przeprowadzonych na terenie Gdańska pt. „Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji", przeprowadzonych w 2018[21] oraz 2021[22] roku, obliczony został wskaźnik ogólny opierający się o wskaźniki syntetyczne w 5 wymiarach – społecznym (11 wskaźników), przestrzenno-funkcjonalnym (12 wskaźników), środowiskowym (4 wskaźniki), gospodarczym (7 wskaźników) i technicznym (4 wskaźniki). Oba badania zostały przeprowadzone na próbie ogólnomiejskiej (n=1000) oraz na obszarze rewitalizacji (n=1500). Respondenci oceniali każdy z wymiarów za pomocą czterostopniowej skali, gdzie 1 oznaczało ocenę najlepszą, a 4 ocenę najgorszą. Na potrzeby obliczenia średnich ocen dla każdego z wymiarów oraz wskaźników skalę odwrócono. Na poniższym wykresie przedstawiono wskaźnik ogólny będący średnią z wskaźników syntetycznych.

[21] Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, Raport z badań socjologicznych przeprowadzonych wśród mieszkańców Gdańska, 2018

[22] Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

Wskaźnik ogólny dla obszaru rewitalizacji w 2018 roku wyniósł 2,51, natomiast 2021 roku już 2,87 (wzrost o 14%). Dla porównania wartość ta w 2018 roku dla Gdańska wyniosła 2,83, a w 2021 roku 3,12 (wzrost o 10%).

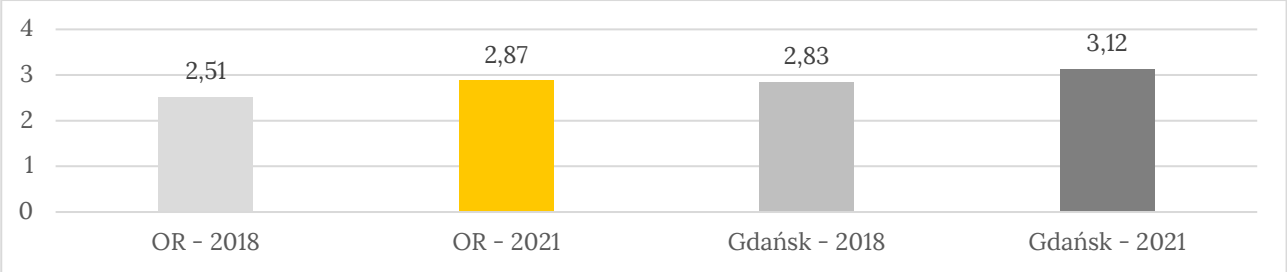

Wykres 1. Wskaźnik ogólny dla obszaru rewitalizacji oraz całego Gdańska w latach 2018 i 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

Wskaźniki syntetyczne dla całego Gdańska są zdecydowanie wyższe niż na terenie obszaru rewitalizacji, jednakże warto zaznaczyć, że wzrost wartości tych wskaźników zachodzi tam mniej intensywnie (Wykres 2). Może to świadczyć o skuteczności działań podejmowanych w ramach GPR. Na terenie obszaru rewitalizacji wzrost odnotowywany w poszczególnych wymiarach był zbliżony i wynosił od 0,33 do 0,40 (największy w wymiarze przestrzenno-funkcjonalnym). W przypadku danych zebranych dla całego miasta zakres ten wynosił od 0,27 do 0,30 (największy w wymiarze gospodarczym).

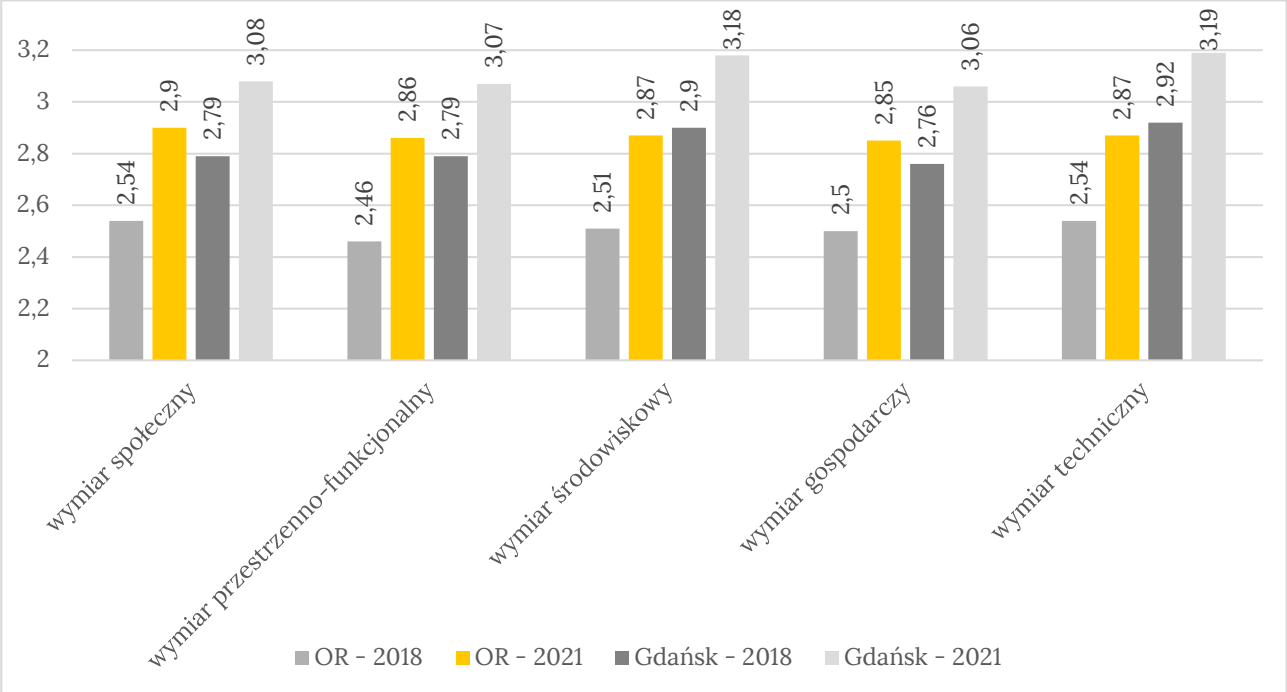

Wykres 2. Wskaźniki syntetyczne dla obszaru rewitalizacji oraz całego Gdańska w latach 2018 i 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

Biorąc pod uwagę wskaźnik ogólny (oparty o wskaźniki syntetyczne) w podziale na podobszary rewitalizacji (Wykres 3), to w badanym okresie największy wzrost odnotowano w przypadku Oruni (o 0,51) oraz Biskupiej Górki i Starego Chełma (o 0,42). Mniejszą poprawę odnotowano natomiast w przypadku pozostałych podobszarów – Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem (o 0,24) oraz Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście (o 0,27).

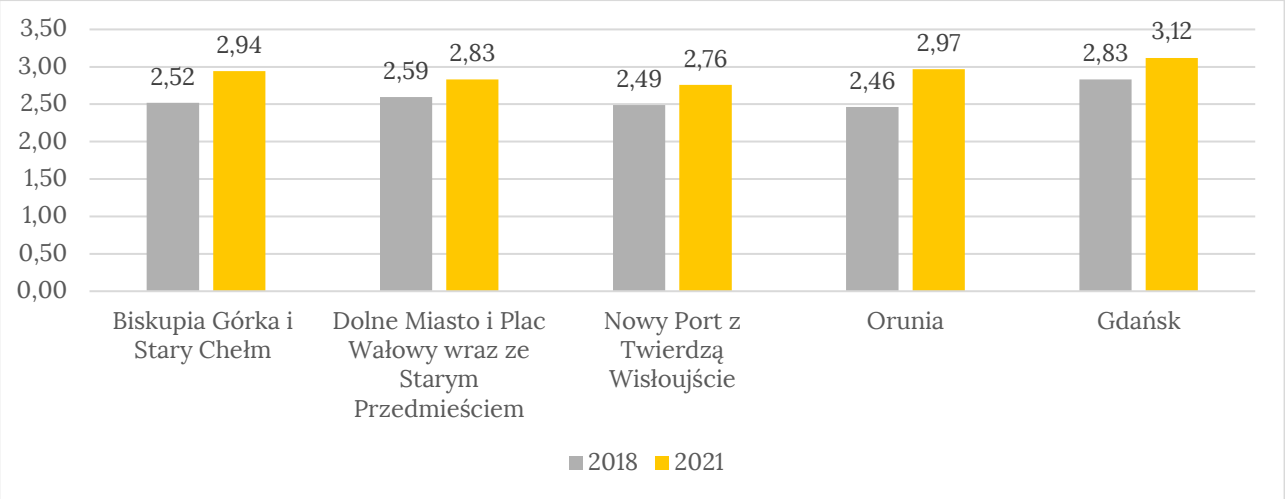

Wykres 3. Wskaźnik ogólny dla podobszarów rewitalizacji w latach 2018 i 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

8.2.1. BISKUPIA GÓRKA I STARY CHEŁM

W podobszarze Biskupia Górka i Stary Chełm w okresie 2018-2021 odnotowano znaczny wzrost wskaźników syntetycznych w wymiarach przestrzenno-funkcjonalnym (o 0,57) oraz gospodarczym (0,47). Nieco mniejsza poprawa wystąpiła w przypadku pozostałych aspektów (od 0,32 do 0,37). W przypadku wszystkich wskaźników dla 2021 roku wartość dla podobszaru była wyższa niż ta uśredniona dla całego obszaru rewitalizacji. Warto przy tym zaznaczyć, że dla podobszaru Biskupia Górka i Stary Chełm wskaźniki dla wymiaru przestrzenno-funkcjonalnego oraz gospodarczego w 2018 roku były niższe niż te, dla całego obszaru objętego Programem.

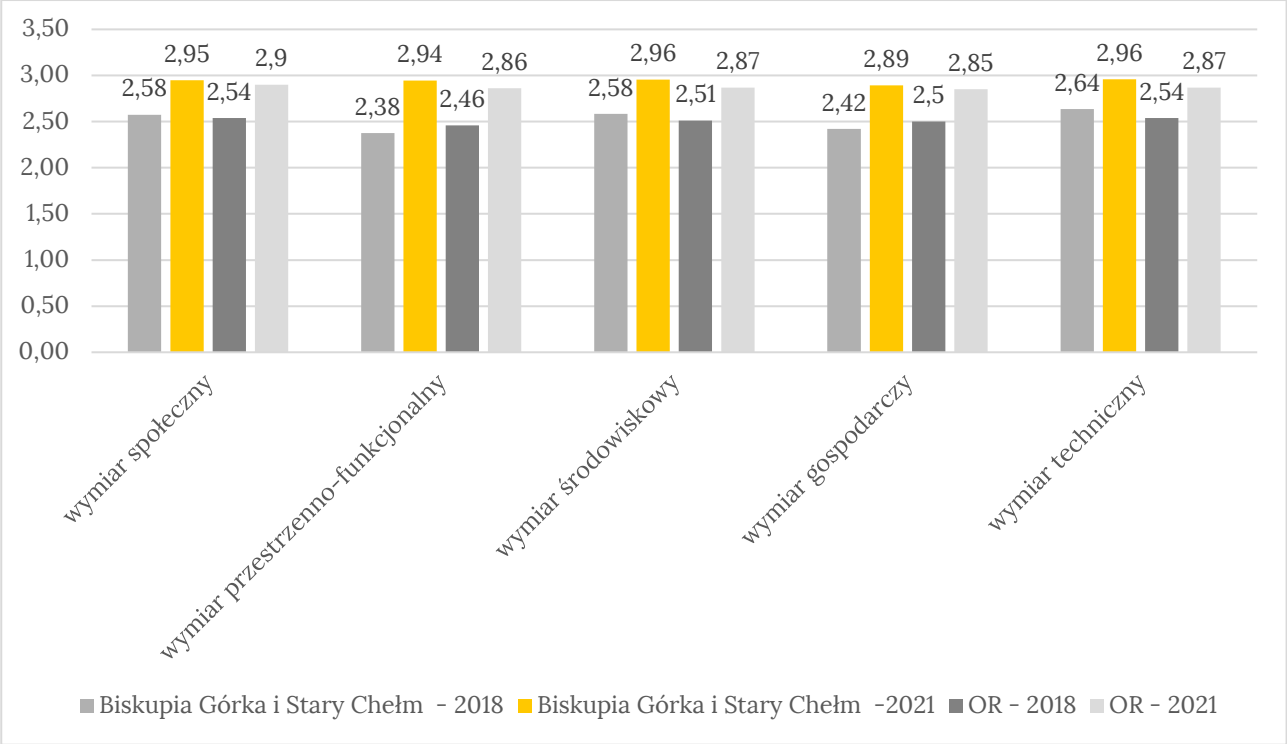

Wykres 4. Wskaźniki syntetyczne dla podobszaru Biskupia Górka i Stary Chełm oraz całego obszaru rewitalizacji w latach 2018 i 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

W sferze społecznej najwyższy wzrost odnotowano wśród wskaźników:

- organizacja integracyjnych imprez dzielnicowych (z 2,09 do 2,90),
- działanie i inicjowanie stowarzyszeń mających na celu niesienie pomocy osobom potrzebującym (z 2,23 do 2,93),
- działania oraz inicjatywy podejmowane na rzecz lokalnej społeczności dzieci, młodzieży i aktywności seniorów (z 2,23 do 2,88).

Powyższe wskaźniki są także tymi, których trend uległ najbardziej znaczącej poprawie względem trendu ogólnomiejskiego. Wyniki badań wskazują, że dużą rolę w kontekście podejmowanych działań dotyczących wskazanych zagadnień pełnią organizacje pozarządowe. Prowadzą one liczne projekty angażujące społeczność lokalną i wspierające ją w procesie zmian.

Spadek odnotowano w przypadku wskaźników:

- relacje z sąsiadami (z 3,31 do 3,16) – spadek wyższy niż dla całego obszaru rewitalizacji. W przypadku wskaźnika dla całego miasta w 2021 roku pozostawał na takim samym poziomie jak w 2018,
- przestrzeganie ciszy nocnej (z 3,10 do 2,88) – jedyny podobszar, w którym w 2021 roku oceniono ten wskaźnik gorzej niż w 2018.

Wskaźniki dotyczące kształtowania relacji z sąsiadami, przestrzegania ciszy nocnej, są tymi, w których odnotowano pogorszenie się sytuacji w latach 2018-2021 na tym podobszarze. W tym czasie dla całego miasta odnotowano wzrost lub stagnację tych wskaźników.

W przypadku zmian wartości wskaźnika dot. relacji z sąsiadami, badani zauważają, iż następuje powolna zmiana tkanki społecznej, co skutkuje słabszymi niż wcześniej więziami społecznymi.

Warto także zaznaczyć, że zmiany dotyczące wskaźników dotyczących poczucia bezpieczeństwa i obecności zachowań takich jak częste nadużywanie alkoholu w miejscach publicznych na analizowanym podobszarze są pozytywne, jednakże poprawa nie zachodzi tak intensywnie jak w całym mieście.

Tabela 12. Wskaźniki w wymiarze społecznym dla podobszaru Biskupia Górka i Stary Chełm w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR SPOŁECZNY	Biskupia Górka i Stary Chełm			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
relacje z sąsiadami	3,31	3,16	↘	3,23	3,19	↘	3,33	3,33	→
możliwość uczestnictwa mieszkańców w podejmowaniu decyzji dotyczących dzielnicy	2,47	3,03	↗	2,51	2,89	↗	2,71	2,97	↗
organizacja integracyjnych imprez dzielnicowych	2,09	2,9	↗	2,59	2,79	↗	2,73	2,72	↘
zaangażowanie mieszkańców prace społeczne na rzecz swojego otoczenia	2,19	2,78	↗	2,2	2,74	↗	2,4	2,73	↗
poczucie bezpieczeństwa	3	3,03	↗	2,79	2,96	↗	2,94	3,19	↗
obecność zachowań takich jak częste nadużywanie alkoholu w miejscach publicznych	2,55	2,84	↗	2,14	2,8	↗	2,5	3,07	↗
przestrzeganie ciszy nocnej	3,1	2,88	↘	2,9	2,97	↗	3,1	3,27	↗
częstotliwość występowania aktów wandalizmu	2,68	3,08	↗	2,42	2,94	↗	2,73	3,14	↗
szybkość i skuteczność działania policji i straży miejskiej w okolicy zamieszkania	2,48	2,94	↗	2,35	2,93	↗	2,7	3,06	↗
działanie i inicjowanie stowarzyszeń mających na celu niesienie pomocy osobom potrzebującym	2,23	2,93	↗	2,35	2,9	↗	2,68	2,91	↗
działania oraz inicjatywy podejmowane na rzecz lokalnej społeczności dzieci, młodzieży i aktywności seniorów	2,23	2,88	↗	2,46	2,88	↗	2,82	2,91	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

W przypadku sfery funkcjonalno-przestrzennej największą poprawę odnotowano wśród wskaźników:

- dostępność instytucji społecznych działających na rzecz mieszkańców np. instytucje kultury, świetlice, domy sąsiedzkie, kluby seniora (z 1,84 do 2,91),
- stan techniczny chodników i ulic (z 2,04 do 2,86),
- dostępność i jakość mebli miejskich (ławki, donice, rzeźby, fontanny) (z 2,05 do 2,80),

- stan oświetlenia ulic i miejsc publicznych (z 2,37 do 3,07),
- jakość i sposób zagospodarowania podwórka (z 2,12 do 2,83),
- możliwość przemieszczania się osób z niepełnosprawnością, osób starszych i z małymi dziećmi (2,23 do 2,93).

4 pierwsze wskaźniki z powyższej listy są także tymi, których trend uległ najbardziej znaczącej poprawie względem trendu ogólnomiejskiego. Żaden ze wskaźników nie pogorszył się względem 2018 roku. Jednakże możliwe jest wyznaczenie wskaźnika, którego trend uległ najniższej poprawie względem trendu ogólnomiejskiego – jest to jakość i dostępność placów zabaw dla dzieci. Różnica ta nie jest duża.

Tabela 13. Wskaźniki w wymiarze funkcjonalno-przestrzennym dla podobszaru Biskupia Górka i Stary Chełm w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Biskupia Górka i Stary Chełm			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
jakość i sposób zagospodarowania podwórka	2,12	2,83	↗	2,13	2,77	↗	2,53	3,04	↗
jakość i dostępność placów zabaw dla dzieci	2,72	2,88	↗	2,37	2,73	↗	2,73	2,99	↗
jakość i dostępność infrastruktury sportowo-rekreacyjnej np. boiska, siłownie, sale sportowe	2,5	2,96	↗	2,26	2,73	↗	2,75	2,97	↗
lokalizacja przejść dla pieszych i ich bezpieczeństwo	2,56	3,01	↗	2,7	2,94	↗	3,03	3,16	↗
stan oświetlenia ulic i miejsc publicznych	2,37	3,07	↗	2,62	2,99	↗	2,97	3,19	↗
stan techniczny chodników i ulic	2,04	2,86	↗	2,15	2,71	↗	2,53	2,91	↗
dostępność instytucji społecznych działających na rzecz mieszkańców np. instytucje kultury, świetlice, domy sąsiedzkie, kluby seniora	1,84	2,91	↗	2,33	2,78	↗	2,61	2,82	↗
dostępność i jakość mebli miejskich (ławki, donice, rzeźby, fontanny)	2,05	2,8	↗	2,36	2,71	↗	2,7	2,91	↗
estetyka i czytelność przestrzeni publicznej (uporządkowanie reklamy, tablice informacyjne, oznakowanie ulic)	2,42	2,91	↗	2,43	2,94	↗	2,78	3,14	↗
możliwość przemieszczania się osób z niepełnosprawnością, osób starszych i z małymi dziećmi	2,23	2,93	↗	2,2	2,84	↗	2,59	2,92	↗

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Biskupia Górka i Stary Chełm			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
dostępność do środków komunikacji zbiorowej i stan techniczny przystanków	2,78	2,97	↗	2,89	3,05	↗	3,09	3,29	↗
możliwość dotarcia do innych dzielnic	2,87	3,19	↗	3,05	3,09	↗	3,14	3,38	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

W przypadku sfery środowiskowej największą poprawę odnotowano wśród wskaźników:

- utrzymywanie czystości w okolicy miejsca zamieszkania (budynek, ulica, podwórze) (z 2,38 do 3,05),
- jakość i dostępność parków, skwerów i zieleńców (z 2,61 do 3).

Powyższe wskaźniki są także tymi, których trend uległ najbardziej znaczącej poprawie względem trendu ogólnomiejskiego. Żaden ze wskaźników nie pogorszył się względem 2018 roku. Jednakże możliwe jest wyznaczenie wskaźnika, którego trend uległ najniższej poprawie względem trendu ogólnomiejskiego – jest to stan i czystość powietrza (smog, pyły, zapachy).

Tabela 14. Wskaźniki w wymiarze środowiskowym dla podobszaru Biskupia Górka i Stary Chełm w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR ŚRODOWISKOWY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Biskupia Górka i Stary Chełm			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
stan izolacji cieplnej budynku (efektywność cieplna budynku)	2,88	2,96	↗	2,82	2,84	↗	3,13	3,26	↗
jakość i dostępność parków, skwerów i zieleńców	2,61	3	↗	2,74	2,83	↗	3,02	3,12	↗
utrzymywanie czystości w okolicy miejsca zamieszkania (budynek, ulica, podwórze)	2,38	3,05	↗	2,28	2,94	↗	2,78	3,16	↗
stan i czystość powietrza (smog, pyły, zapachy)	2,46	2,81	↗	2,20	2,87	↗	2,66	3,16	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

Analizując sferę gospodarczą największą poprawę odnotowano wśród wskaźników:

- działania i inicjatywy mające na celu wsparcie lokalnej przedsiębiorczości (z 1,96 do 2,83),
- oferta miejsc pracy w dzielnicy (z 1.86 do 2,69)

- aktywność gospodarcza i przedsiębiorczość wśród mieszkańców dzielnicy (z 2,18 do 2,88),
- dostępność gastronomii - bary, kawiarnie, puby, pizzerie itp. (z 2,34 do 2,97).

Powyższe wskaźniki są także tymi, których trend uległ najbardziej znaczącej poprawie względem trendu ogólnomiejskiego.

Względem 2018 roku pogorszeniu uległ wskaźnik dotyczący możliwości dokonania zakupu artykułów codziennego użytku w najbliższym miejscu zamieszkania (z 3,33 do 3,02). W przypadku wskaźnika ogólnomiejskiego w tym przypadku także odnotowano spadek, jednakże był o 0,20 niższy.

Tabela 15. Wskaźniki w wymiarze gospodarczym dla podobszaru Biskupia Górka i Stary Chełm w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR GOSPODARCZY	Biskupia Górka i Stary Chełm			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
możliwość dokonania zakupu artykułów codziennego użytku w najbliższym miejscu zamieszkania	3,33	3,02	↘	3,31	3,12	↘	3,48	3,37	↘
dostępność gastronomii - bary, kawiarnie, puby, pizzerie itp..	2,34	2,97	↗	2,62	2,84	↗	2,88	3,08	↗
dostępność do innych usług zaspokających potrzeby w najbliższym miejscu zamieszkania (fryzjer, naprawy, inne)	2,56	2,99	↗	2,64	2,92	↗	2,99	3,17	↗
aktywność gospodarcza i przedsiębiorczość wśród mieszkańców dzielnicy	2,18	2,88	↗	2,20	2,83	↗	2,55	2,91	↗
ocena własnej sytuacji materialnej i finansowej	2,71	2,88	↗	2,72	2,81	↗	2,83	2,94	↗
oferta miejsc pracy w dzielnicy	1,86	2,69	↗	1,96	2,68	↗	2,23	2,67	↗
działania i inicjatywy mające na celu wsparcie lokalnej przedsiębiorczości	1,96	2,83	↗	2,05	2,76	↗	2,38	2,74	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

W przypadku sfery technicznej największą poprawę odnotowano wśród wskaźników:

- stan techniczny i estetyka obiektów użyteczności publicznej funkcjonujących na terenie dzielnicy (z 2,46 do 2,99),
- drożność i efektywność systemów odprowadzania wody deszczowej (z 2,47 do 2,88),

Powyższe wskaźniki są także tymi, których trend uległ najbardziej znaczącej poprawie względem trendu ogólnomiejskiego. Żaden ze wskaźników nie pogorszył się względem 2018 roku. Jednakże możliwe jest wyznaczenie wskaźnika, którego trend uległ najniższej poprawie względem trendu ogólnomiejskiego – jest to stan techniczny budynków w najbliższym otoczeniu

Tabela 16. Wskaźniki w wymiarze technicznym dla podobszaru Biskupia Górka i Stary Chełm w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR TECHNICZNY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Biskupia Górka i Stary Chełm			**Obszar rewitalizacji**			**Gdańsk**		
stan techniczny budynków w najbliższym otoczeniu	2,55	2,81	↗	2,37	2,7	↗	2,82	3,18	↗
stan techniczny i estetyka obiektów użyteczności publicznej funkcjonujących na terenie dzielnicy	2,46	2,99	↗	2,49	2,87	↗	2,83	3,21	↗
drożność i efektywność systemów odprowadzania wody deszczowej	2,47	2,88	↗	2,37	2,86	↗	2,75	3,02	↗
możliwość korzystania z ogrzewania z cieci ciepłowniczej lub ogrzewania gazowego	3,07	3,16	↗	2,95	3,07	↗	3,28	3,38	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

8.2.2.DOLNE MIASTO I PLAC WAŁOWY WRAZ ZE STARYM PRZEDMIEŚCIEM

W podobszarze Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem w okresie 2018-2021 odnotowano wzrost wszystkich wskaźników syntetycznych, jednakże wzrosty te były znacznie niższe niż średnie dla obszaru rewitalizacji. Szczególnie widoczne jest to w kontekście wymiaru gospodarczego, gdzie wskaźnik wzrósł o 0,16 w momencie, gdy wzrost na OR był ponad dwukrotnie wyższy. Na podobszarze Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem największy wzrost wystąpił w wymiarze przestrzenno-funkcjonalnym (o 0,31). Nieco mniejsza poprawa wystąpiła w przypadku pozostałych wskaźników syntetycznych (od 0,16 do 0,24). W przypadku prawie wszystkich wskaźników (z wyłączeniem wymiaru gospodarczego) dla 2021 roku wartość dla podobszaru była niższa niż wartość uśredniona dla całego Obszaru Rewitalizacji. Warto przy tym zaznaczyć, że dla podobszaru Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem wskaźniki dla wszystkich badanych wymiarów w 2018 roku były wyższe niż te, dla całego obszaru objętego Programem. Może to świadczyć o wyższych oczekiwaniach mieszkańców dotyczących realizowanych projektów.

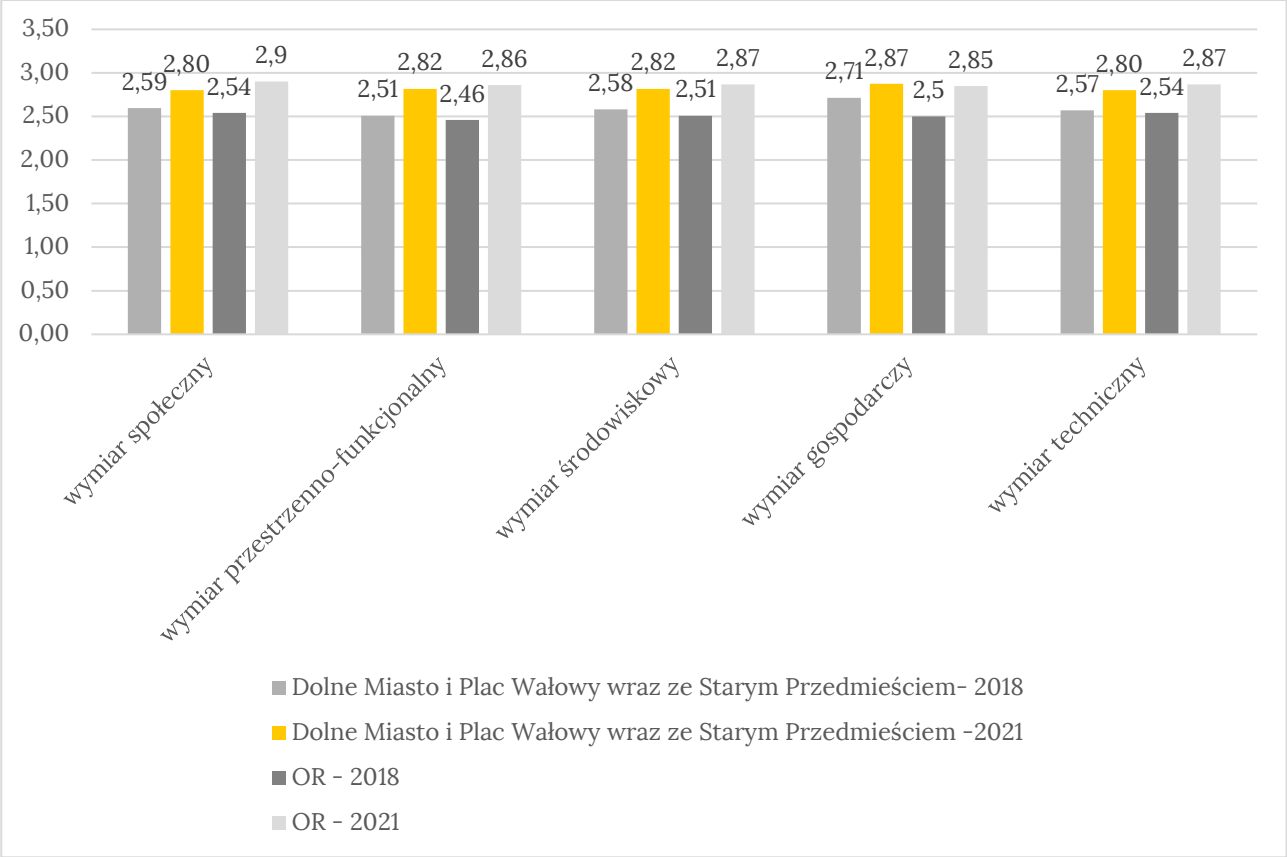

Wykres 5. Wskaźniki syntetyczne dla podobszaru Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem oraz całego obszaru rewitalizacji w latach 2018 i 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

W sferze społecznej największą poprawę odnotowano wśród wskaźników:

- szybkość i skuteczność działania policji i straży miejskiej w okolicy zamieszkania (z 2,32 do 2,82),
- działanie i inicjowanie stowarzyszeń mających na celu niesienie pomocy osobom potrzebującym (z 2,53 do 2,87),
- obecność zachowań takich jak częste nadużywanie alkoholu w miejscach publicznych (z 2,17 do 2,57),
- częstotliwość występowania aktów wandalizmu (z 2,44 do 2,76).

Do wskaźników, których trend uległ najbardziej zauważalnej poprawie względem trendu ogólnomiejskiego, zaliczają się 2 pierwsze z powyższej listy oraz wskaźnik dotyczący działań oraz inicjatyw podejmowanych na rzecz lokalnej społeczności dzieci, młodzieży i aktywności seniorów.

Pogorszenie sytuacji odnotowano w przypadku wskaźników:

- organizacja integracyjnych imprez dzielnicowych (z 2,74 do 2,53),
- poczucie bezpieczeństwa (z 2,84 do 2,82).

Tabela 17. Wskaźniki w wymiarze społecznym dla podobszaru Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR SPOLECZNY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
relacje z sąsiadami	3,23	3,25	↗	3,23	3,19	↘	3,33	3,33	→
możliwość uczestnictwa mieszkańców w podejmowaniu decyzji dotyczących dzielnicy	2,5	2,79	↗	2,51	2,89	↗	2,71	2,97	↗
organizacja integracyjnych imprez dzielnicowych	2,74	2,53	↘	2,59	2,79	↗	2,73	2,72	↘
zaangażowanie mieszkańców prace społeczne na rzecz swojego otoczenia	2,29	2,56	↗	2,2	2,74	↗	2,4	2,73	↗
poczucie bezpieczeństwa	2,84	2,82	↘	2,79	2,96	↗	2,94	3,19	↗
obecność zachowań takich jak częste nadużywanie alkoholu w miejscach publicznych	2,17	2,57	↗	2,14	2,8	↗	2,5	3,07	↗
przestrzeganie ciszy nocnej	2,87	3,01	↗	2,9	2,97	↗	3,1	3,27	↗
częstotliwość występowania aktów wandalizmu	2,44	2,76	↗	2,42	2,94	↗	2,73	3,14	↗
szybkość i skuteczność działania policji i straży miejskiej w okolicy zamieszkania	2,32	2,82	↗	2,35	2,93	↗	2,7	3,06	↗
działanie i inicjowanie stowarzyszeń mających na celu niesienie pomocy osobom potrzebującym	2,53	2,87	↗	2,35	2,9	↗	2,68	2,91	↗
działania oraz inicjatywy podejmowane na rzecz lokalnej społeczności dzieci, młodzieży i aktywności seniorów	2,61	2,84	↗	2,46	2,88	↗	2,82	2,91	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

W przypadku sfery funkcjonalno-przestrzennej największą poprawę odnotowano wśród wskaźników:

- jakość i sposób zagospodarowania podwórka (z 2,10 do 2,66),

- jakość i dostępność infrastruktury sportowo-rekreacyjnej np. boiska, siłownie, sale sportowe (z 2,07 do 2,55),
- jakość i dostępność placów zabaw dla dzieci (z 1,92 do 2,56),
- możliwość przemieszczania się osób z niepełnosprawnością, osób starszych i z małymi dziećmi (z 2,35 do 2,82),
- stan techniczny chodników i ulic (z 2,10 do 2,66).

2 pierwsze wskaźniki z powyższej listy są także tymi, których trend uległ najbardziej znaczącej poprawie względem trendu ogólnomiejskiego. Żaden ze wskaźników nie pogorszył się względem 2018 roku. Jednakże możliwe jest wyznaczenie wskaźników, których trend uległ najniższej poprawie względem trendu ogólnomiejskiego – są to: możliwość dotarcia do innych dzielnic, stan oświetlenia ulic i miejsc publicznych oraz dostępność do środków komunikacji zbiorowej i stan techniczny przystanków. Różnica ta nie jest jednak znacząca.

Tabela 18. Wskaźniki w wymiarze funkcjonalno-przestrzennym dla podobszaru Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
jakość i sposób zagospodarowania podwórka	2,1	2,66	↗	2,13	2,77	↗	2,53	3,04	↗
jakość i dostępność placów zabaw dla dzieci	1,92	2,56	↗	2,37	2,73	↗	2,73	2,99	↗
jakość i dostępność infrastruktury sportowo-rekreacyjnej np. boiska, siłownie, sale sportowe	2,07	2,55	↗	2,26	2,73	↗	2,75	2,97	↗
lokalizacja przejść dla pieszych i ich bezpieczeństwo	2,85	2,98	↗	2,7	2,94	↗	3,03	3,16	↗
stan oświetlenia ulic i miejsc publicznych	2,86	2,98	↗	2,62	2,99	↗	2,97	3,19	↗
stan techniczny chodników i ulic	2,23	2,66	↗	2,15	2,71	↗	2,53	2,91	↗
dostępność instytucji społecznych działających na rzecz mieszkańców np. instytucje kultury, świetlice, domy sąsiedzkie, kluby seniora	2,56	2,72	↗	2,33	2,78	↗	2,61	2,82	↗
dostępność i jakość mebli miejskich (ławki, donice, rzeźby, fontanny)	2,46	2,67	↗	2,36	2,71	↗	2,7	2,91	↗

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
estetyka i czytelność przestrzeni publicznej (uporządkowanie reklamy, tablice informacyjne, oznakowanie ulic)	2,62	2,93	↗	2,43	2,94	↗	2,78	3,14	↗
możliwość przemieszczania się osób z niepełnosprawnością, osób starszych i z małymi dziećmi	2,35	2,82	↗	2,2	2,84	↗	2,59	2,92	↗
dostępność do środków komunikacji zbiorowej i stan techniczny przystanków	2,95	3,06	↗	2,89	3,05	↗	3,09	3,29	↗
możliwość dotarcia do innych dzielnic	3,14	3,23	↗	3,05	3,09	↗	3,14	3,38	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

W przypadku sfery środowiskowej największą poprawę odnotowano wśród wskaźników:

- utrzymywanie czystości w okolicy miejsca zamieszkania (budynek, ulica, podwórze) (z 2,40 do 2,87),
- stan i czystość powietrza (smog, pyły, zapachy) (z 2,38 do 2,76).

W przypadku pierwszego z powyższych wskaźników oraz wskaźnika: jakość i dostępność parków, skwerów i zieleńców zauważalna jest poprawa względem trendu ogólnomiejskiego, jednakże nie jest ona znaczna. Nieznacznemu pogorszeniu uległ wskaźnik: stan izolacji cieplnej budynku (efektywność cieplna budynku) (z 2,91 do 2,85).

Tabela 19. Wskaźniki w wymiarze środowiskowym dla podobszaru Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR ŚRODOWISKOWY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
stan izolacji cieplnej budynku (efektywność cieplna budynku)	2,91	2,85	↘	2,82	2,84	↗	3,13	3,26	↗
jakość i dostępność parków, skwerów i zieleńców	2,64	2,79	↗	2,74	2,83	↗	3,02	3,12	↗

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR ŚRODOWISKOWY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
utrzymywanie czystości w okolicy miejsca zamieszkania (budynek, ulica, podwórze)	2,4	2,87	↗	2,28	2,94	↗	2,78	3,16	↗
stan i czystość powietrza (smog, pyły, zapachy)	2,38	2,76	↗	2,20	2,87	↗	2,66	3,16	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

Analizując sferę gospodarczą największą poprawę odnotowano wśród wskaźników:

- działania i inicjatywy mające na celu wsparcie lokalnej przedsiębiorczości (z 2,23 do 2,79),
- aktywność gospodarcza i przedsiębiorczość wśród mieszkańców dzielnicy (z 2,43 do 2,83),
- oferta miejsc pracy w dzielnicy (2,21 do 2,58).

Powyższe wskaźniki są także tymi, których trend uległ najbardziej znaczącej poprawie względem trendu ogólnomiejskiego.

Względem 2018 roku pogorszeniu uległ wskaźnik możliwość dokonania zakupu artykułów codziennego użytku w najbliższym miejscu zamieszkania (z 3,33 do 3,02) oraz ocena własnej sytuacji materialnej i finansowej (z 2,88 do 2,72).

Tabela 20. Wskaźniki w wymiarze gospodarczym dla podobszaru Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR GOSPODARCZY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
możliwość dokonania zakupu artykułów codziennego użytku w najbliższym miejscu zamieszkania	3,28	3,19	↘	3,31	3,12	↘	3,48	3,37	↘
dostępność gastronomii - bary, kawiarnie, puby, pizzerie itp..	3,06	3,02	↘	2,62	2,84	↗	2,88	3,08	↗

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR GOSPODARCZY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
dostępność do innych usług zaspokających potrzeby w najbliższym miejscu zamieszkania (fryzjer, naprawy, inne)	2,91	2,99	↗	2,64	2,92	↗	2,99	3,17	↗
aktywność gospodarcza i przedsiębiorczość wśród mieszkańców dzielnicy	2,43	2,83	↗	2,20	2,83	↗	2,55	2,91	↗
ocena własnej sytuacji materialnej i finansowej	2,88	2,72	↘	2,72	2,81	↗	2,83	2,94	↗
oferta miejsc pracy w dzielnicy	2,21	2,58	↗	1,96	2,68	↗	2,23	2,67	↗
działania i inicjatywy mające na celu wsparcie lokalnej przedsiębiorczości	2,23	2,79	↗	2,05	2,76	↗	2,38	2,74	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

W przypadku sfery technicznej największą poprawę odnotowano wśród wskaźników:

- stan techniczny budynków w najbliższym otoczeniu (z 2,25 do 2,66),
- stan techniczny i estetyka obiektów użyteczności publicznej funkcjonujących na terenie dzielnicy (z 2,53 do 2,84),
- drożność i efektywność systemów odprowadzania wody deszczowej (z 2,38 do 2,69),

Powyższe wskaźniki są także tymi, których trend uległ najbardziej znaczącej poprawie względem trendu ogólnomiejskiego. Względem 2018 roku na terenie podobszaru Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem pogorszeniu uległ wskaźnik dotyczący możliwości korzystania z ogrzewania z sieci ciepłowniczej lub ogrzewania gazowego, przy czym na terenie miasta oraz obszaru rewitalizacji jego wartość zwiększyła się.

Tabela 21. Wskaźniki w wymiarze technicznym dla podobszaru Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR TECHNICZNY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
stan techniczny budynków w najbliższym otoczeniu	2,25	2,66	↗	2,37	2,7	↗	2,82	3,18	↗
stan techniczny i estetyka obiektów użyteczności publicznej funkcjonujących na terenie dzielnicy	2,53	2,84	↗	2,49	2,87	↗	2,83	3,21	↗
drożność i efektywność systemów odprowadzania wody deszczowej	2,38	2,69	↗	2,37	2,86	↗	2,75	3,02	↗
możliwość korzystania z ogrzewania z cieci ciepłowniczej lub ogrzewania gazowego	3,12	3,02	↘	2,95	3,07	↗	3,28	3,38	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

8.2.3. NOWY PORT Z TWIERDZĄ WISŁOUJŚCIE

W podobszarze Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście w okresie 2018-2021 odnotowano wzrost wszystkich wskaźników syntetycznych, jednakże w przypadku większości wskaźników wzrosty te były znacznie niższe niż średnie dla obszaru rewitalizacji. Szczególnie widoczne jest to w kontekście wymiaru przestrzenno-funkcjonalnego, gdzie wskaźnik wzrósł o 0,21 w momencie, gdy wzrost na OR był prawie dwukrotnie wyższy. Wyższy wzrost na podobszarze Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście względem całego obszaru rewitalizacji wystąpił jedynie w wymiarze środowiskowym, jednakże różnica nie jest znacząca (wynosi 0,04). Nieco mniejsza poprawa wystąpiła w przypadku pozostałych wskaźników syntetycznych (od 0,20 do 0,33). Warto przy tym zaznaczyć, że dla podobszaru Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście wskaźniki dla dwóch badanych wymiarów (przestrzenno-funkcjonalnego i technicznego) w 2018 roku były wyższe niż te, dla całego obszaru objętego Programem.

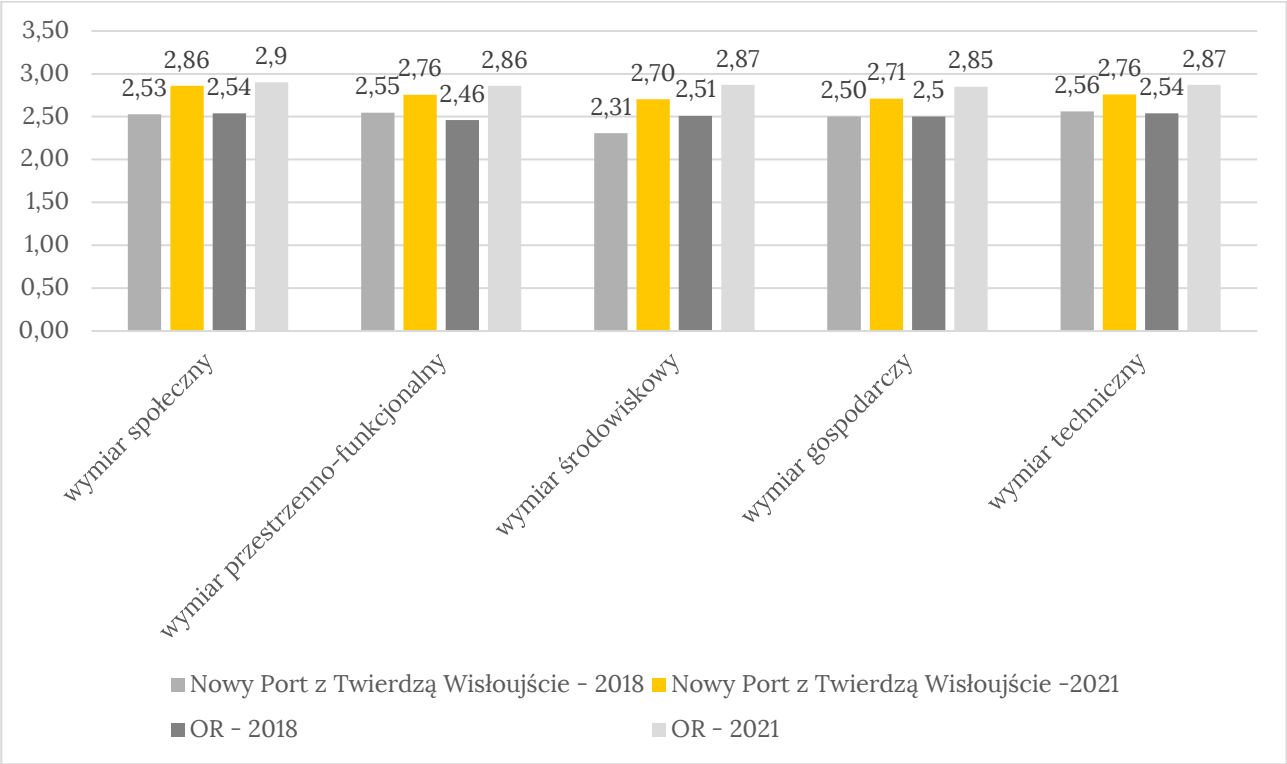

Wykres 6. Wskaźniki syntetyczne dla podobszaru Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście oraz całego obszaru rewitalizacji w latach 2018 i 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

W sferze społecznej największą poprawę odnotowano wśród wskaźników:

- częstotliwość występowania aktów wandalizmu (z 2,11 do 2,99),
- obecność zachowań takich jak częste nadużywanie alkoholu w miejscach publicznych (z 2,06 do 2,79),
- zaangażowanie mieszkańców prace społeczne na rzecz swojego otoczenia (z 2,20 do 2,72),
- szybkość i skuteczność działania policji i straży miejskiej w okolicy zamieszkania (z 2,37 do 2,87).

Do wskaźników, których trend uległ najbardziej zauważalnej poprawie względem trendu ogólnomiejskiego, zaliczają się 3 pierwsze z powyższej listy. Badani zauważali, że zjawiska te są ze sobą powiązane - poprawa skuteczności działań policji i straży miejskiej wpływa na ograniczenie występowania aktów wandalizmu czy nadużywania alkoholu w miejscach publicznych. Ponadto zwiększenie estetyki przestrzeni wpływa na wzrost zaangażowania mieszkańców w prace społeczne na rzecz swojego zamieszkania np. udział w akcjach sprzątania okolicy.

Pogorszenie sytuacji odnotowano w przypadku wskaźnika dotyczącego relacji z sąsiadami (z 3,23 do 3,17).

Tabela 22. Wskaźniki w wymiarze społecznym dla podobszaru Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR SPOLECZNY	Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
relacje z sąsiadami	3,23	3,17	↘	3,23	3,19	↘	3,33	3,33	→
możliwość uczestnictwa mieszkańców w podejmowaniu decyzji dotyczących dzielnicy	2,54	2,78	↗	2,51	2,89	↗	2,71	2,97	↗
organizacja integracyjnych imprez dzielnicowych	2,78	2,78	→	2,59	2,79	↗	2,73	2,72	↘
zaangażowanie mieszkańców prace społeczne na rzecz swojego otoczenia	2,2	2,72	↗	2,2	2,74	↗	2,4	2,73	↗
poczucie bezpieczeństwa	2,68	2,92	↗	2,79	2,96	↗	2,94	3,19	↗
obecność zachowań takich jak częste nadużywanie alkoholu w miejscach publicznych	2,06	2,79	↗	2,14	2,8	↗	2,5	3,07	↗
przestrzeganie ciszy nocnej	2,73	2,86	↗	2,9	2,97	↗	3,1	3,27	↗
częstotliwość występowania aktów wandalizmu	2,11	2,99	↗	2,42	2,94	↗	2,73	3,14	↗
szybkość i skuteczność działania policji i straży miejskiej w okolicy zamieszkania	2,37	2,87	↗	2,35	2,93	↗	2,7	3,06	↗
działanie i inicjowanie stowarzyszeń mających na celu niesienie pomocy osobom potrzebującym	2,5	2,8	↗	2,35	2,9	↗	2,68	2,91	↗
działania oraz inicjatywy podejmowane na rzecz lokalnej społeczności dzieci, młodzieży i aktywności seniorów	2,59	2,77	↗	2,46	2,88	↗	2,82	2,91	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

W przypadku sfery funkcjonalno-przestrzennej największą poprawę odnotowano wśród wskaźników:

- jakość i sposób zagospodarowania podwórka (z 1,96 do 2,69),
- możliwość przemieszczania się osób z niepełnosprawnością, osób starszych i z małymi dziećmi (z 2,30 do 2,68),
- estetyka i czytelność przestrzeni publicznej (uporządkowanie reklamy, tablice informacyjne, oznakowanie ulic) (z 2,55 do 2,91).

Pierwszy wskaźnik z powyższej listy jest także tym, którego trend uległ najbardziej znaczącej poprawie względem trendu ogólnomiejskiego. Zmiany wartości wskaźników, zdaniem badanych wynikają bezpośrednio z realizowanych projektów i ich efektów.

Pogorszenie odnotowano w przypadku wskaźników:

- lokalizacja przejść dla pieszych i ich bezpieczeństwo (z 2,95 do 2,84)
- możliwość dotarcia do innych dzielnic (z 3,13 do 3,03)
- dostępność i jakość mebli miejskich (ławki, donice, rzeźby, fontanny) (z 2,56 do 2,53)

Powyższe wskaźniki są również tymi, których tendencja zmian (pogorszenie) jest odmienna od tej dla całego miasta (gdzie następuje poprawa). Zmiany wartości wskazanych wskaźników mogą być wynikiem trwających w okresie badania prac remontowych wpływających na dostępność przestrzeni.

Tabela 23. Wskaźniki w wymiarze funkcjonalno-przestrzennym dla podobszaru Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY	Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
jakość i sposób zagospodarowania podwórka	1,96	2,69	↗	2,13	2,77	↗	2,53	3,04	↗
jakość i dostępność placów zabaw dla dzieci	2,37	2,65	↗	2,37	2,73	↗	2,73	2,99	↗
jakość i dostępność infrastruktury sportowo-rekreacyjnej np. boiska, siłownie, sale sportowe	2,3	2,58	↗	2,26	2,73	↗	2,75	2,97	↗
lokalizacja przejść dla pieszych i ich bezpieczeństwo	2,95	2,84	↘	2,7	2,94	↗	3,03	3,16	↗
stan oświetlenia ulic i miejsc publicznych	2,77	2,9	↗	2,62	2,99	↗	2,97	3,19	↗
stan techniczny chodników i ulic	2,23	2,55	↗	2,15	2,71	↗	2,53	2,91	↗
dostępność instytucji społecznych działających na rzecz mieszkańców np. instytucje kultury, świetlice, domy sąsiedzkie, kluby seniora	2,47	2,61	↘	2,33	2,78	↗	2,61	2,82	↗
dostępność i jakość mebli miejskich (ławki, donice, rzeźby, fontanny)	2,56	2,53	↗	2,36	2,71	↗	2,7	2,91	↗
estetyka i czytelność przestrzeni publicznej (uporządkowanie reklamy, tablice informacyjne, oznakowanie ulic)	2,55	2,91	↗	2,43	2,94	↗	2,78	3,14	↗
możliwość przemieszczania się osób z niepełnosprawnością, osób starszych i z małymi dziećmi	2,3	2,68	↗	2,2	2,84	↗	2,59	2,92	↗

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
dostępność do środków komunikacji zbiorowej i stan techniczny przystanków	2,99	3,11	↗	2,89	3,05	↗	3,09	3,29	↗
możliwość dotarcia do innych dzielnic	3,13	3,03	↘	3,05	3,09	↗	3,14	3,38	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

W przypadku sfery środowiskowej największą poprawę odnotowano wśród wskaźników:

- stan i czystość powietrza (smog, pyły, zapachy) (z 1,89 do 2,80),
- utrzymywanie czystości w okolicy miejsca zamieszkania (budynek, ulica, podwórze) (z 2,15 do 2,88).

W przypadku obu powyższych wskaźników zauważalna jest znacząca poprawa względem trendu ogólnomiejskiego. Nieznacznemu pogorszeniu uległ wskaźnik: stan izolacji cieplnej budynku (efektywność cieplna budynku) (z 2,75 do 2,64).

Tabela 24. Wskaźniki w wymiarze środowiskowym dla podobszaru Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR ŚRODOWISKOWY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
stan izolacji cieplnej budynku (efektywność cieplna budynku)	2,75	2,64	↘	2,82	2,84	↗	3,13	3,26	↗
jakość i dostępność parków, skwerów i zieleńców	2,44	2,49	↗	2,74	2,83	↗	3,02	3,12	↗
utrzymywanie czystości w okolicy miejsca zamieszkania (budynek, ulica, podwórze)	2,15	2,88	↗	2,28	2,94	↗	2,78	3,16	↗
stan i czystość powietrza (smog, pyły, zapachy)	1,89	2,80	↗	2,20	2,87	↗	2,66	3,16	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

Analizując sferę gospodarczą największą poprawę odnotowano wśród wskaźników:

- oferta miejsc pracy w dzielnicy (z 1,86 do 2,44),

- aktywność gospodarcza i przedsiębiorczość wśród mieszkańców dzielnicy (2,20 do 2,66),
- działania i inicjatywy mające na celu wsparcie lokalnej przedsiębiorczości (z 2,07 do 2,46).

Powyższe wskaźniki są także tymi, których trend uległ poprawie względem trendu ogólnomiejskiego.

Względem 2018 roku pogorszeniu uległ wskaźnik możliwość dokonania zakupu artykułów codziennego użytku w najbliższym miejscu zamieszkania (z 3,35 do 3,21). W przypadku wskaźnika ogólnomiejskiego w tym przypadku także odnotowano spadek, jednakże był o 0,03 wyższy. Do wskaźników, których trend uległ najniższej poprawie względem trendu ogólnomiejskiego są: dostępność gastronomii - bary, kawiarnie, puby, pizzerie itp. oraz dostępność do innych usług zaspokających potrzeby w najbliższym miejscu zamieszkania (fryzjer, naprawy, inne).

Tabela 25. Wskaźniki w wymiarze gospodarczym dla podobszaru Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR GOSPODARCZY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
możliwość dokonania zakupu artykułów codziennego użytku w najbliższym miejscu zamieszkania	3,35	3,21	↘	3,31	3,12	↘	3,48	3,37	↘
dostępność gastronomii - bary, kawiarnie, puby, pizzerie itp..	2,64	2,67	↗	2,62	2,84	↗	2,88	3,08	↗
dostępność do innych usług zaspokających potrzeby w najbliższym miejscu zamieszkania (fryzjer, naprawy, inne)	2,77	2,85	↗	2,64	2,92	↗	2,99	3,17	↗
aktywność gospodarcza i przedsiębiorczość wśród mieszkańców dzielnicy	2,20	2,66	↗	2,20	2,83	↗	2,55	2,91	↗
ocena własnej sytuacji materialnej i finansowej	2,61	2,69	↗	2,72	2,81	↗	2,83	2,94	↗
oferta miejsc pracy w dzielnicy	1,86	2,44	↗	1,96	2,68	↗	2,23	2,67	↗
działania i inicjatywy mające na celu wsparcie lokalnej przedsiębiorczości	2,07	2,46	↗	2,05	2,76	↗	2,38	2,74	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

W przypadku sfery technicznej największą poprawę odnotowano wśród wskaźników:

- drożność i efektywność systemów odprowadzania wody deszczowej (z 2,52 do 2,90),
- stan techniczny i estetyka obiektów użyteczności publicznej funkcjonujących na terenie dzielnicy (z 2,43 do 2,66),
- stan techniczny budynków w najbliższym otoczeniu (z 2,33 do 2,50),

Jedynie pierwszy z powyższych wskaźników uległ większej poprawie niż tendencja ogólnomiejska. W przypadku pozostałych wziętych pod uwagę wskaźników sytuacja również się poprawia, jednakże nie z taką intensywnością jak średnio w całym mieście.

Tabela 26. Wskaźniki w wymiarze technicznym dla podobszaru Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR TECHNICZNY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
stan techniczny budynków w najbliższym otoczeniu	2,33	2,5	↗	2,37	2,7	↗	2,82	3,18	↗
stan techniczny i estetyka obiektów użyteczności publicznej funkcjonujących na terenie dzielnicy	2,43	2,66	↗	2,49	2,87	↗	2,83	3,21	↗
drożność i efektywność systemów odprowadzania wody deszczowej	2,52	2,9	↗	2,37	2,86	↗	2,75	3,02	↗
możliwość korzystania z ogrzewania z cieci ciepłowniczej lub ogrzewania gazowego	2,96	2,98	↗	2,95	3,07	↗	3,28	3,38	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

8.2.4.ORUNIA

W podobszarze Orunia w okresie 2018-2021 odnotowano wzrost wszystkich wskaźników syntetycznych. W przypadku wszystkich analizowanych wskaźników wzrosty te były znacznie wyższe niż średnie dla obszaru rewitalizacji. Warto przy tym zaznaczyć, że 4 z 5 wartości w 2018 roku były niższe niż średnia dla obszaru rewitalizacji. Świadczy to o bardzo dobrych efektach prowadzonych działań wśród opinii mieszkańców. Wzrost jest widoczny szczególnie w wymiarze gospodarczym (wzrost o 0,56, gdy na OR o 0,35) oraz technicznym (wzrost o 0,54, gdy na OR o 0,33). Nieco mniejsza, jednak znacząca poprawa wystąpiła w przypadku pozostałych wskaźników syntetycznych (od 0,41 do 0,57 wartości różnic pomiędzy 2018 a 2021 rokiem na OR).

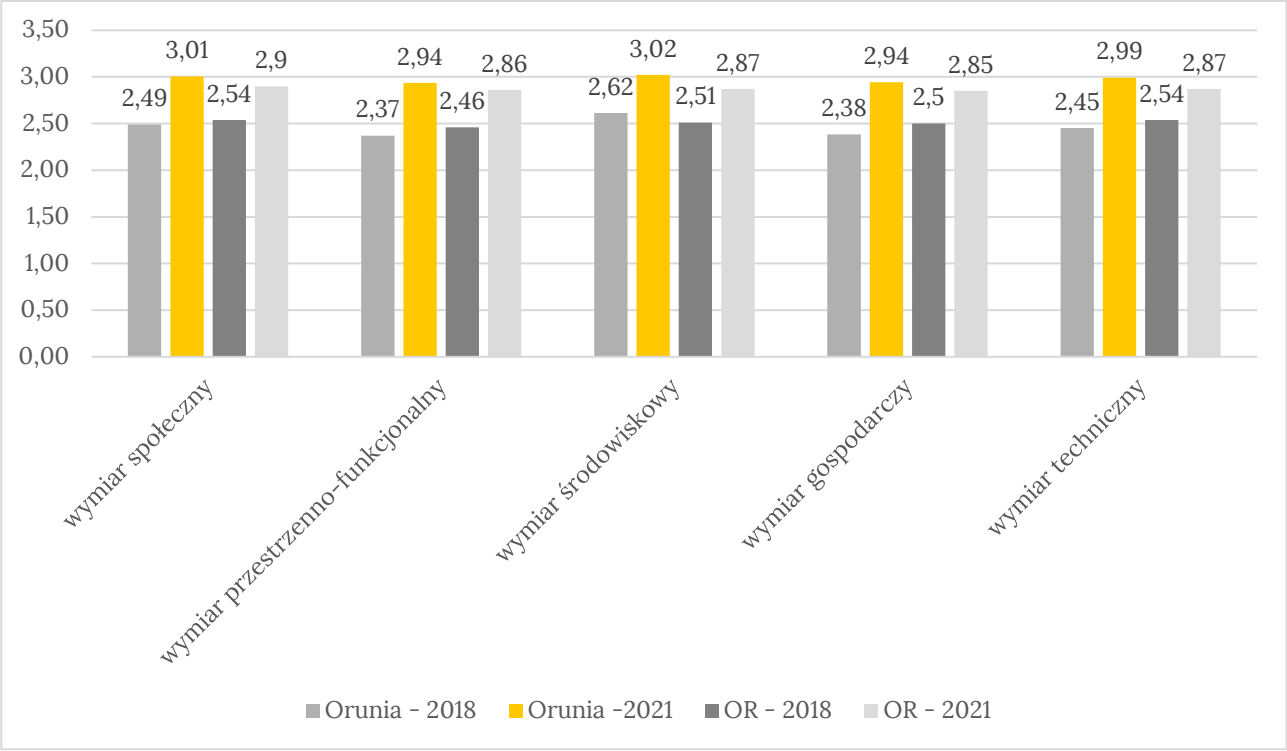

Wykres 7. Wskaźniki syntetyczne dla podobszaru Orunia oraz całego obszaru rewitalizacji w latach 2018 i 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

W sferze społecznej najwyższą poprawę odnotowano wśród wskaźników:

- obecność zachowań takich jak częste nadużywanie alkoholu w miejscach publicznych (z 1,99 do 2,95) – największy wzrost względem pozostałych podobszarów, wzrost dla Gdańska 0,57
- działanie i inicjowanie stowarzyszeń mających na celu niesienie pomocy osobom potrzebującym (z 2,17 do 3,02)
- szybkość i skuteczność działania policji i straży miejskiej w okolicy zamieszkania (z 2,3 do 3,05)
- zaangażowanie mieszkańców w prace społeczne na rzecz swojego otoczenia (z 2,13 do 2,85)

Do wskaźników, których trend uległ najbardziej zauważalnej poprawie względem trendu ogólnomiejskiego, zaliczają się działanie i inicjowanie stowarzyszeń mających na celu niesienie pomocy osobom potrzebującym oraz działania i inicjatywy podejmowane na rzecz lokalnej społeczności dzieci, młodzieży i aktywności seniorów, a także organizacja integracyjnych imprez dzielnicowych.

Żaden ze wskaźników nie pogorszył się względem 2018 roku. Na terenie Oruni w przypadku części wskaźników poprawa zachodzi wolniej niż średnio w całym mieście – są to m.in. przestrzeganie ciszy nocnej oraz częstotliwość występowania aktów wandalizmu, jednakże różnice te nie są znaczne.

Tabela 27. Wskaźniki w wymiarze społecznym dla podobszaru Orunia w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR SPOLECZNY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Orunia			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
relacje z sąsiadami	3,18	3,19	↗	3,23	3,19	↘	3,33	3,33	→
możliwość uczestnictwa mieszkańców w podejmowaniu decyzji dotyczących dzielnicy	2,5	2,97	↗	2,51	2,89	↗	2,71	2,97	↗
organizacja integracyjnych imprez dzielnicowych	2,52	2,92	↗	2,59	2,79	↗	2,73	2,72	↘
zaangażowanie mieszkańców prace społeczne na rzecz swojego otoczenia	2,13	2,85	↗	2,2	2,74	↗	2,4	2,73	↗
poczucie bezpieczeństwa	2,75	3,06	↗	2,79	2,96	↗	2,94	3,19	↗
obecność zachowań takich jak częste nadużywanie alkoholu w miejscach publicznych	1,99	2,95	↗	2,14	2,8	↗	2,5	3,07	↗
przestrzeganie ciszy nocnej	2,98	3,1	↗	2,9	2,97	↗	3,1	3,27	↗
częstotliwość występowania aktów wandalizmu	2,55	2,94	↗	2,42	2,94	↗	2,73	3,14	↗
szybkość i skuteczność działania policji i straży miejskiej w okolicy zamieszkania	2,3	3,05	↗	2,35	2,93	↗	2,7	3,06	↗
działanie i inicjowanie stowarzyszeń mających na celu niesienie pomocy osobom potrzebującym	2,17	3,02	↗	2,35	2,9	↗	2,68	2,91	↗
działania oraz inicjatywy podejmowane na rzecz lokalnej społeczności dzieci, młodzieży i aktywności seniorów	2,32	3,01	↗	2,46	2,88	↗	2,82	2,91	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

W przypadku sfery funkcjonalno-przestrzennej największą poprawę odnotowano wśród wskaźników:

- możliwość przemieszczania się osób z niepełnosprawnością, osób starszych i z małymi dziećmi (z 1,97 do 2,97),

- estetyka i czytelność przestrzeni publicznej (uporządkowanie reklamy, tablice informacyjne, oznakowanie ulic) (z 2,18 do 2,99),
- stan techniczny chodników i ulic (z 2,05 do 2,83).

Dwa pierwsze wyżej wymienione wskaźniki są także tymi, których trend uległ najbardziej znaczącej poprawie względem trendu ogólnomiejskiego.

Niewielki spadek odnotowano jedynie w przypadku wskaźnika odnoszącego się do możliwości dotarcia do innych dzielnic (z 3,00 do 2,98).

Tabela 28. Wskaźniki w wymiarze funkcjonalno-przestrzennym dla podobszaru Orunia w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Orunia			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
jakość i sposób zagospodarowania podwórka	2,34	2,9	↗	2,13	2,77	↗	2,53	3,04	↗
jakość i dostępność placów zabaw dla dzieci	2,49	2,86	↗	2,37	2,73	↗	2,73	2,99	↗
jakość i dostępność infrastruktury sportowo-rekreacyjnej np. boiska, siłownie, sale sportowe	2,23	2,88	↗	2,26	2,73	↗	2,75	2,97	↗
lokalizacja przejść dla pieszych i ich bezpieczeństwo	2,41	2,97	↗	2,7	2,94	↗	3,03	3,16	↗
stan oświetlenia ulic i miejsc publicznych	2,43	3,04	↗	2,62	2,99	↗	2,97	3,19	↗
stan techniczny chodników i ulic	2,05	2,83	↗	2,15	2,71	↗	2,53	2,91	↗
dostępność instytucji społecznych działających na rzecz mieszkańców np. instytucje kultury, świetlice, domy sąsiedzkie, kluby seniora	2,29	2,91	↗	2,33	2,78	↗	2,61	2,82	↗
dostępność i jakość mebli miejskich (ławki, donice, rzeźby, fontanny)	2,25	2,88	↗	2,36	2,71	↗	2,7	2,91	↗
estetyka i czytelność przestrzeni publicznej (uporządkowanie reklamy, tablice informacyjne, oznakowanie ulic)	2,18	2,99	↗	2,43	2,94	↗	2,78	3,14	↗
możliwość przemieszczania się osób z niepełnosprawnością, osób starszych i z małymi dziećmi	1,97	2,97	↗	2,2	2,84	↗	2,59	2,92	↗
dostępność do środków komunikacji zbiorowej i stan techniczny przystanków	2,8	3,02	↗	2,89	3,05	↗	3,09	3,29	↗

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Orunia			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
możliwość dotarcia do innych dzielnic	3	2,98	↘	3,05	3,09	↗	3,14	3,38	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

W przypadku sfery środowiskowej najwyższy wzrost odnotowano wśród wskaźników:

- stan i czystość powietrza (smog, pyły, zapachy) (z 2,23 do 3,05),
- utrzymywanie czystości w okolicy miejsca zamieszkania (budynek, ulica, podwórze) (z 2,26 do 2,97).

W przypadku obu powyższych wskaźników zauważalna jest poprawa względem trendu ogólnomiejskiego. Nieznacznemu pogorszeniu uległ wskaźnik: jakość i dostępność parków, skwerów i zieleńców (z 3,17 do 3,10).

Tabela 29. Wskaźniki w wymiarze środowiskowym dla podobszaru Orunia w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR ŚRODOWISKOWY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Orunia			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
stan izolacji cieplnej budynku (efektywność cieplna budynku)	2,8	2,97	↗	2,82	2,84	↗	3,13	3,26	↗
jakość i dostępność parków, skwerów i zieleńców	3,17	3,1	↘	2,74	2,83	↗	3,02	3,12	↗
utrzymywanie czystości w okolicy miejsca zamieszkania (budynek, ulica, podwórze)	2,26	2,97	↗	2,28	2,94	↗	2,78	3,16	↗
stan i czystość powietrza (smog, pyły, zapachy)	2,23	3,05	↗	2,20	2,87	↗	2,66	3,16	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

Analizując sferę gospodarczą największą poprawę odnotowano wśród wskaźników:

- oferta miejsc pracy w dzielnicy (z 1,91 do 2,98),
- działania i inicjatywy mające na celu wsparcie lokalnej przedsiębiorczości (z 1,95 do 2,99),
- aktywność gospodarcza i przedsiębiorczość wśród mieszkańców dzielnicy (2,04 do 2,95),

Powyższe wskaźniki są także tymi, których trend uległ poprawie względem trendu ogólnomiejskiego.

Względem 2018 roku pogorszeniu uległ wskaźnik możliwość dokonania zakupu artykułów codziennego użytku w najbliższym miejscu zamieszkania (z 3,27 do 3,02). W przypadku wskaźnika ogólnomiejskiego w tym przypadku także odnotowano spadek, jednakże był o 0,14 niższy.

Tabela 30. Wskaźniki w wymiarze gospodarczym dla podobszaru Orunia w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR GOSPODARCZY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Orunia			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
możliwość dokonania zakupu artykułów codziennego użytku w najbliższym miejscu zamieszkania	3,27	3,02	↘	3,31	3,12	↘	3,48	3,37	↘
dostępność gastronomii - bary, kawiarnie, puby, pizzerie itp..	2,44	2,8	↗	2,62	2,84	↗	2,88	3,08	↗
dostępność do innych usług zaspokających potrzeby w najbliższym miejscu zamieszkania (fryzjer, naprawy, inne)	2,36	2,91	↗	2,64	2,92	↗	2,99	3,17	↗
aktywność gospodarcza i przedsiębiorczość wśród mieszkańców dzielnicy	2,04	2,95	↗	2,20	2,83	↗	2,55	2,91	↗
ocena własnej sytuacji materialnej i finansowej	2,71	2,96	↗	2,72	2,81	↗	2,83	2,94	↗
oferta miejsc pracy w dzielnicy	1,91	2,98	↗	1,96	2,68	↗	2,23	2,67	↗
działania i inicjatywy mające na celu wsparcie lokalnej przedsiębiorczości	1,95	2,99	↗	2,05	2,76	↗	2,38	2,74	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

W przypadku sfery technicznej we wszystkich wskaźnikach odnotowano poprawę, a największą w zakresie drożności i efektywności systemów odprowadzania wody deszczowej (z 2,15 do 2,92). Wszystkie z analizowanych wskaźników w tym wymiarze uległy większej poprawie niż te dla całego miasta.

Tabela 31. Wskaźniki w wymiarze technicznym dla podobszaru Orunia w 2018 i 2021 roku (wraz ze wskazaniem trendu) w porównaniu do wartości dla obszaru rewitalizacji i całego miasta

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR TECHNICZNY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Orunia			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
stan techniczny budynków w najbliższym otoczeniu	2,41	2,88	↗	2,37	2,7	↗	2,82	3,18	↗

SKALA OCENY 1 2 3 4 WSKAŹNIKI WYMIAR TECHNICZNY	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND	2018	2021	TREND
	Orunia			Obszar rewitalizacji			Gdańsk		
stan techniczny i estetyka obiektów użyteczności publicznej funkcjonujących na terenie dzielnicy	2,52	3,03	↗	2,49	2,87	↗	2,83	3,21	↗
drożność i efektywność systemów odprowadzania wody deszczowej	2,15	2,92	↗	2,37	2,86	↗	2,75	3,02	↗
możliwość korzystania z ogrzewania z cieci ciepłowniczej lub ogrzewania gazowego	2,73	3,14	↗	2,95	3,07	↗	3,28	3,38	↗

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uniwersytet Gdański, Pracownia Realizacji Badań Socjologicznych, Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2018, Danae Sp. z o.o., Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta na obszarach rewitalizacji, 2021

9. OCENA SPÓJNOŚCI WDRAŻANIA GPR Z PIERWOTNYMI ZAŁOŻENIAMI

Pytania badawcze:

- **Jak należy ocenić zgodność celów i założeń GPR z rzeczywistym przebiegiem jego wdrażania?**
- **Z czego wynikały i czego dotyczyły ewentualne rozbieżności?**
- **Jak można ocenić przyjęty mechanizm zarządzania wdrażaniem GPR? Które założenia się sprawdziły, a które nie? Czy przyjęty mechanizm zarządzania wymaga aktualizacji ze względu na obecne uwarunkowania (np. organizacyjne, prawne)?**

Celem głównym działań rewitalizacyjnych sformułowanym na lata 2017-2023 jest „wysoka spójność społeczna i przestrzenna, poprawa wizerunku i ożywienie gospodarcze". Podjęta dotychczas interwencja pozwoliła na częściowe spełnienie sformułowanych założeń. Tak jak już wspomniano, pozytywnie należy ocenić podjęte działania na rzecz wykreowania nowego wyobrażenia o obszarze rewitalizacji. Wyniki wywiadów pogłębionych pokazały, że postrzeganie podobszarów rewitalizacji zmienia się. Wraz z wzrostem podejmowanych działań zwiększa się atrakcyjność podobszarów jako miejsca do życia.

Analizując poszczególne cele operacyjne i kierunki działań zauważa się, że stopień ich realizacji zależny jest od stopnia zaawansowania wdrażania projektów, które są przypisane do poszczególnych komórek organizacyjnych. W dużo większym stopniu udało się oddziaływać na problemy społeczne i techniczne niż na problemy gospodarcze.

Wśród głównych powodów trudności w realizacji prac zgodnie z założeniami wskazywano problemy z ustaleniami wspólnej wizji zmian z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków – przedłużający się czas oczekiwania na jego decyzje w sprawie np. lokalizacji małej architektury czy zmian przestrzennych, co powodowało opóźnienia w realizacji projektów odnoszących się do sfery technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej. Innymi czynnikami wpływającymi na dotychczasowy przebieg procesu rewitalizacji były również pandemia Covid-19, wybuch wojny w Ukrainie. Wskazane wydarzenia spowodowały konieczność dopasowania się jednostek miejskich do nowych warunków (np. pracy zdalnej) i czasową zmianę trybu pracy. Implikacje pandemii spowodowały wzrost cen, zahamowanie tempa realizacji projektów, ze względu na częściowe braki kadrowe bądź brak możliwości realizacji prac w pierwotnym kształcie, co w efekcie wywołuje zmiany w przyjętym harmonogramie prac.

W GPR umieszczony został także schemat powiązań organizacyjnych jednostek zaangażowanych bezpośrednio jak i pośrednio w zarządzanie realizacją dokumentu. Wskazane w GPR nazwy stanowisk Zastępców Prezydenta w okresie obowiązywania dokumentu zostały zmienione, zmianom uległy też nazwy wydziałów. Dodatkowo Architekt Miasta, który ma rolę doradczą w kształtowaniu ładu przestrzennego na obszarze rewitalizacji nie jest wpisany w strukturę przedstawioną w GPR – podczas przygotowania i aktualizacji GPR nie było utworzonego takiego stanowiska.

Analiza struktury organizacyjnej Urzędu Miejskiego oraz zakres podległych wydziałom obowiązków pokazuje, iż działania rewitalizacyjne podejmowane są przez wydziały, które podlegają pod wszystkich czterech Zastępców Prezydenta, co może rodzić trudności w pokonywaniu barier kompetencyjnych na styku różnych zagadnień.

W efekcie zauważone jest fragmentaryczne postrzeganie całości procesu rewitalizacji i powiązań pomiędzy poszczególnymi jej elementami. Współpraca pomiędzy poszczególnymi komórkami miejskimi oceniana jest negatywnie – zdaniem wielu nie jest ukierunkowana na kompleksowe rozwiązanie problemów.

Przykładowo: Następuje przerzucanie odpowiedzialności pomiędzy podmiotami co skutkuje niewydolnością polityki mieszkaniowej – jeden wydział uważa, że tylko gospodaruje, drugi uważa, że tylko wydaje decyzje, trzeci, że tylko remontuje – nie ma w tym koordynacji i przeciwdziałania tworzenia enklaw „problemów [wywiad grupowy]

Zarzutem kierowanym przez wielu interesariuszy pod adresem systemu zarządzania procesem rewitalizacji w mieście jest brak ścisłego przekazu informacji pomiędzy Urzędem Miejskim w Gdańsku i jego poszczególnymi wydziałami oraz jednostkami organizacyjnymi. W tym kontekście należy zauważyć brak postrzegania przez poszczególne podmioty związku ich działalności z procesem rewitalizacji w przypadku, gdy realizowane przez nie działanie nie jest wpisane do GPR.

BRG od nas dowiaduje się, że inne jednostki miejskie rozpoczynają np. wymianę sieci, remont w miejscu, gdzie realizowany jest projekt społeczny. Wygląda jakby przepływ informacji w Urzędzie nie istniał. [organizacja pozarządowa]

Wątek niedostatecznej komunikacji z interesariuszami pojawiał się w wielu wywiadach pogłębionych – zarówno w przypadku rozmów z lokalnymi liderami jak i przedstawicielami podmiotów działających na danym terenie. Badani zauważali systemowy problem związany z trudnością identyfikacji osób/wydziałów odpowiedzialnych za dane zagadnienie tematyczne.

Wiadomości i pytania wysyłane do części Wydziałów Urzędu Miasta wpadają „w czarną dziurę", tygodniami można oczekiwać odpowiedzi, prosić o nie. [wywiad grupowy]"

10. OCENA AKTUALNOŚCI ORAZ KOMPLEMENTARNOŚCI GPR

Pytania badawcze:

- **Czy zdiagnozowane w 2015/2016 roku problemy i potencjały dotyczące poszczególnych podobszarów rewitalizacji są aktualne? Czy w okresie wdrażania dokumentu pojawiły się nowe problemy niewskazane w diagnozie GPR?**
- **Czy w GPR ujęte są wszystkie istotne projekty realizowane na podobszarach rewitalizacji mające na celu wyprowadzenie ich ze stanu kryzysowego?**
- **Jakie instrumenty/ narzędzia wsparcia procesu rewitalizacji zostały zastosowane? Czy któreś z nich okazały się pomocne we wdrażaniu GPR? Czy biorąc pod uwagę skuteczność i efektywność procesu rewitalizacji należy zastanowić się nad uwzględnieniem w aktualizacji GPR ustawowych narzędzi wspierania procesu rewitalizacji (SSR, MPR) oraz innych instrumentów? Jeżeli tak, to których?**
- **Czy projekty wskazane do realizacji w GPR są powiązane z innymi przedsięwzięciami realizowanymi na podobszarach rewitalizacji – pod kątem komplementarności przestrzennej, problemowej, międzyokresowej?**
- **Jak ocenić można skuteczność mechanizmów integrowania przedsięwzięć w ramach GPR?**

Zgodnie z art. 15. ustawy o rewitalizacji GPR powinien obejmować szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji obejmującą analizę negatywnych zjawisk oraz lokalnych potencjałów występujących na terenie tego obszaru. Diagnoza ta powinna stanowić pogłębienie diagnozy, która służy delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Zgodnie z zapisami ustawy GPR zawiera podsumowanie szczegółowej diagnozy dla poszczególnych podobszarów rewitalizacji (rozdział 6). Każdy z podrozdziałów dokumentu dotyczący tego zagadnienia zawiera m.in. podstawowe informacje o obszarze rewitalizacji, główne wnioski z konsultacji społecznych, opisy problemów występujących w poszczególnych sferach oraz wskazuje na lokalne potencjały. Zapisy te były tworzone w 2016/2017 roku.

Wyniki badania pokazują, że zdecydowana większość zdiagnozowanych problemów i potencjałów poszczególnych podobszarów rewitalizacji pozostała aktualna. Jednocześnie należy zauważyć, że wskazane w analizach SWOT słabe strony poszczególnych podobszarów są ciągle przedmiotem toczącej się interwencji i ocena ich aktualności może być inna podczas ewaluacji ex -post.

Należy jednak podkreślić, iż zmieniająca się w ostatnich latach sytuacja społeczno – gospodarcza i nieprzewidziane zdarzenia związane z okresem pandemii COVID-19 czy inwazją zbrojną na Ukrainę wpłynęły na sytuację podobszarów rewitalizacji i uwidoczniły nowe bądź pogłębiły już istniejące problemy, co wpływa na brak aktualności obecnej diagnozy podobszarów rewitalizacji.

W odniesieniu do problemów społecznych w pierwszej kolejności należy wskazać **pogłębiające się kryzysy psychiczne u dzieci i młodzieży**. Obecni na spotkaniach przedstawiciele podmiotów interweniujących bądź wspierających takie osoby mówią o bardzo wyraźnym wzroście prób samobójczych i konieczności szybkiego zapewnienia wsparcia psychologicznego bądź psychiatrycznego dla tej grupy społecznej.

Skala tych zdarzeń jest alarmująca. W ciągu 2 miesięcy zgłosiło się do nas 7 młodych ludzi, którzy znajdują się w głębokim kryzysie psychicznym. Nigdy tak źle nie było. [organizacja pozarządowa]

Nie jest to tylko problem OR, ale całego Gdańska, prawie nie ma tygodnia bez wezwania do próby samobójczej dziecka bądź nastolatka [przedstawiciel policji]

Szukając przyczyn tego zjawiska wskazano na pojawiające się w okresie pandemii i po niej **problemy z akceptacją rówieśniczą.** Okres nauki zdalnej nie sprzyjał nawiązywaniu relacji społecznych – kontaktów z kolegami i koleżankami. Wiele godzin spędzanych przed komputerem przyczyniło się do **zwiększonej skali uzależnień od Internetu.** Powrót do postpandemicznej rzeczywistości dla wielu nastolatków okazał się być problemem, z którym nie są w stanie sobie poradzić – nie umieją nawiązać prawidłowych relacji rówieśniczych. W tym kontekście podkreślano **znaczenie większego włączenia szkół w proces rewitalizacji** – jako miejsc, które jako jedne z pierwszych są w stanie zauważyć pojawiające się problemy.

Okres pandemii COVID-19 przyczynił się również do **pogłębienia problemu przemocy w rodzinie, w tym w szczególności przemocy psychicznej**. Zamknięcie w domu, ograniczenie liczby kontaktów społecznych, jak również często utrata pracy, obawa dotycząca przyszłości spowodowała, że skala zdarzeń tego typu wzrosła. Zdaniem badanych, dorośli wskutek zmieniającej się ich sytuacji materialnej i społecznej zaczynali częściej niż wcześniej zmagać się z depresją i innymi kryzysami, co spowodowało zwiększenie także skali problemów wychowawczych. W konsekwencji nie radząc sobie z własnymi emocjami stosowali przemoc wobec innych członków rodziny.

W ostatnich miesiącach, napływ uchodźców z Ukrainy **przyczynił się do pojawienia się konfliktów na tle narodowościowym, szczególnie wśród nastolatków**. Badani zauważali, że z uwagi na niższe czynsze za mieszkanie na podobszarach rewitalizacji część uchodźców wynajmuje mieszkania na obszarze rewitalizacji. Obecnie skala tego zjawiska nie jest duża i działające w podobszarach rewitalizacji organizacje społeczne starają się minimalizować napięcia, jednak problem ten wymaga dalszego monitorowania i weryfikacji kierunku zmian.

Należy również zaznaczyć, że w okresie obowiązywania GPR pojawiły się nowe wymogi dotyczące konieczności uwzględnienia w diagnozie służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji **zagadnień związanych z obecnością wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami**, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Jest to element, który należy uwzględnić w procesie aktualizacji dokumentu.

Analizując aktualność GPR należy zwrócić również uwagę na wpisane do niego przedsięwzięcia. Istotnym zarzutem, który należy postawić jest brak kompleksowego podejścia do procesu rewitalizacji na poszczególnych podobszarach rewitalizacji. W GPR ujęto działania rewitalizacyjne, których realizacja była przewidziana w momencie przygotowania dokumentu i zostały one uwzględnione zgodnie z dostępnymi ówcześnie informacjami. **Jednocześnie nie przewidziano dodatkowych naborów przedsięwzięć w trybach: cyklicznym bądź stałym, co uniemożliwiło uzupełnienie programu w trakcie jego realizacji o nowe pojawiające się projekty**. Przykładowo jeden z największych projektów, którego rozpoczęcie przewidziano w okresie realizacji GPR – projekt PPP na Dolnym Mieście ujęty jest w dokumencie lakonicznym zapisem „*W Gdańsku opracowano ofertę inwestycyjną PPP dla Dolnego Miasta. W ramach oferty miasto oferuje pakiet terenów inwestycyjnych wraz z pulą propozycji działań służących*

realizacji celów publicznych. Cele publiczne opracowane zostały z uwzględnieniem wniosków i propozycji zgłaszanych przez mieszkańców w toku konsultacji społecznych." Widać więc wyraźnie, że w GPR brakuje mechanizmów integrujących wszystkie działania prowadzone na podobszarze rewitalizacji, aby w sposób kompleksowy przeprowadzić proces rewitalizacji.

Przedmiotem oceny była również komplementarność realizowanych działań. Tak, jak już wcześniej wspomniano podobszary: Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem oraz Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście stanowiły obszar rewitalizacji również w zaktualizowanym w 2010 roku Programie Rewitalizacji Obszarów Zdegradowanych. To pozwala ocenić wysoko komplementarność międzyokresową oraz przestrzenną procesu rewitalizacji. Przykładowo, w okresie obowiązywania wskazanego dokumentu dokonano kompleksowego remontu budynku Centrum Sztuki Współczesnej „Łaźnia" (podobszar Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem), w którym obecnie prowadzone są działania rewitalizacyjne ukierunkowane na m.in. aktywizację oraz integrację dzieci i młodzieży. Aby zachować komplementarność problemową podejmowanych jest szereg zróżnicowanych działań, które dopełniają się tematycznie np. poprzez łączenie działań infrastrukturalnych z działaniami z innych sfer. Na obszarze rewitalizacji realizowane są także działania komplementarne zarówno problemowo jak i przestrzennie: program aktywizacji społeczno-zawodowej realizowanego w ramach ZIT oraz programy miejskie. Jednocześnie należy zauważyć, że nie stanowiły one przedsięwzięć rewitalizacyjnych wpisanych do GPR.

W tym kontekście analizując szacunkowe ramy finansowe należy zauważyć, że źródłem ok. 30% wszystkich środków na działania rewitalizacyjne są środki UE – jak wskazano „wykorzystanie dostępnych środków ze wskazanych funduszy jest obok wkładu własnego Gminy Miasta Gdańska głównym źródłem finansowania działań na obszarach rewitalizacji". Zdecydowanie mniejszy odsetek środków stanowią fundusze krajowe i środki prywatne, odpowiednio 13% oraz 0,5%. W kontekście perspektywy 2021-2027 i prawdopodobnego zmniejszenia możliwości pozyskania środków na działania w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych należy ukierunkować działania na znalezieniu także innych niż unijne źródła finansowania.

> *Odnosi się wrażenie, że GPR służył jako załącznik do pozyskania środków UE. Patrząc na zapisy dot. finansowania można zauważyć, że wśród projektów podstawowych nie ma projektów, które zaplanowano sfinansować bez środków UE. [ekspert]*

Jednocześnie warto zaznaczyć, że w okresie 2017 (okres uchwalenia GPR) do 2022 roku (okres realizacji badania) wystąpiły zdarzenia, które miały wpływ na sytuację ogólnogospodarczą w Polsce i np. wzrost cen. W związku z tym przyjęte założenia pokazujące montaż finansowy GPR nie przedstawiają rzeczywistych kosztów poniesionych przy realizacji GPR.

W GPR ujęto również zapisy dotyczące braku planowania wykorzystania narzędzi ustawowych – Specjalnej Strefy Rewitalizacji oraz Miejscowego Planu Rewitalizacji. Badania pokazały, że wszyscy zgodnie zwracają uwagę na brak potrzeby wykorzystania drugiego z wyżej wymienionych narzędzi - podkreślając wysoki odsetek powierzchni obszaru rewitalizacji objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. W przypadku Specjalnej Strefy Rewitalizacji zdania na temat zasadności jej uchwalenia są podzielone. Część badanych zauważa, że narzędzie to ułatwiłoby prowadzenie procesu rewitalizacji np. wprowadzając możliwość udzielania zamówień publicznych na specjalnych preferencjach, jeżeli służą aktywizacji mieszkańców czy też umożliwiło skorzystanie z programu finansującego społeczne budownictwo czynszowe. Inni uważają, że w warunkach gdańskich narzędzie to nie będzie przydatne. Biorąc pod uwagę różnice w opiniach badanych warto zastanowić się nad przygotowaniem analizy, która rozstrzygnęłaby zasadność zastosowania tego narzędzia.

11. OCENA TRAFNOŚCI ZAŁOŻEŃ GPR W STOSUNKU DO POTRZEB

Pytania badawcze

- **Czy problemy wskazane w GPR zostały trafnie zdiagnozowane?**
- **Czy projekty, zgodnie z założeniami, odpowiadały na zdiagnozowane problemy?**

Na podstawie szczegółowej analizy diagnozy określono główne problemy z jakimi borykają się poszczególne podobszary rewitalizacji, a następnie zweryfikowano czy ujęte w GPR przedsięwzięcia rewitalizacyjne na nie odpowiadają.

Analiza pokazała, iż w toku prac diagnostycznych nad GPR przebadano szereg zagadnień związanych z podsystemem społecznym np. ubóstwo, bezrobocie czy przestępczość, podsystemem gospodarczym np. poziom przedsiębiorczości oraz podsystemem przestrzennym np. wiek budynków. Jednocześnie należy zauważyć, że wskaźniki dotyczące zagadnienia bezrobocia zostały wzięte pod uwagę zarówno w sferze społecznej jak i gospodarczej, co wydaje się nie być właściwe. W ustawie o rewitalizacji wyraźnie bowiem wskazano, iż zagadnienie to dotyka sfery społecznej. Przeprowadzona analiza wskaźnikowa pozwoliła na delimitację obszarów: zdegradowanego i rewitalizacji.

Po wyznaczeniu obszaru rewitalizacji przygotowana została szczegółowa diagnoza sytuacji na poszczególnych podobszarach. W sposób kompleksowy przeanalizowano sferę społeczną, przestrzenno – funkcjonalną, techniczną, gospodarczą czy uwarunkowania środowiskowe. Przygotowane opracowanie stanowi załącznik do GPR. Zagadnienia ujęte w pogłębionej diagnozie w sposób kompleksowy pokazywały sytuację na obszarze rewitalizacji ujmując wszystkie istotne problemy i potencjały.

Analiza pokazuje, że większość zidentyfikowanych problemów znalazła swoje odzwierciedlenie w zaplanowanych do realizacji projektach. Szczególnie liczna grupa projektów odpowiadała na problemy związane z niską jakością przestrzeni publicznych oraz z degradacją zabudowy mieszkaniowej. Liczne projekty oddziaływały również na zagadnienia związane z dostępnością do usług społecznych takich jak dom sąsiedzki czy świetlica. Należy jednak zauważyć, że część zdiagnozowanych problemów nie znalazła odzwierciedlenia w projektach wpisanych do GPR. W tym względzie należy wyszczególnić problemy związane z niskimi wynikami edukacyjnymi uczniów. W opinii wielu organizacji pozarządowych szkoły nie zostały włączone w proces rewitalizacji w sposób wystarczający. Zauważono również silny problem związany z możliwością wsparcia w ramach procesu rewitalizacji, w ramach działań społecznych, tylko osób mieszkających, pracujących bądź uczących się na obszarze rewitalizacji. Podawano przykłady uczniów chodzących do tej samej klasy w szkole znajdującej się poza granicami obszaru rewitalizacji, z których część musiała zostać wykluczona ze wsparcia z uwagi na brak zamieszkiwania na obszarze rewitalizacji. Zdaniem organizacji pozarządowych, tak radykalne postrzeganie granic obszaru rewitalizacji nie służy rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów społecznych. Inną grupą problemów, na które nie zaplanowano rozwiązań w GPR były niedostateczne dostępności np. do usług opieki zdrowotnej, do opieki nad najmłodszymi dziećmi czy do podstawowych usług. W tym kontekście należy zwrócić uwagę także na brak zaplanowania realizacji działań, których głównym celem byłoby wsparcie przedsiębiorczości mieszkańców (zdiagnozowany w 3 z 4 podobszarów rewitalizacji) czy też ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji.

Drobną omyłką jest również umieszczenie tego samego projektu dwukrotnie – na liście projektów uzupełniających (podobszar Dolne Miasto – projekt C i I).

12. PODSUMOWANIE I GŁÓWNE WNIOSKI

W GPR wyznaczone zostały cztery obszary, które wymagały objęcia procesem rewitalizacji - tj. Biskupia Górka i Stary Chełm, Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem, Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście oraz Orunia. Wskazane podobszary rewitalizacji są zróżnicowane pod względem m.in. struktury przestrzenno – funkcjonalnej, głównych problemów społecznych czy zidentyfikowanych potencjałów.

Podobszar rewitalizacji Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem to historyczne Śródmieście Gdańska. W jego granicach znajdują się tereny bastionów i Opływu Motławy stanowiące jeden z obszarów rekreacyjnych miasta. Wśród jego głównych mocnych stron są m.in. atrakcyjne położenie, duża liczba organizacji społecznych zaangażowanych w działania czy silnie rozwinięta tożsamość lokalna.

Podobszar rewitalizacji Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście to teren położony w północnej części miasta. Jest to podobszar w znacznej mierze ukierunkowany na pełnienie funkcji mieszkaniowej, w sąsiedztwie terenów przemysłowych. Twierdza Wisłoujście jest powiązana z Nowym Portem poprzez historyczne uwarunkowania. Wśród mocnych stron tego terenu wskazać można m.in. w pełni wykształconą sieć usług podstawowych, atrakcyjne turystycznie położenie czy dużą liczbę organizacji społecznych działających na rzecz lokalnej społeczności.

Podobszar rewitalizacji Orunia położony jest w środkowo – południowej części miasta, bezpośrednio przy trasach tranzytowych– Trakcie św. Wojciecha i linii kolejowej. W jego strukturze funkcjonalno – przestrzennej można wyróżnić zarówno tereny mieszkaniowe, jak i tereny przemysłowo – składowe. Mocną stronę podobszaru stanowią m.in. aktywne grupy lokalnych liderów – przedstawicieli organizacji społecznych, rady dzielnicy, bliskość centrum Gdańska oraz bogactwo terenów zieleni.

Podobszar rewitalizacji Biskupia Górka i Stary Chełm położony jest w centralnej części miasta. Dominuje tu funkcja mieszkaniowo – usługowa. Wśród jego głównych mocnych stron są m.in. zachowana struktura historyczna zabudowy czy istniejące placówki usług podstawowych oraz usług pomocy społecznej.

W ramach każdego z podobszarów rewitalizacji realizowane są zróżnicowane działania mające na celu wyprowadzenia go ze stanu kryzysowego. Podstawowym dokumentem, w którym ujęto proces zmiany jest Gminny Program Rewitalizacji Miasta Gdańska na lata 2017-2023. Zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji co najmniej raz na 3 lata dokument ten podlega ocenie aktualności i stopnia realizacji, czemu służyło niniejsze badanie ewaluacyjne. Podsumowując wyniki badania należy wskazać zarówno na mocne, jak i na słabe strony przebiegu procesu rewitalizacji w Gdańsku.

Po pierwsze należy podkreślić, iż rewitalizacja nie jest w Gdańsku pojęciem nowym. Od 2004 roku prowadzone są działania służące wyprowadzeniu części obszarów ze stanu kryzysowego. Ciągłość procesu, stopniowe wypracowywanie mechanizmów działań stanowią potencjał dalszej interwencji. W wyniku podejmowanych działań dokonuje się zmiana postrzegania podobszarów rewitalizacji – podniesienie ich atrakcyjności jako miejsca zamieszkania czy spędzenia czasu wolnego. Realizowane projekty przyczyniają się do poprawy sytuacji zwłaszcza w sferze funkcjonalno – przestrzennej i technicznej dzięki m.in. dokonywanym remontom budynków, modernizacjom przestrzeni publicznych, zwiększaniu atrakcyjności zieleni miejskiej. Jednocześnie powoli następuje poprawa sytuacji w sferze społecznej, zwłaszcza w odniesieniu do kształtowania społeczeństwa obywatelskiego - zwiększania zainteresowania interesariuszy najbliższą okolicą. Jednakże, co warto podkreślić wykształcenie trwałej i silnej zmiany społecznej możliwe jest w dłuższym okresie czasu – w przypadku rozwiązania problemów dziedziczonych np. związanych z niesamodzielnością potrzeba często pokolenia by zmienić nawyki.

Silnym partnerem Miasta w procesie rewitalizacji są organizacje pozarządowe. Stosunkowo liczna grupa podmiotów podejmuje działania mające na celu wyprowadzenie obszaru ze stanu kryzysowego w sferze społecznej pracując m.in. z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym, z dziećmi i młodzieżą. Bardzo często pomiędzy partnerami społecznymi nawiązywana jest współpraca skutkująca realizacją wspólnych inicjatyw np. wydarzeń, festynów. Istnieje szereg przykładów – dobrych praktyk – pokazujących zaangażowanie organizacji pozarządowych w proces rewitalizacji. To niewątpliwy potencjał, który należy wykorzystać kontynuując działania.

Jednocześnie realizacja Programu uwidoczniła istotny problem związany z brakiem zrozumienia specyfiki procesów rewitalizacji przez wszystkich interesariuszy. Brak postrzegania niewpisanych do GPR projektów realizowanych na obszarze rewitalizacji jako działań rewitalizacyjnych w istotny sposób zawęża możliwość realizacji kompleksowej rewitalizacji. Poszczególne wydziały Urzędu Miejskiego oraz jego jednostki organizacyjne w niedostatecznym stopniu współpracują nad rozwiązywaniem skomplikowanych problemów na styku wielu różnych sfer np. w obrębie polityki mieszkaniowej, polityki społecznej i polityki przestrzenno – funkcjonalnej, co pokazuje wysoki stopień sektorowości procesu. Analiza struktury organizacyjnej Urzędu Miejskiego oraz zakres podległych wydziałom obowiązków pokazuje, iż działania rewitalizacyjne podejmowane są przez wydziały, które podlegają pod wszystkich czterech Zastępców Prezydenta, co każe zastosować zintegrowane podejście do całości procesu.

Kolejnym zagadnieniem, na które warto zwrócić uwagę jest niedostateczne włączenie w proces rewitalizacji wszystkich grup interesariuszy. Na obszarze rewitalizacji realizowane są projekty – zarówno infrastrukturalne jak i społeczne, które już mają bądź będą mieć istotny wpływ na obszar rewitalizacji, a nie zostały ujęte w GPR. Pominięto np. istotny dla Dolnego Miasta projekt PPP, czy też realizowane przez Fundację LPP projekty z lokalnymi organizacjami pozarządowymi.

Problemową kwestią stała się współpraca z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Część projektów zaplanowanych do realizacji nie została wykonana z uwagi na trudności w dokonaniu koniecznych uzgodnień. Należy przy tym zaznaczyć, że problemy te odnoszą się zarówno do projektów skalowo małych – remontów kamienic, jak i dużych zmian przestrzennych.

Zwrócić należy uwagę na pojawienie się nowych bądź pogłębienie się istniejących problemów społecznych związanych przede wszystkim z grupą dzieci i młodzieży. Priorytetowym zagadnieniem jest przeciwdziałanie i wsparcie w pojawiających się kryzysach psychicznych tej grupy społecznej. W okresie pandemii COVID- 19 i czasie postpandemicznym uwidoczniły się problemy z akceptacją rówieśniczą i uzależnieniem od Internetu powiązane z nauką zdalną. Pojawiają się również konflikty na tle narodowościowym związane z napływem uchodźców z Ukrainy. Mimo, iż wskazane problemy nie są specyficzne tylko dla podobszarów rewitalizacji - występują w całym mieście czy nawet kraju. Warto wziąć je pod uwagę planując działania rewitalizacyjne w kolejnych latach, starając się przeciwdziałać ich powstawaniu czy pogłębianiu.

13. REKOMENDACJE

13.1. REKOMENDACJE ZMIAN W GPR

1. **Konieczność aktualizacji GPR**

Wyniki ewaluacji on-going wskazują jednoznacznie na potrzebę dokonania aktualizacji dokumentu. Istnieje wiele przesłanek, które przemawiają za takim rozwiązaniem:

Po pierwsze w 2023 roku nastąpi koniec okresu obowiązywania GPR w obecnym kształcie. Przeprowadzone badania wskazują na potrzebę kontynuacji działań rewitalizacyjnych. Po drugie pojawiły się dodatkowe wcześniej niezidentyfikowane problemy społeczne związane np. z kryzysami psychologicznymi dzieci i młodzieży, z sytuacją migracyjną oraz problemy techniczne, które wymagają uwzględnienia w dalszych działaniach na OR.

Po trzecie obecny GPR nie zawiera informacji o wszystkich działaniach i interesariuszach oddziałujących na zmiany na obszarze

Dodatkowo biorąc pod uwagę nowy okres finansowania UE i możliwe ograniczenie środków finansowych z tego źródła na projekty rewitalizacyjne w stosunku do perspektywy 2014-2020 następuje potrzeba dokonania przeglądu ram finansowych pod kątem nowych możliwości i nowych kierunków finansowania/realizacji przedsięwzięć w ramach rewitalizacji. Warto zwrócić również uwagę na możliwość finansowania działań również ze źródeł krajowych).

2. Poprawa skuteczności i efektywności systemu monitoringu

Istotnym problemem na jaki zwrócono uwagę jest niejednoznaczna metodologia prezentowania danych w analizie wskaźnikowej na przestrzeni lat. Proponuje się wykorzystywanie jednolitego systemu monitorowania wskaźników – w szczególności w odniesieniu do zagadnień związanych z dostępnością przestrzenną (wskaźniki powinny mieć jednolity sposób liczenia). Rekomenduje się również oprócz publikacji informacji na temat zmian w odniesieniu do średniej dla miasta, pokazywanie wartość wskaźników w podziale na podobszary (bez wag), co pozwoli na określenie zmian natężenia zjawisk.

3. Uwzględnienie zmian w systemie zarządzania procesem wynikających ze zmian w strukturze Miasta

W okresie 2017-2022 zmianie uległy nazwy wydziałów (np. zmiana nazwy z Wydział Programów Rozwojowych na Wydział Projektów Inwestycyjnych), nastąpiły także zmiany stanowisk zastępców Prezydenta Miasta Gdańska.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej głos doradczy („współpraca z merytorycznymi wydziałami i jednostkami organizacyjnymi Miasta w zakresie rozwiązywania problemów urbanistyczno-architektonicznych dla wyznaczonych obszarów") ma Architekt miasta, którego Biuro powstało po 2017 roku i nie zostało uwzględnione w schemacie powiązań organizacyjnych.

4. Umożliwienie włączenia dodatkowych przedsięwzięć do GPR w okresie jego obowiązywania

Jednym z problemów, który uwidocznił się w toku wdrażania procesu rewitalizacji był brak możliwości włączenia do GPR projektów, które rozpoczęły się po uchwaleniu dokumentu. Aby zapobiegać podobnym sytuacjom w przyszłości rekomenduje się wprowadzenie dodatkowych naborów na przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Przykładowo w Warszawie nabór na projekty realizowane przez interesariuszy innych niż jednostki miejskie prowadzony jest w trybie ciągłym i umożliwia aktualizację listy działań określonych w załączniku.

13.2. REKOMENDACJE DO WDROŻENIA W DALSZYM TOKU PROCESU REWITALIZACJI

1. **Dążenie do zintegrowania zarządzania procesem rewitalizacji**

- Powołanie i stałe działanie Zespołu koordynacyjnego procesu rewitalizacji – przypisanie mu kompetencji umożliwiających skuteczne zarządzanie
- Wzmacnianie komunikacji poziomej wśród urzędników i komórek organizacyjnych, aby skuteczniej i szybciej realizować działania, a także zapobiegać ewentualnym nieporozumieniom/niezgodnościom – dokonywanie „uzgodnień rewitalizacyjnych"
- Zwiększenie współodpowiedzialności komórek miejskich za realizację nie tylko przedsięwzięć, ale również części celów programu
- Kształtowanie mechanizmów zarządczych na poziomie monitorowania wdrażania i przezwyciężania ewentualnych barier na styku kompetencyjnym między pionami wiceprezydentów np. poprzez stworzenie stanowisk „Koordynatora procesu rewitalizacji w ramach każdego podobszaru rewitalizacji" - osób, które wspierałyby na miejscu przebieg procesu m.in. poprzez rozwiązywanie problemów i niwelowanie barier w skali „mikro"

2. **Konieczność zmiany podejścia do rewitalizacji z sektorowego na terytorialny**

- Współpraca na rzecz przeciwdziałania problemom na obszarze rewitalizacji, na różnych płaszczyznach – wypracowywanie rozwiązań wdrażanych przez różne jednostki miejskie
- Lepsza koordynacja polityki mieszkaniowej z polityką społeczną i z całością procesu rewitalizacji. W tym kontekście warto wykorzystać dobre praktyki samorządowe np. z Miasta Stargardu „Pomocny Dom"
- Traktowanie działań realizowanych przez różne jednostki na OR jako działań rewitalizacyjnych – sformułowanie charakterystyki przedsięwzięć uzupełniających i stworzenie listy projektów realizowanych na OR.

3. **Zwiększenie znaczenia partnerstw lokalnych**

- Wspieranie NGO w procesie rewitalizacji (stworzenie mechanizmów mających na celu utrzymanie trwałości projektów, odpowiednia cykliczność konkursów, wprowadzenie możliwości współpracy NGO-sów pomiędzy sobą na zasadzie podwykonawstwa, wsparcie w kwestiach formalnych)
- Wzmacnianie istniejących partnerstw lokalnych poprzez włączanie się w ich aktywność
- Zwiększenie roli szkół w procesie rewitalizacji: dedykowanie im działań, które miałyby na celu przeciwdziałanie zidentyfikowanym problemom społecznym
- Zwiększenie zaangażowania podmiotów gospodarczych (np. poprzez promowanie wykorzystania społecznej odpowiedzialności biznesu dla rozwoju podobszarów rewitalizacji)
- Wykorzystywanie wzajemnie podejmowanych działań przez różne podmioty do tworzenia zainteresowania mieszkańców procesem i do zmiany społecznej
- Stworzenie miejskiej platformy dobrych praktyk, ukierunkowanej na dzielenie się doświadczeniami wewnątrz miasta przez organizacje
- Rozważenie potrzeby utworzenia dedykowanych Komitetów Rewitalizacji dla poszczególnych podobszarów rewitalizacji (ewentualnie zmiana struktury obecnego Komitetu Rewitalizacji – przeformułowanie zasad jego działania oraz jego składu) **Wypracowanie dodatkowych mechanizmów informowania interesariuszy o procesie rewitalizacji**
- Wykorzystanie istniejących struktur (istniejących na danym podobszarze rewitalizacji instytucji kultury, domów sąsiedzkich, szkół) do włączania mieszkańców w proces rewitalizacji. Przykładowo: wykorzystanie godzin wychowawczych w szkole w poszerzaniu świadomości na temat procesu rewitalizacji i podejmowanych działań – w tym programów wsparcia dla dzieci i młodzieży

- W przypadku konsultowania zmian przestrzennych możliwe jest wykorzystanie geoankiety jako jednej z form zgłaszania uwag/propozycji zmian
- Organizowanie plenerowych punktów konsultacyjnych np. podczas wydarzeń dla społeczności lokalnych. Punkty powinny stanowić również możliwość przekazania przez interesariuszy uwag do całości procesu rewitalizacji.
- Wskazanie osób odpowiedzialnych po stronie Urzędu Miejskiego za przepływ informacji i stały kontakt z radami dzielnic
- Wykorzystanie wielu kanałów informowania (ulotki, plakaty, bezpośredni kontakt z mieszkańcem, Internet, w tym media społecznościowe), dostosowanych do wieku mieszkańców
- Uruchomienie i promocja odrębnego profilu „Rewitalizacja w Gdańsku" (bądź też w zależności od możliwości odrębne profile dla podobszarów rewitalizacji) – służącego bieżącej dyskusji interesariuszy, wraz z zapewnieniem stałej moderacji pojawiających się tam informacji

Rekomendacja systemowa dotyczy potrzeby uproszczenia stosowanego języka podczas prowadzonych konsultacji społecznych oraz przy tworzeniu komunikatów udostępnianych w sieci – zgodnych z wymaganiami dostępności WCAG 2.1 (używanie słownictwa powszechnie zrozumiałego, dopasowanego do interesariuszy)

4. **Zwiększenie działań ukierunkowanych na sferę gospodarczą**

- Kształtowanie polityki najmu lokali użytkowych ukierunkowanych na rozwój gospodarczy obszaru poprzez np. przygotowanie pakietu informacji skierowanych do przedsiębiorców działających bądź chcących podjąć działalność na obszarze rewitalizacji, programów dotyczących wynajmu lokali ukierunkowanych na konkretną grupę przedsiębiorców, stworzenie stanowiska wspierającego najemców w kontaktach z Urzędem Miejskim i z innymi interesariuszami. Dodatkowo należy zwrócić uwagę na potrzebę polepszenia stanu technicznego istniejących lokali użytkowych, które warto dostosować do potrzeb potencjalnych najemców.
- Aktywizacja i sieciowanie przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji – inspiracją mogą być projekty realizowane na obszarach rewitalizacji przez inne samorządy np. tworzenie inkubatora przedsiębiorczości (Warszawa – Centrum Kreatywności Targowa), wsparcie start`upów (Słupsk - Aktywator – Dom Startupów). Miejsca te, powstałe na obszarach rewitalizacji, zwiększają zainteresowanie osób przedsiębiorczych, kreatywnych, które mają możliwość np. wymiany doświadczeń, udziału w szkoleniach czy zdobycia nowych inspiracji.
- Przyciąganie potencjalnych klientów do obszaru rewitalizacji – wykorzystać można przykłady działań z Opola Lubelskiego, gdzie stworzono program rabatowo – lojalnościowy bądź Leszna, gdzie organizowane są wydarzenia kulturalne w obszarze aktywności przedsiębiorców (zwiększające liczbę odwiedzających ten obszar).
- Podejmowanie działań animacyjnych związanych z tworzeniem podmiotów ekonomii społecznej.
- Przygotowanie analizy dotyczącej zasadności wyznaczenia SSR.

5. **Zwiększenie roli działań rewitalizacyjnych, niezależnych od programów pomocowych, w tym od RPO**

- Uwzględnienie roli partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP) w procesie rewitalizacji
- Wykorzystanie udziału partnerów prywatnych w realizacji działań pozainwestycyjnych
- Poszukiwanie innych możliwości finansowania procesu rewitalizacji (np. poprzez identyfikację programów krajowych/regionalnych stosujących preferencje w otrzymaniu wsparcia dla działań na obszarze rewitalizacji)

6. **Kontynuacja współpracy różnych grup podmiotów na rzecz zmian, w tym przestrzenno - funkcjonalnych w podobszarach rewitalizacji**

- Pogłębienie współpracy z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków np. angażowanie go od początku w proces zmian planistycznych i architektonicznych (np. w przypadku organizowania konkursów architektonicznych)
  systemowe próby włączenia służb konserwatorskich (np. NID-u) w procesy partycypacyjne
- Dostosowanie lokalizacji i formy obiektów małej architektury do potrzeb mieszkańców przy dalszym projektowaniu zmian w przestrzeni- zwrócenie uwagi na dostępność i funkcjonalności przestrzeni publicznych- wzrost znaczenia jakości wykonania projektów infrastrukturalno – przestrzennych (np. poprzez zwiększenie znaczenia kryteriów jakościowych w prowadzonych postępowaniach przetargowych)
- Stosowanie form projektowania partycypacyjnego włączanie mieszkańców w wypracowywanie najlepszych rozwiązań np. w projektowaniu zmian na podwórkach
- Dalsze remonty infrastruktury drogowej (ulic pobocznych)

ZAŁĄCZNIK 1. WYKAZ WYBRANYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	OBSZAR REWITALIZACJI	PODMIOT REALIZUJĄCY	SZACUNKOWY KOSZT [PLN]	AKTUALNY STATUS (W TRAKCIE/ ZAKOŃCZONY/BRAK INFORMACJI)
Budżet Obywatelski 2017 - Biskupia Górka - miejska przestrzeń rekreacyjna	Biskupia Górka i Stary Chełm	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	654000	Zakończony
Stabilizacja i zabezpieczenie osuwisk w rejonie Biskupiej Górki	Biskupia Górka i Stary Chełm	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	10635000	W trakcie realizacji
Naprawa muru oporowego zabezpieczającego skarpę przy ul. Biskupiej	Biskupia Górka i Stary Chełm	Gdańskie Zarząd Dróg i Zieleni	400000	Zakończony
G-1 Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów oświatowych i sportowych	Biskupia Górka i Stary Chełm	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	218000	Zakończony
Program Priorytetowy KAWKA - Termomodernizacje budynków komunalnych w Gdańsku - konkurs KAWKA	Biskupia Górka i Stary Chełm	Gdańskie Nieruchomości	1616000	Brak informacji

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	OBSZAR REWITALIZACJI	PODMIOT REALIZUJĄCY	SZACUNKOWY KOSZT [PLN]	AKTUALNY STATUS (W TRAKCIE/ ZAKOŃCZONY/BRAK INFORMACJI)
Modernizacja w obiektach użyteczności publicznej	Biskupia Górka i Stary Chełm	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	876000	Zakończony
Program budowy nowego oświetlenia miasta Gdańska - "Jaśniejszy Gdańsk" Budowa nowego oświetlenia.	Biskupia Górka i Stary Chełm	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	412000	Zakończony
Realizacja nowej zabudowy mieszkaniowo- usługowej Towarzystwo Budownictwa Społecznego Motława	Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem	Towarzystwo Budownictwa Społecznego Motława	69200000	W trakcie realizacji
Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków mieszkalnych i użytkowych	Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem	Gdańskie Nieruchomości	38200000	W trakcie realizacji
Program priorytetowy „KAWKA II– ograniczenie niskiej emisji na terenie miasta Gdańska” oraz „KAWKA III” - wymiana źródła ciepła	Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem	Gdańskie Nieruchomości	16900000	Zakończony

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	OBSZAR REWITALIZACJI	PODMIOT REALIZUJĄCY	SZACUNKOWY KOSZT [PLN]	AKTUALNY STATUS (W TRAKCIE/ ZAKOŃCZONY/BRAK INFORMACJI)
Przystań kajakowa przy ul. Żabi Kruk, przystań kajakowa i przenoska przy Opływie Motławy - Kamienna Grodza	Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	1150000	Zakończony
BO 2017 - Budowa pomostu na potrzeby sportu i turystyki kajakowej oraz sportów wędkarskich	Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	60000	Zakończony
Przebudowa ul. Reduty Dzik II etap	Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	1670000	W trakcie realizacji (jest pozwolenie na budowę)
Modernizacja w obiektach użyteczności publicznej	Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	1700000	Brak informacji
Budowa wielopoziomowego parkingu	Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	31000000	Zakończony
Koncepcja zagospodarowania nabrzeży Starej i Nowej Motławy	Dolne Miasto i Plac Wałowy wraz ze Starym Przedmieściem	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	62000	W trakcie realizacji

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	OBSZAR REWITALIZACJI	PODMIOT REALIZUJĄCY	SZACUNKOWY KOSZT [PLN]	AKTUALNY STATUS (W TRAKCIE/ ZAKOŃCZONY/BRAK INFORMACJI)
Gdańsk miastem zawodowców- rozwój infrastruktury szkół zawodowych	Podobszar Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	9260000	W trakcie realizacji
Budżet Obywatelski 2017 - Nowy -Port boisko lekkoatletyczne dla mieszkańców Nowego Portu i pobliskich dzielnic	Podobszar Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	218000	Zakończony
Budżet Obywatelski 2018 - Plac zabaw dla dzieci przy Parku Jordanowskim w Nowym Porcie	Podobszar Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	133000	Zakończony
Budżet Obywatelski 2018 - Nowy Port - etap II	Podobszar Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	245000	Zakończony
Budżet Obywatelski 2019 - Remont drogi dojazdowej do garaży i budynków przy ul. Wyzwolenia 17, 19,21	Podobszar Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	388000	Zakończony

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	OBSZAR REWITALIZACJI	PODMIOT REALIZUJĄCY	SZACUNKOWY KOSZT [PLN]	AKTUALNY STATUS (W TRAKCIE/ ZAKOŃCZONY/BRAK INFORMACJI)
Remediacja zdegradowanego i zanieczyszczonego terenu Szańca Zachodniego w Gdańsku Nowym Porcie	Podobszar Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	176000	W trakcie realizacji
G-1 Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów oświatowych i sportowych	Podobszar Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	6529000	W trakcie realizacji
Program Priorytetowy KAWKA - Termomodernizacje budynków komunalnych w Gdańsku - konkurs KAWKA	Podobszar Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście	Gdańskie Nieruchomości	980000	W trakcie realizacji
Modernizacja obiektów użyteczności publicznej	Podobszar Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	520000	W trakcie realizacji
Modernizacja Centrum Treningu Umiejętności Społecznych	Podobszar Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	120000	W trakcie realizacji

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	OBSZAR REWITALIZACJI	PODMIOT REALIZUJĄCY	SZACUNKOWY KOSZT [PLN]	AKTUALNY STATUS (W TRAKCIE/ ZAKOŃCZONY/BRAK INFORMACJI)
Opracowanie dokumentacji dla budowy bezkolizyjnego przekroczenia magistrali kolejowej E65 wraz z siecią dróg dojazdowych	Orunia	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	3689000	W trakcie realizacji
Gdańsk miastem zawodowców - rozwój infrastruktury szkół zawodowych	Orunia	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	672000	Zakończony
Budżet Obywatelski 2017-2019	Orunia	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	1627000	Zakończony
Program budowy i modernizacji chodników 2019	Orunia	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	2106000	W trakcie realizacji
G-1 Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów oświatowych i sportowych	Orunia	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	592000	Zakończony
Modernizacja obiektów użyteczności publicznej	Orunia	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	1232000	W trakcie realizacji

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	OBSZAR REWITALIZACJI	PODMIOT REALIZUJĄCY	SZACUNKOWY KOSZT [PLN]	AKTUALNY STATUS (W TRAKCIE/ ZAKOŃCZONY/BRAK INFORMACJI)
Program Priorytetowy KAWKA - Termomodernizacje budynków komunalnych w Gdańsku	Orunia	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska	4846000	Zakończony
Modernizacja budynków komunalnych	Orunia	Gdańskie Nieruchomości	1967000	W trakcie realizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych od BRG